

Thomas Bernhard

Beton

ROMAN

Çeviren: Sezgi Duru

Thomas Bernhard 9 Şubat 1931'de Hollanda'nın Heerlen kentinde Avusturyalı bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Annesi yazar Johannes Freumbichler'in kızıdır. Bernhard, Viyana ve Seekirchen'de annesinin ailesinin yanında büyüdü. 1943 sonbaharından 1944 sonbaharına dek Salzburg'da yatılı bir okulda okudu. 1945 yazında Salzburg'daki Johanneum'a başladı. 1946 sonunda bütün aile Salzburg'a taşındı. 1947'de lise öğrenimine ara vererek bir bakkalın yanında çıraklık yaptı. 1948'de zatülcenp, 1949 ilkbaharında ağır bir akciğer rahatsızlığı geçirdi. 1949 Şubatı'nda büyükbabasını, 1950'de annesini yitirdi. 1951 yılına kadar Grafenhof'taki sanatoryumda kaldı, orada ilk yazarlık denemelerini gerçekleştirdi. 1952-1957 yılları arasında Salzburg Mozarteum Akademisi'nde müzik ve oyunculuk öğrenimi gördü; Artaud ve Brecht üzerine hazırladığı benzersiz bitirme çalışması büyük bir yankı uyandırdı. 1957'den başlayarak serbest yazarlık yaptı, uzun süreli olarak yurtdışında kaldı. 1965'te Ohlsdorf'ta (Yukarı Avusturya'da) bir çiftlikte yaşamaya başladı. Seksenli yıllarda Viyana'da da yaşadı. 12 Şubat 1989'da Gmunden'de (Yukarı Avusturya'da) öldü.

Kitap-lık dergisinin Mayıs-Haziran 2001 tarihli 47. sayısında "vesikalık konuğu" olan Thomas Bernhard ile Kurt Hofmann'ın yaptığı bir dizi söyleşiden oluşan *Thomas Bernhard'la Konuşmalar* adlı kitap YKY tarafından 2000 yılında yayımlandı.

Türkçede başlıca yapıtları: *Wittgenstein'in Yeğeni*, Metis, 1989; *Kahramanlar Alanı*, Can, 1992; *Neden. Bir Değini*, Mitos, 1993; *Mahzen. Bir Vazgeçiş*, Mitos, 1994; *Suluk. Bir Karar*, Mitos Boyut, 1997; *Soğukluk. Bir Dışlanma*, Mitos, 1997; *Bir Çocuk*, Mitos, 1997; *Tiyatrocu*, Mitos Boyut, 1999; *Odun Kesmek*, YKY, 1999; *Bitik Adam*, YKY, 2000; *Eski Ustalar*, YKY, 2002; *Ses Taklitçisi*, YKY, 2003; *Yok Etme*, YKY, 2005; *Don*, YKY, 2006; *Beton*, YKY, 2007, *Yürümek • Evet*, YKY, 2009; *Düzelti*, YKY, 2011; *Amras • Watten*, YKY, 2013.

Sezer Duru Avusturya Lisesi Sankt Georg'u bitirdikten sonra İstanbul üniversitesinde dört sömestr sosyoloji okudu. Yazar ve gazeteci Orhan Duru ile evlenerek gittiği Ankara'da Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. 25 yıl kadar Alman TV kanalları ZDF ve ARD'de gazetecilik yaptı.

Max Frisch, Heinrich Böll, Sigfried Lenz, Jerzy Stefan Stawinsky, H.M. Enzensberger, Bertolt Brecht, Gustav Meyrink, Peter Handke, Thomas Bernhard, Dieter Glattauer, Joachim Sartorius, Reiner Stach, Charles Lewinsky, Tezer Özlü gibi yazarların yapıtlarını Türkçe'ye, Ferit Edgü, Demir Özlü, Başar Sabuncu, Adalet Ağaoğlu gibi yazarlardan Almanca'ya çeviriler yaptı. Ayrıca çeşitli kitap, gazete ve sanat dergilerinde röportaj ve yazıları yayınlandı. Orhan Duru ile birlikte *Dünya Batıyor mu? ve O Pemda'ki Hayalet* adlı kitapları hazırladı.

Kendi kitapları arasında *Tezer Özlü'ye Armağan, Yeryüzüne Dayanabilmek İçin Tezer Özlü-Yazılar, Beyaz Gecelere Doğru, Likya'ya Mektuplar* gibi yapıtlar vardır. Alman Liyakat nişanı, Abdi İpekçi Barış Ödülü, Uluslararası Yazar ve Çevirmenler Merkezi/Rodos, Frankfurt Edebiyat Evi Ödülü 2007, Dünya Kitap Yılın en iyi çevirmeni ödülü 2008, Tarabya Büyük Çeviri Ödülü 2013 ödülleri sahibidir.

*Thomas Bernhard'ın
YKY'deki kitapları*

- Odun Kesmek (1999)
Bitik Adam (2000)
Eski Ustalar (2002)
Ses Taklitçisi (2003)
Yok Etme (2005)
Don (2006)
Beton (2007)
Yürümek • Evet (2009)
Ödüllerim (2010)
Düzelti (2011)
Amras • Watten (2013)
Goethe Öleyazıyor (2013)
Ungenach (2014)

THOMAS BERNHARD

Beton

Çeviren
Sezer Duru

Roman

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 2531
Edebiyat - 784

Beton / Thomas Bernhard
Özgün adı: Beton
Çeviren: Sezer Duru

Kitap editörü: Fahri Güllüoğlu
Düzeltili: Ali Alkan Inal

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Promat Basım Yayım San. ve Tic. A.Ş.
Orhangazi Mahallesi, 1673. Sokak, No: 34 Esenyurt / İstanbul
Sertifika No: 12039

Çeviriye temel alınan baskı: Suhrkamp Taschenbuch, 1988
1. baskı: İstanbul, Temmuz 2007
3. baskı: İstanbul, Haziran 2015
ISBN 978-975-08-1272-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2015
Sertifika No: 1206-34-003513
© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1982

Sertifika No: 12334
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

BETON

Mart'tan Aralık'a kadar, diye yazıyor Rudolf, Mendelssohn Bartholdy hakkında yazılmış akla gelebilecek bütün kitap ve yazıları bir araya getirmiş, mümkün olan ve mümkün olmayan bütün kütüphaneleri ziyaret etmiştim, bu arada üçüncü kez azan *morbus boeck*'imi yatıştırmak için de çok sayıda Prednisolon aldığımı söylemem gerekir, en sevdiğim besteci ve onun yapıtını temelden öğrenmek ve en tutkulu ciddiyetle onun hakkında büyükçe, bilimsel açıdan kusursuz bir çalışma yapmak iddiasındaydım, bu işten geçtiğimiz kış boyunca da büyük korku duymuştum, bu kitap ve yazıların hepsine sonsuz bir dikkatle çalışmak niyetindeydim ve ancak ardından, nihayet bu esaslı, konuya layık çalışmadan sonra, şimdiye kadar müzikbilimi hakkında yazıp yayınladıklarım ve yayınlamadıklarımı fersah fersah aşacak ve geride bırakacağını düşündüğüm, on yıldan bu yana planlanan, ama bir türlü ortaya çıkarılamayan çalışmama ayın yirmi altısına kararlaştırılmış olan ablamın gidişinden sonra tam olarak yirmi yedi Ocak sabah saat dörtte başlayacaktım, onun Peiskam'da haftalarca kalışı benim Mendelssohn Bartholdy hakkında yapacağım çalışmaya başlama düşüncemin en ufak bir satırını bile daha başında yerle bir ediyordu. Yirmi altısı akşamı ablam o hastalıklı, baskıcı hırsı ve en çok kendisini yiyip bitiren, öte yandan her gün yeniden canlandıran, her şeye, en çok da bana karşı duyduğu güvensizlik ve bunlarla bağlantılı ortaya çıkan korkunçluklarla sonunda gerçekten çekip gittiğinde, evin içinde nefes alarak birkaç kez oradan oraya gittim, niyetim evi iyice havalandırmaktı ve nihayet ertesi sabahın ayın yirmi yedisi olduğunun bilincinde, planladığım çalışmaya başlamak üzere bütün kitapları, yazıları, yığınla notu ve kâğıdı, hepsini yazı masamın üzerine bir çalışmanın başlangıcını oluşturacak biçimde yerleştirdim. Zihinsel bir çalışmaya başlayacaksa herkes tara-

findan terk edilmiş ve yalnız olmalıyız! Akşam saat sekiz buçuktan sabah bir buçuğa kadar beş saatten fazla zamanımı alan hazzırlıktan sonra, beklendiği gibi gecenin kalan kısmında uyuyamadım, bana en çok azap veren düşünce de ablamın herhangi bir nedenle geri dönebileceği ve planımı mahvedeceğiydi, her şeyi yapabilirdi, en ufak bir olay, en ufak bir tedirginlik, dedim kendi kendime, eve dönüşünü erteler, geri döner ve işte gene buradadır, ilk kez olmuyor bu, onu Viyana trenine götürürüm ve aylarca görüşmeyeceğimiz için vedalaşırız ama o üç ya da dört saat sonra gene evimde belirir, istediği kadar kalmak üzere. Sürekli kulak kesildim, acaba kapıda mıydı, durup durup kulak kesildim ablam kapıda mı diye ve sonra gene işimi düşündüm, en çok da bu çalışmaya *nasıl* başlayacağımı, çalışmanın ilk cümlesinin ne olacağını düşünüyordum, hâlâ bu ilk cümlemin ne olacağını bilmiyordum ve ilk cümlemin ne olacağını bilmeden bir çalışmaya başlayamam, işte böylece ablamın gene dönüp dönmediği düşüncesiyle kulak kabartıyor olmak bana durmadan azap veriyordu ve bir de Mendelssohn Bartholdy için yazacağım ilk cümlemin ne olacağı; durmadan kulak kabartıyordum ve endişeliydim ve durmadan Mendelssohn hakkında yapacağım çalışmanın ilk cümlesinin ne olacağını düşünüyordum ve gene aynı endişeyi duyuyordum. İki saat kadar Mendelssohn çalışmamın ilk cümlesinin ne olacağını düşündüm ve Mendelssohn çalışmamı ben daha ona başlamadan mahvedecek olan ablam geri döndü mü diye kulak kabarttım. Ablam belki geri dönmüştür diye gittikçe daha yoğun kulak kabartıp, aynı zamanda da *şayet* gerçekten geri dönecek olursa ister istemez Mendelssohn Bartholdy çalışmamı mahvedeceğinden, bir de çalışmamın ilk cümlesinin ne olacağını düşünmekten sonunda öylesine yorgun düşmüşüm ki uyuyakalmışım; korku içinde uyandığımda saat beşti. Saat dörtte çalışmama başlamam gerekiyordu, şimdi ise saat beşti, önceden tahmin edilemeyen bu ihmalim, daha doğrusu disiplinsizliğim karşısında dehşete kapıldım. Kalkıp battaniyeye sarıldım, bu anne tarafından büyükbabamdan bana kalmış bir at kılı örtüydü, örtüyü deri bir kemerle bağladım, kemer de tıpkı örtü gibi büyükbabamdan bana miras kalmıştı, olabildiğince sıkı bağladım, öyle sıkı ki nerdeyse nefes alamıyordum ve yazı masasına

oturdum. Doğal olarak ortalık kapkaranlıktı. Evde gerçekten yalnız olup olmadığım konusunda emin oldum, nabzım dışında bir şey duymuyordum. Dahiliyecinin verdiği dört Prednisolon hapını bir bardak suyla yuttum, önüme bir kâğıt koydum. Sakinleşeceğim ve başlayacağım, dedim kendi kendime, ama bunu yüzüncü kez söylediğimde ve söylemeyi artık durduramadığımda vazgeçtim. Denemem başarısız olmuştu. Sabah gün ağarıırken artık çalışabilmem söz konusu değildi. Gün ışığı sonunda bütün umudumu yok etti. Kalkıp hızla yazı masamı terk ettim. Aşağıya hole indim, çünkü oradaki soğukta sakinleşmeyi umuyordum, çünkü bir saatten fazla yazı masasında oturmuş ve beni nerdeyse delirtecek bir öfkeye kapılmıştım, yaşadığım zihinsel gerilimden değil yalnızca, Prednisolon haplarının da etkisiyle, korkmuştum. Her iki avcumu da duvara dayadım, sık sık kullandığım bir yöntemdi bu öfkeyi bastırmak için, gerçekten de sakinleştim. Kendimi büyük bir olasılıkla beni mahvedecek olan konuma adadığımın bilincindeydim, ama bu sabah çalışmamın hiç değilse başlangıcını yapacağımı sanıyordum. Yanılmıştım, artık hiç de burada olmamasına rağmen evin her köşesinde bucağında akla gelebilecek en büyük zihin düşmanı ablamın varlığını hissediyordum. Onu düşünmek bile içimdeki her türlü düşüncüyü mahvediyordu, bütün zihinsel planlarımı daha filizlenirken boğuyordu. Çoktan gitti, ama hâlâ bana hükmediyor diye düşündüm ellerimi sıkıca hol duvarına dayarken. Sonunda ellerimi soğuk hol duvarından çekme gücünü buldum kendimde ve birkaç adım atabildim. *Jemfa* üzerine bir şey yazma niyetimde de başarısız olmuştum, Ekim sonundaydı bu, ablam eve gelmeden bir süre önceydi, kendi kendime işte şimdi de Mendelssohn Bartholdy'de başarısız oluyorsun, dedim ve hatta şimdi, ablan gitmişken bile başarısızsın. *Schönberg Hakkında*'nın taslağı da bitirilememişti, onu da mahvetmişti, önce bozmuş, sonra tamamen mahvetmişti tam taslağın sonunu getireceğimi sandığım anda odama girerek. Ama ablam gibi hem çok güçlü, aynı zamanda da zihin düşmanı bir insana karşı koymak mümkün değildir, o gelir ve kafanın patlayıp aylarca zihni akıl almaz biçimde zorlamasını, evet zihni aşırı zorlamanın sonucu düşünülenleri mahveder, ne olursa olsun, en ufak bir konuda en ufak bir taslak bile olsa. Ve son yıllar-

da kendimi adadığımı müzik gibi kırılgan bir şey daha yoktur, önceleri pratik müziğe, sonra teorik müziğe adanmıştım kendimi, önce pratik müziği sonuna kadar uyguladım, sonra teorik müziği, ama ablam ve ona benzeyen bütün insanların anlayışsızlıkları gece gündüz peşimi bırakmadı ve bütün planlarımı mahvetti, *Jenufa'yı* mahvetti, *Musa ve Aron'u*, *Rubinstein Hakkında* adlı yazımı, *Six'ler* adlı çalışmamı ve genel olarak benim için kutsal olan her şeyi. Korkunç bir şey, tam müzikle ilgili bir zihinsel çalışmaya muktedir oluyorum ki ablam çıkageliyor ve her şeyimi mahvediyor. Sanki her şeyi benim zihinsel çalışmamı mahvetmek için hazırlamış gibi. Sanki Viyana'da, benim burada Peiskam'da bir konuya başlama eğiliminde olduğumu sezmiş gibi ortaya çıkıyor ve onu mahvediyor. İnsanlar zihni izleyip ele geçirmek, onu mahvetmek için buradalar, kafanın zihinsel bir çabaya hazır olduğunu hissediyor ve bu zihinsel çabayı henüz filizlenirken boğmak için yolculuğa çıkıyorlar. Ve bu kişi mutsuz, hain, sinsi ablam değilse eğer onun cinsinden bir başkası oluyor. Ne çok yazıya başladım ve sonra ablam ortaya çıktığı için onları yaktım. O görünür görünmez sobaya attım. Hiç kimse onun kadar sık: *rahatsız etmiyorum ya?* demez, her zaman rahatsız etmiş ve her zaman rahatsız edecek ve hayattaki işinin rahatsız etmek olduğu ortada olan, her şeyi ama her şeyi rahatsız eden ve böylece mahveden ve sonunda yıkan ve durmadan benim için dünyada en önemli görünen şeyi, *zihinsel ürünü* mahveden birinin dilinden bu sözlerin eksik olmaması nispet gibi. Daha biz çocukken her fırsatta beni rahatsız etmeyi denerdi, beni benim o zamanlar düşünsel cennetim diye adlandırdığım yerden uzaklaştırmaya çalışırdı. Elime bir kitap aldığımda beni kitabı bırakıncaya kadar izlerdi, kitabı bütün öfkemle suratına fırlattığımda zafer kazanırdı. Çok iyi anımsıyorum, yere haritalarımı sererdim, ömür boyu en büyük tutkum olmuştur bu, çocukluk düşlerimi doldurmaya çalıştığım sevdiğim ülke ve bölgelere bütün dikkatimi verdiğim anda saklandığı delikten çıkıp sırtımdan uzanarak birdenbire ve haince ayağını bastığını görür ve ürkerdim. Henüz beş ya da altı yaşımıdayken elimde bir kitapla bahçemize çekilirdim, bir defasında, iyi anımsıyorum, büyükbabamın kütüphanesinden mavi kaplı Novalis şiirleriydi, içinde yazılanları tam olarak kavrama-

sam da bütün Pazar öğleden sonrası mutluluğu içinde saatlerce okumuştum, ta ki ablam beni bulup çığlık atarak çalılıkların arasından fırlayarak Novalis-kitabını elimden kapıncaya kadar. En küçük kız kardeşimiz bambaşkaydı, ama o otuz yıldır ölü, hastalığa yatkın, hasta ve nihayet ölü olanla ablamı karşılaştırmanın bir anlamı yok, her zaman sağlıklı olan ve çevresindeki her şeye hükmedenle karşılaştırmanın. Kocasını da ona yalnızca iki büyük yıl dayanabildi, sonra onun çemberinden kurtulup Güney Amerika'ya kaçtı, Peru'ya, sırf bir daha onunla karşılaşmasını diye. Dokunduğu her şeyi mahvediyordu ve ömür boyu beni mahvetmeyi denerdi. Önceleri bilinçsizce, sonra bilinçli olarak beni mahvetmek için her şeyi yaptı. Bugüne kadar ben ablamın azgın mahvetme isteğine karşı koymak zorunda kaldım ve bugüne kadar ondan kaçmayı nasıl başardığımı da bilemiyorum. Ne zaman isterse o zaman ortaya çıkıyor, ne zaman isterse o zaman gidiyor, ne isterse onu yapıyor. Emlakçıyla evlendi, kocasıyla, onu başından savıp Peru'ya kaçırmak ve emlak işlerini tamamıyla ele geçirmek için. Bir iş kadını o, daha küçük bir çocukken buna yatkındı, zihinsel gelişimine bağlı ve bununla çok yakın ilişkili biçimde para çoğaltma işine yatkın. Aynı anneden oluşumuzu hiç kavrayamadım. Evden gideli şimdi nerdeyse yirmi dört saat oldu ama hâlâ bana hükmediyor. Ondaki kurtulamıyordum, çaresiz denedim bunu, ama başaramadım. Yataklı vagonda prensip olarak yalnızca kendi çarşaflarını kullanıyor olması düşüncesi tüylerimi ürpertiyor. Üçüncü kez pencereleri açtım, içeriye giren soğuk bütün evi buzdolabına çevirinceye kadar havalandırdım, nerdeyse donacaktım; önce boğulmaktan korktum, donup kalma düşüncesi beni şimdi bu derece ürkütüyordu. Hepsi de bu abla yüzünden, onun etkisi altında ömür boyu boğulma ve donma tehdidi altındaydım. Gerçekten de Viyana'daki evinde sabah saat on buçuğa kadar yataktan çıkmaz, saat bir buçukta Imperial ya da Sacher'e yemeğe gider, yemeğini yiyip roze şarabını yudumlarlarken yozlaşmış kontlar ve genelde olur olmaz bütün kraliyet mensubu yüksek kademedeki kişilerle işlerini yürütür. Onun bugün içinde bulunduğu durum beni iğrendiriyor. Bugün de giderken odasını darmadağın bıraktı, orayı görür görmez, ancak bir sonraki hafta sonu gelebilecek ve evi on yıldan

fazla bir zamandır temizleyen Bayan Kienesberger'i düşünerek utanç duydum; her şey darmadağınık üç büyük yığın halinde duruyordu ve yorgan da yerdeydi. Daha önce de söylediğim gibi üç kez havalandırıdıysam da ablamın kokusu hâlâ odanın içindeydi, aslında kokusu hâlâ bütün evdeydi ve ben bu kokudan iğreniyordum. Küçük kız kardeşim de onun vicdan sorunu diye düşünürüm sık sık, çünkü o da ablasından hep korktu, son zamanlarında herhalde ölümcül bir korku hissetti. Anne baba ufak bir çocuk yapar ve böylece dünyaya bir canavar kazandırırılar diye düşünüyorum, bu çocuk onunla ilişkiye giren her şeyi öldürür. Bir seferinde Haydn üzerine bir yazı yazmıştım, Josef üzerine değil, Michael Haydn üzerine, birden çıkageldi ve kalemi elimden attı. Yazıyı bitirmediğim için yazı mahvoldu. *Şimdi yazını mahvettim!* diye bağırdı büyük bir zevkle ve pencereye koşup bu şeytansı cümleyi defalarca dışarıya doğru bağırdı, *şimdi yazını mahvettim! Şimdi yazını mahvettim! Şimdi yazını mahvettim!* Bu iğrenç baskınla ben başa çıkamazdım. Sofrada her konuşmayı daha başında mahveder, birden attığı kahkaha ile ya da henüz konuşulmaya başlanan konuyla hiç ilgisi olmayan akıl almaz budalaca bir sözle sohbeti keserdi. Babam onu durdurabiliyordu, ama annem acımasızca onun eline düşmüştü. Annemiz öldüğünde ablam, biz henüz mezarın başındayken, büyük bir kabalıkla: *kendi kendini öldürdü, yaşam için çok zayıfbiriydi. Kimileri güçlü, kimileri güçsüzdür*, dedi, buydu ağzından çıkan sözler biz mezarlıktan çıkarken. Ama artık ablamdan kendimi kurtarmalıyım, dedim şimdi kendi kendime ve dışarıya avluya çıktım. Derin derin nefes aldım, bu da hemen öksürük krizine tutulmama yol açtı, hemen eve girip aynanın altındaki koltuğa oturmak zorunda kaldım bayılmamak için. Akciğerlerime dolan soğuktan yavaş yavaş kurtarabildim kendimi. İki gliserin ve dört Prednisolon hapını birden içtim. Sakin ol, sakin ol, dedim kendi kendime, bu arada da tabanın dalgalı lekelerini gözlemledim, karaçam rabbitalarının yaşam çizgileri. Bu gözlemle yeniden dengemi buldum. Dikkatlice kalktım ve gene birinci kata çıktım. Belki şimdi çalışmama başlayabilirim diye düşündüm. Ama tam oturmuştum ki kahvaltı etmediğim aklıma geldi, kalkıp gene aşağıya mutfığa indim. Buzdolabından süt ve tereyağı çıkardım, İngiliz reçelini bunların

yanına masaya koydum, iki dilim ekmek kestim. ay suyunu koydum ve kahvaltım için her şeyi hazırladığımda masaya oturdum. Ama buzdolabından çıkan tereyağı ile çekmeceden çıkarıp kestiğim ekmeği yemek zorunda kalma düşüncesi canımı sıktı. ayımdan sadece bir yudum aldım ve mutfaktan ıktım. Her gün ablamla kahvaltı etmeye nasıl dayanamadımsa şimdi yalnız kahvaltı etmeye de öyle dayanamamıştıım. Ablamla kahvaltı etmek beni nasıl iğrendirdiyse, şimdi yalnız başıma kahvaltı etmek de öyle iğrendiriyordu. Gene yalnızsın, gene yalnızsın, mutlu ol! dedim kendi kendime, ama felaket bu kaba deyişle atlatılamıyor-du. Dolu mideyle Mendelssohn Bartholdy yazıma başlayamazdım, başlayacaksam ancak boş mideyle başlayabilirdim diye düşündüm. Mendelssohn Bartholdy zerine olduğu gibi bir düşünce yazısına başlamak için mide boş olmalı. Gerçekten de Mendelssohn Bartholdy zerine olduğu gibi bir çalışmaya her zaman boş mideyle başlamıştıım, asla dolu mideyle değil. Kahvaltıdan sonra başlama düşüncesi nasıl olup da aklıma gelmişti! dedim kendi kendime. Boş mide düşünmeyi sağlar, dolu mide onu engeller, daha başında boğar. Birinci kata çıktım ama hemen masanın başına oturmadım, sekiz ya da dokuz metre öteden, dokuz metrelik birinci kat odasının açık olan kapısından yazı masasına baktım, daha çok da yazı masamın üzerinde her şeyin yerli yerinde olup olmadığına. Evet, yazı masasının üzerinde her şey yerli yerinde, dedim kendi kendime. Her ey. Yazı masasının üzerindeki her şeyi gözlemledim, kıpırdamadan, dolaysız. Yazı masasını, kendimi yazı masama otururken sırtımdan görünceye kadar gözlemledim, hastalığımla ilişkili olarak yazmak için nasıl öne doğru eğildiğimi gördüm. Hastalıklı bir gövde duruşum olduğunu gördüm, ama zaten sağlıklı değilim ki, sürekli hasta biriyim, dedim kendi kendime. Burada oturduğun şu halinle Mendelssohn Bartholdy hakkında çoktan birkaç sayfa yazdın, dedim kendi kendime, belki de on ya da on bir sayfa, on ya da on bir sayfa yazdıysam masada oturuyorum, dedim kendi kendime. Kıpırdamadım ve sırt duruşumu izledim. Bu sırt anne tarafımdan büyükbabamın sırtı diye düşündüm, onun ölümünden bir yıl önceki sırt. Benim sırtımın duruşu da aynı, dedim kendi kendime. Hiç kıpırdamadan kendi sırtımı büyükbabamın sırtıyla

karşılaştırdım ve bu arada büyükbabamın ölümünden bir yıl önce çekilen çok belirgin bir fotoğrafı düşündüm. Düşünce insanı böylesi hastalıklı bir sırt duruşuna zorlanır ve hemen ardından ölür. Bir yıl sonra diye düşündüm. Sonra görüntü kayboldu, artık yazı masamda oturmuyordum, yazı masası boştu, üzerindeki kâğıt da aynı biçimde boştu. Şimdi oraya gidip başlasam başarabilirim, dedim kendi kendime ama oraya gitme cesaretim yoktu, niyetim vardı, ama gücüm yoktu, ne bedensel ne de zihinsel gücüm. Orada durup kapıdan yazı masasına bakıyor ve kendi kendime yazı masasına yaklaşıp, oturarak çalışma anının ne zaman geleceğini soruyordum. Kulak kabartıyor, ama bir şey duymuyordum. Evin çevresinde komşu evleri olduğu halde hiçbir şey duyulmuyordu. Sanki şu dakikada her şey ölmüştü. Bu durum birden hoşuma gitti ve onu mümkün olduğu kadar uzatmayı denedim. Dakikalarca bu durumu uzatıp, çevremdeki her şeyin kesinkes ölmüş olduğu tahayyülünün tadını çıkarttım. Sonra birdenbire: *masanın başına gidiyor, oturuyor ve çalışmanın ilk cümlesini yazıyorsun. İhtiyatlılıkla değil, kararlılıkla!* dedim kendi kendime. Ama buna gücüm yoktu. Orada öylece duruyor ve nefes almaya bile çekiniyordum. Ben oturur oturmaz hemen bir engel çıkar, önceden tahmin edilemeyen bir olay, biri kapıyı çalar, komşunun biri bağırır, postacı imzamı ister. Sen oturmalısın öylece ve başlamalısın, düşünmeden, tıpkı uykudaymış gibi ilk cümleyi kâğıda dökmelisin, vesaire. Akşam, hâlâ ablamla birlikteyken, sabah o nihayet gittiğinde çalışmama başlayabileceğimden emindim, Mendelssohn Bartholdy çalışmam için düşünülmüş olan birçok ilk cümleden biricik olasılığı ve dolayısıyla doğru olanı kâğıda geçirmek ve çalışmayı ilerletmekten, acımasızca ilerlemek ve ilerlemekten emindim. Hele ablam çıkıp gitsin evden, başlayabilirim, dedim, bir kez daha zafer kazanacaktım. Bu insanlıktan nasibini almamış kişi evden çıkar çıkmaz çalışmam kendiliğinden ortaya çıkacak, bu çalışmayla ilgili düşüncelerimi yapıtım için bir noktada toplayacağım. Ama şimdi ablam yirmi dört saat fazla bir zamandır evde değildi ve ben çalışmama başlayabilmekten iyiden iyiye uzaklaşmıştım. Beni mahveden kadının avcunun içindeydim hâlâ. Adımlarımı yönlendiriyor aynı zamanda da kafamı bulandırıyordu. Babamızın, annemizin ölümünden

üç yıl sonra ölmesiyle birlikte onun bana karşı merhametsizliği daha da keskinleşti. Her zaman kendi gücünün, benim de zayıflığımın bilincindeydi. Benim zayıflığımdan ömür boyu faydalandı. Birbirimizi karşılıklı küçümsememize gelince terazi hep ondan yanaydı. Onun yaptığı işlerden öğreniyordum, o benim hayallerimden öğreniyordu, ben onun başarılarını küçük görüyordum, o benim başarısızlığımı küçük görüyordu. Felaket olan ne zaman isterse evime gelme hakkına sahip olmasıydı, babamın vasiyetindeki bu korkunç madde benim için ürkütücüydü. Çoğu kez önceden haber vermez, birden burada belirirdi, sanki hepsi ona aitmiş gibi evimde dolanırdı, oysa burada yalnızca *oturma izni* vardı, ama *oturma izni* ömür boyu sürer ve mekânla sınırlı değildir. Ve ne oldukları belirsiz bazı dostlarını getirmeye kalktığında buna karşı yapacak hiçbir şeyim yok. Evime yayılır, sanki hepsi ona aitmiş gibi ve beni sıkıştırır ve ben buna karşı koyacak gücü kendimde bulamam, bambaşka bir karakterim olması gerekirdi, bambaşka bir insan olmam gerekirdi karşı koyabilmek için. Sonra ben ne kadar kalacağını bilmem, iki gün mü ya da iki saat mi ya da dört ya da altı hafta mı ya da gerçekten birkaç ay mı kenti artık sevmediği ve kırsalın havasına gereksinme duyduğu için. *Benim küçük erkek kardeşim* demesinden öğreniyorum. *Benim küçük erkek kardeşim* diyor, *şimdi ben kütüphanedeyim, sen değil* diyor ve gerçekten de ben oradaysam ve hem de ondan çok daha önce oraya girmişsem kütüphaneden o anda çıkmamı istiyor. *Sevgili kardeşim, bütün saçmalıklarla uğraşmaktan ne elde ediyorsun, hastalandın bu yüzden, artık nerdeyse delirdin, hüznünlü, gülünç biri oldun*, dedi son akşam beni kırmak için. *Bir yıldır Mendelssohn Bartholdy diye zırvalayıp duruyorsun, nerde yapıtın?* dedi. *Sen yalnız ölümlerle uğraşıyorsun, bense yaşayanlarla, fark bu. Benim çevremde yaşayan insanlar var, seninkinde yalnız ölümler. Sen yaşayanlardan korktuğun için, diyor, en ufak bir hamle yapmaya istekli olmadığın için, insanın yaşayan insanlarla uğraşmak istemesi için gereken hamlede bulunmadığın için. Burada mezardan başka bir şey olmayan evinde oturuyor ve ölümlerle uğraşıyorsun, annemiz, babamız ve bahtsız kız kardeşimizle ve senin o aklın büyükleri dediklerinle! Korkutucu bu!* Aslında haklı diye düşünüyorum şimdi, gerçeği söylüyor. Zamanla evim olan bu mezara saplanıp kaldım. Sabahları *mezarda* uyanıyor ve bütün

gün mezarda oradan oraya koşuyor ve akşamları da bu mezarda uykuya yatıyorum. *Senin evin!* diye bağırdı yüzüme karşı, *senin mezarın!* Aslında haklı, dedim şimdi kendi kendime, söylediklerinin hepsi doğru, bir tek yaşayan insanla bile uğraşmıyorum, komşularla olan ilişkimden bile yiyecek maddeleri alma gereksinimim dışında vazgeçtim, artık evden dışarıya bile çıkmıyorum. Ve artık nerdeyse hiç posta gelmiyor bana, çünkü kendim de mektup yazmıyorum. Yemeğe çıktığım zaman kaçıyorum, iğrendiğim yemeğimi yer yemez girdiğim lokantadan hemen dışarıya fırlıyorum. Böylece nerdeyse hiç kimseyle konuşmuyorum ve ara sıra artık hiç konuşamayacağım duygusunu taşıyorum, konuşmayı unuttum, inançsızca konuşma alıştırmaları yapıyorum bakalım benden hâlâ bir ses çıkıyor mu diye, Kienesberger'le bile çoğu zaman bir şey konuşmuyorum. O işini yapıyor, ben ona hiç emir vermiyorum, bazen onun farkına bile varmıyorum ve o gitmiş oluyor. Ablamın birkaç hafta onun yanına Viyana'ya gitme önerisini neden acaba reddettim, kabaca, sanki hain bir hakareti durdurmak ister gibi. Anne babamızın ölümünden sonra nasıl bir insan oldum ben? diye sordum kendi kendime. Holdeki koltuğa oturmuştum, şimdi birden üşüyordum. Ev boş değil ölüydü. Bir mezar diye düşündüm. Ama benden başkası olunca içinde asla dayanamıyorum. Ablamı gene kötü yönleriyle gördüm. Beni sadece alaya alıyor ve hor görüyordu. Yapabildiği her yerde beni gülünç duruma düşürüyordu, fırsatını bulduğu her an, herkesin önünde. Böylece bir hafta önce, Salı günü, villasını baştan aşağıya yenileten ve benim herkesten çok iğrendiğim bakan denilen (tarım ve aynı anda kültür bakanı!) adamı ziyarete gittiğimizde, oradaki herkesin önünde o *mavi salon* (!) denilen yerde, o (yani ben!) *on yıldır Mendelssohn Bartholdy hakkında bir kitap yazıyor ama daha ilk cümlesi bile yok aklında*, dedi. Bu budala insanların hepsi kahkaha attı o iğrenç koltuklarında oturarak ve gerçekten de orada bulunanlardan biri, komşu kasaba Vöcklabruck'lu bir dahiliyeci bu Mendelssohn Bartholdy'nin kim olduğunu sordu. Bunun üzerine ablam şeytanca bir kahkaha atarak ağzından *bes-teci* sözcüğünü çıkarttı, bu da gene iğrenç bir gülüşmeye neden oldu o hepsi de milyoner ve ahmak ve buna ilaveten geçkin kontlar ve düşkün baronlar, yıllardır kokuşmuş deri pantolonlarını

giyen ve acınası günlerini toplum, hastalık ve para üzerine yaptıkları gevezelikle geçiren o insan topluluğunda. O an o topluluğu terk etmeyi düşündüm, ama ablamın bir bakışı niyetimden vazgeçmeme neden oldu. Kalkıp gitmeliydim diye düşündüm şimdi, ama oturup kaldım ve bu akşamın geç saatlerine kadar süren iğrenç aşağılanmayı kabullendim. Ablamı, ona her konuda uygun olan bu topluluğun içinde yalnız bırakmak olanaksızdı, hepsi de hatırlı, akıl almaz derecede çok paralı ve karşısında dünyanın nefesini tuttuğu unvanlara sahip kişilerdi. Herhalde diye düşündüm şimdi gene bir iş kokusu almıştır, çünkü en büyük işlerini bu eski kont ve eski baronlarla yürütüyordu, onlar çoğunlukla yaşamlarının sonuna doğru muazzam mülklerinden muazzam bölümünü satıyor, böylece kendilerinin ve doğal olarak da mirasçılarının işini kolaylaştırıyorlardı. Doğal olarak böyle bir evdeki ve böyle bir topluluktaki böyle bir akşam ablam için milyonluk bir iş demekti diye düşündüm, benim için bir anlamı yoktu, ama benim her zaman ablamı korumak zorunluluğum vardı. Bacak bacak üstüne atıyor ve eski bir barona okşayıcı ve baştan aşağı yalan bir cümle söylüyor ve böylece bir yıllık bir hovarda yaşamı kazanıyordu diye düşündüm. Daha çocukken bile ablamda akıl almaz bir tüccar kafası vardı. Hiç çekinmeden buraya gelen her konuktan para isterdi, insanlar yedi ya da sekiz yaşında bir çocuğun bu davranışını orijinal buluyorlardı, oysa bundan tıpkı benim o zamanlar tiksindiğim gibi tiksinnmeleri gerekirdi. Anne babamız bunu ona yasakladılar doğal olarak, ama o daha o zamanlar anne babamızın hiçbir yasağına uymazdı. Biraz önce sözünü ettiğim toplulukta sonunda, aslında baron olmadığını bildiğim Baron Lederer diye anılan kişiyi cesaretlendirdi ve onun bir dahaki Viyana ziyaretinde kendisini Bristol'e davet etmesini sağladı; bunun herkese utanmazlık olarak görünmesi gerekirdi, ama aslında ablamın olağanüstü bir manevrasıydı, o işlerini nasıl bağlayacağını her zaman bilirdi. Ve her zaman da başarılı oldu. Anne babamızın ölümünden sonra servetini üç misline çıkarttığını bugün söylüyorsa, ben, onun servetini sadece bir kez değil, herhalde üç dört kez üç misline çıkarttığını kabul etmek zorundayım, çünkü işleri konusunda bana her zaman yalan söylemiştir, günün birinde ondan bir şey isteme düşüncesine

kapılırim korkusuyla. Bundan korkmasına hiç gerek yok. Benim sahip olduklarım yaşamım boyunca bana yeter, çünkü ben zaten uzun yaşamayacağım, dedim kendi kendime ve koltuktan kal-kıp mutfğa gittim. Sabahın ilk saatlerinde Mendelssohn Bartholdy çalışmama başlama niyetimi başaramadığıma göre, dedim kendi kendime, mutfğa oturup kahvaltı yapabilirim. İstemeye istemeye ekmeğimi yerken ve bu arada soğumuş çayı-mı içerken, çünkü yenisini yapmayı canım istemiyordu, ablamın birçok kez *benim yanıma Viyana'ya gelsene, birkaç hafta, göreceksin sana yarayacak, seni her şeyden koparacak, kendi dışına çıkaracak* diye ısrarla konuştuğunu duydum. Viyana'da ablamla birlikte olma düşüncesi bile midemi bulandırdı. Yüz kere haklı olsa da bunu asla yapmayacağım. Viyana'dan nefret ediyorum. İki kez Kärntner Caddesi ve Graben'de bir aşağıya bir yukarıya gitmem ve Kohlmarkt'a bir bakış atmam midemin bulanmasına yetiyor. Otuz yıldır aynı görüntü, aynı insanlar, aynı ahmaklık, aynı ah-laksızlık, aynı alçaklıklar, yalanlar. Kendisine Graben'de sahibi olduğu binanın en üst katında üç yüz metre karelik tamamen lüks bir kat yapmış, burayı görmeliymişim. Asla, diye düşündüm ve bayat ekmeğimi çiğnedim. Buraya, beni inandırmaya çalıştığı gibi hasta birini, belki de bir ölümcül hastayı, ki belki de öyley-dim, iyileştirmeye değil, söylemeye cesaret edemediği ifadeyle bir deliye bakmaya gelmişti. Çünkü bana tamamen bir deli mua-melesi yapıyor, onun davrandığı gibi yalnızca bir deliye davranı-lır, bir çılgına demek zorunda kaldım ekmeğimi çiğnerken. Sonunda apaçık biçimde *ziyaretimin gördüğüm kadarıyla sana hiçbir faydası dokunmadı. Neyse ki komşularınla bir iki iyi iş bağladım*, dedi. Pişkince, soğuk ve çıkarcı. *Sana yardım edilemez, sana kimse yardım edemez*, dedi son öğle yemeğimizde. *Sen her şeyi küçük görüyorsun*, dedi, *dünyadaki her şeyi, bana zevk veren her şeyi küçük görüyorsun. Ama en çok da kendini küçük görüyorsun. Herkesi her şeyle suçluyor-sun, senin felaketin de bu*. Bunu gerçekten de söyledi ve ben bu sözü bütün akıl almazlığı içinde tam olarak kavrayamamıştım, ancak şimdi onun isabetli bir şey söylediğini kavırıyordum. Yaşam bana zevk veriyor, acılarım olduğu halde, herkeste bu acı-lar vardır, benim sevgili küçük erkek kardeşim, ama sen yaşamı küçük görüyorsun, senin felaketin bu, bu yüzden hastasın, bu

yüzden ölüyorsun. Ve eğer değişmezsen yakında öleceksin, dedi. Şimdi kesin olarak duyuyordum bunları onun kendine has soğukluğuyla söylediği andan daha da kesin olarak duyuyordum. Her şeyi öngören ablam, saçma! Belki de bir süre için Peiskam'dan uzaklaşmamın iyi olacağı konusunda haklıdır, ama başka bir yerde çalışmama başlama garantim yok, hele ilerletmemin hiç yok. Akşam yemeği sırasında birçok kez *Mendelssohn Bartholdy!* diye bağırırmıştı, sanki bunu bağırarak iyice eğlenmek ister bir hali vardı, çünkü bu davranışının beni iyice inciteceğini çok iyi biliyordu. Gerçek şu ki ben ona on yıldan daha fazla bir zaman önce Mendelssohn Bartholdy üzerine bir şey yazma düşüncem olduğundan söz etmiştim, bir kitap ya da bir yazı dememiş *bir şey* demiştim. O zaman Mendelssohn Bartholdy diye bir şey duymamıştı, şimdiyse benim hiç durmadan her fırsatta Mendelssohn Bartholdy adını kullanmam onu deli ediyordu, artık bu adı duyamaz olmuştu, hiç değilse benim ağzımdan, Mendelssohn Bartholdy adını bir kez daha onun yanında anmamı yasakladı, eğer Mendelssohn Bartholdy adı anılacaksa yalnızca onun tarafından anılırdı, çünkü bu onu neşelendiriyordu, çünkü beni on yıllık bir deneyimden sonra gülünç duruma düşürmek zorundaydı. Ayrıca kendisine tamamen uygun biçimde, Mendelssohn Bartholdy'nin müziğinden nefret ediyordu. *Mozart ve Beethoven varken bu Mendelssohn nasıl sevilir!* diye bağırırdı bir seferinde. Benim Mendelssohn Bartholdy ile uğraşmamın nedenlerini ona bir kez olsun açıklamam saçma olurdu. Mendelssohn Bartholdy uzun yıllar boyunca aramızda sürtüşme sözcüğü oldu, bütün korkunç, hastalıklı ve dolayısıyla da acı verici karşıtlıklarımızla birbirimizle kapıştık. Sen bu Mendelssohn Bartholdy'yi sırf Yahudi diye seviyorsun, diyordu alayla. Ve belki de son ziyaretinde birdenbire dile getirdiği bu düşüncesinde haklıydı. Ortaya çıkmış ve işimi ve sonuçta da beni nerdeyse mahvetmişti. Kadınlar ortaya çıkar ve birine yapışıp onu mahvederler. Ama onu çağıran ben değil miydim? Ona Peiskam'a birkaç günlüğüne gelmesi önerisini ben yapmamış mıydim? Ona bir telgraf yollamış ve Peiskam'a gelmesini istemiştim. Ama yalnızca birkaç günlüğüne, aylarca değil. Ona telgraf yollayacak duruma nasıl gelmiştim! Gerçekten de ondan yardım beklemiştim, mahvedilmemi

değil. Ama hep aynı şey oluyordu: rica ediyor, nerdeyse ona yardım etmesi için yalvarıyordum, o ise beni mahvediyordu! Bunu bildiğim halde ona gene de telgraf çekmiştim, yüzüncü kez beni mahveden kadını evime çağırıyordum. Yardım isteyerek ona telgraf çektiğim doğru, onun hiç davet edilmeden Peiskam'a geldiği doğru değil. Gerçek zaten her zaman en korkunç olan şey, ama gene de yalana, kendi kendini aldatmaya dayanacağına gerçeğe dayanmak her zaman daha iyi. Ama ben ona aylarca kalsın diye telgraf çekmemiştim, çünkü ablamın aylarca evimde kalması demek cehennem demekti, bunu ona söyledim de, burada aylarca kalman cehennem, dedim, bunun üzerine güldü. Benim sevgili küçük erkek kardeşim, dedi, seni gene yalnız bıraksaydım mahvolup giderdin, belki hayatta bile kalamazdın. Bunun üzerine sustum, belki de o andan başlayarak onun haklı olduğu aklıma geldiği için. Ama kafamı benim onu buraya çağırıp çağırmadığıma yormanın ne faydası olur ki, bu zaten açığa çıktı, gerçek, Mendelssohn Bartholdy ile ilgili çalışmama başlamaya muktedir olduğum anda onun çekip gitmesi, Peiskam'ı terk etmesiydi! Ama ablam gibi bir insan böylesi bir an için hassas bir kulağa sahip değildir. Ve ben de ona doğal olarak Mendelssohn üzerine yaptığım çalışmama ya da her ne ise ona başlama anımın geldiğini söylemeye cesaret edemedim, evet olasılıkla yüz elli sayfa ya da daha uzun bir şey yazmaya hazır olduğum anın geldiğini, onun da gitmesi gerektiğini söylemeye cesaret edemedim. Böylece birden ondan nefret ettim, belki de o neden nefret ettiğimi bilmiyordu, ona lanet okudum ve böylece Mendelssohn Bartholdy hakkındaki çalışmama başlama fırsatımı kaçırdım. Ama belki de ona, onu Peiskam'a sırf henüz başlamadığım bu çalışma için, yani zihinsel ürünüm için tamamen ilkel bir yardım aracı olarak kullanmak üzere, ki bunu yapardım, çağırıldığımı açıklamaya utandım. Düşünce insanı denen kişi her zaman bir başkası üzerinden konuyu ele alır, bu iş için onu *öldürür* ve zihinsel amacı için onu ceset haline sokar. Belirleyici anda bu tip bir düşünce insanı, ona böylesi bir zihinsel ürünü mümkün kılan insanı, bu zihinsel ürün için feda eder, ölesiye kötüye kullanır kendi şeytansı spekülasyonları için. Ben de böylece ablamı zihinsel ürünüm için kötüye kullanmayı becereceğimi sanmıştım,

ama hesabım tutmadı. Tam tersine en büyük aptallığı yapmıştım ablama Viyana'ya telgraf çekerek: *birkaç günlüğüne gel!* Benim davetim olmadan Viyana'ya dayanası kalmadığı için zaten aynı gün Peiskam'a geleceği ortaya çıktı, bitmek bilmeyen davetler, bütün o insanın tüylerini diken diken eden insanlar onu iğrendirmişler, çünkü bu toplantıları son aylarda doruğa çıkarmışmış. Telgrafı çekmeme hiç de gerek yokmuş meğer, saçımı başımı yoldumsa da faydası yoktu, çünkü telgrafı çekmeseydim ona birkaç gün sonra artık defolmasını söyleme cesaretini bulabilirdim. Ama şimdi ben onun Peiskam'a gelmesini rica ettiğim için bu cesarete sahip değildim, zaten utanmazlık olurdu buraya çağırıp sonra hemen evden dışarıya atmak. Ayrıca onu yeterince iyi tanıyorum, defolmasını söylesem, defolmaya hiç niyeti olmadığını söylerdi. Yüzüme karşı güler, sonra da büsbütün eve yayılırdı. Bizim gibiler bir yandan yalnız kalamazlar, öte yandan da bir topluluğa dayanamazlar, bizi ölesiye sıkan erkek topluluğuna dayanamaz, ama kadın topluluğuna da dayanamazlar, erkek topluluklarını ben bırakalı onlarca yıl oldu, çünkü hiçbir şey vermez, kadın topluluğu ise kısa süre sonra sinirime dokunur. Ablama ise beni yalnızlık cehenneminden kurtarma konusunda hep güven duydum ve doğrusunu söylemek gerekirse bunu çoğu kez de başardı, çoğu zaman kara, yıkıcı, tiksinti yaratan kokulu bir bataklık olan yalnızlıktan çekip çıkarmayı başardı, ama son zamanlarda onun da gücü, belki de isteği yoktu bunu yapmaya; belki de çoktandır benim ciddiyetimden kuşku duyuyordu, bunun için benim Mendelssohn Bartholdy'ye saplanıp kalmam bir savdı. Yıllardır hiçbir yazı yazamamıştım, ablam yüzünden hep, dedim, ama belki de herhangi bir yazı yazmada ortaya çıkan kendi yeteneksizliğimdendir. Biz böylesi bir yazıya başlamak için her şeyi, gerçekten de her şeyi deneriz, en korkunç olan bile olsa bizi böylesi bir yazı yazmaya sürükleyen hiçbir şeyden ürkmeyiz, bu en büyük hainlik ve en büyük sapıklık ve en ağır suç da olsa. Bütün bu soğuk duvarlarla çevrili olduğum Peiskam'da yalnız kalarak ve bakışımı hep sadece sis duvarlarına yönelterek bir şansım olamazdı. En anlamsız denemeleri yapmıştım, örneğin yemek odasından birinci kata çıkan merdivenlere oturmuş birkaç sayfa Dostoyevski okumuştum *Kumarbaz*'dan, bu yolla

Mendelssohn Bartholdy üzerine çalışmama başlayabileceğimi ummuştum, ama doğal olarak bu saçma deneme de boşa gitti, uzunca süren bir ürperti ve bu yüzden de birkaç saat ter dökerek yatakta oradan oraya tepinmemle son buldu. Ya da dışarıya avlu-ya koşup üç kez derin nefes alıp verdim ardından bir sağ kolumu, bir sol kolumu olabildiğince uzatıp gerebilmek için. Ama bu yöntem de beni yalnızca yordu. Pascal'ı, sonra Goethe'yi, sonra Alban Berg'i denedim, ama hepsi boşuna. Bir arkadaşım olsaydı! dedim gene kendime, ama bir arkadaşım yok ve neden bir arkadaşım olmadığını biliyorum. Bir kadın arkadaş! diye bağırdım, öyle ki sesim holde yankılandı. Ama bir kadın arkadaşım yok, son derece bilinçli olarak bir kadın arkadaşım yok, o zaman bütün zihinsel ihtiraslarımdan vazgeçmem gerekirdi, insanın hem kadın arkadaşı, aynı zamanda da zihinsel ihtirasları olamaz, eğer genel durumu benim kadar kötü bir haldeyse. Bir kadın arkadaş *ve* zihinsel ihtiraslar düşünülemez! Ya bir kadın arkadaşım olur ya da zihinsel ihtiraslarım, ikisi bir arada olanaksızdır. Ve ben çok önceleri kadın arkadaşına karşı, zihinsel ihtiraslarda karar kıldım. Bir arkadaşım olsun hiçbir zaman istemedim yirmi yaşımdan, dolayısıyla özgür düşünen biri olmamdan bu yana. Sahip olduğum tek dostlarım ölümler, bana edebiyatlarını bırakanlar, başkaca dostum yok. Zaten her zaman bir kimseimin olması güç-tü benim için, bunu söylerken herkes tarafından istismar edilmiş, mide bulandırıcı dostluk sözcüğünü asla düşünmüyorum. Çok eskiden beri hiç ama hiç kimsem olmadı, diğer herkesin bir kim-sesi oldu, benim olmadı, hiç değilse ben olmadığını biliyordum, diğerleriye hep benim de bir kimsem olduğunu öne sürüyorlardı durmadan, senin de bir kimsen var diyorlardı, oysa ben kesinlikle emindim birinin olmadığını, belki de bu düşünceydi ege-men olan, mahveden, kimseye gereksinim duymamam yani. Ben bir insana gereksinimim olduğunu sanıyordum, bugün bile öyle sanıyorum. Gereksinimim yoktu, dolayısıyla da kimsem yoktu. Ama doğal olarak bir insana gereksinimiz vardır, yoksa kaçınıl-maz biçimde benim şimdiki durumumda buluruz kendimizi: yorucu, dayanılmaz, hasta, kelimenin tam anlamıyla imkânsız. Ben hep tamamen yalnız kalarak, herhangi bir insan olmadan zihinsel çalışmamı sürdürürüm sanıyordum, bunun yanılgı ol-

duğu ortaya çıktı, ama gerçekten de birine gereksinimimiz olduğu da yanılıydı, bu iş için bir insana gereksinimimiz var ve gereksinimimiz yok ve bazen gereksinimimiz oluyor bazen de olmuyor ve bazen oluyor bazen olmuyor aynı zamanda, bu gerçeklerin en saçması şimdi, bugün gene kafama dank etti; birine gereksinimimiz var mı yoksa gereksinimimiz yok mu hiç bilemeyiz ya da aynı zamanda birine gereksinimimiz var mı yok mu ve hiçbir zaman gerçekte neye gereksinimimiz olduğunu asla bilmediğimiz için mutsuzuzdur ve dolayısıyla istediğimiz ve bize doğru görünen anda zihinsel bir çalışmaya başlayamayız. Ben *ısrarla* ablama gereksinimim olduğunu sandım Mendelssohn Bartholdy üzerine çalışmama başlayabilmek için, o buraya geldiğinde, ona gereksinimim olmadığını anladım, ancak o burada olmadığı zaman başlayabilirim. Ama şimdi gitti ve ben özellikle başlayamıyorum çalışmama. Önce bunun nedeni onun burada oluşuydu, şimdi ise neden, onun burada olmayışı. Bir yandan bir diğerini yüceltiriz, öte yandan küçük görürüz onu ve durmadan yüceltiriz kendimizi ve küçük görürüz, kendimizi yüceltmemiz gereken yerde küçük görürüz ve kendimizi küçük görmemiz gereken yerde yüceltiriz. Ve gerçekten de durmadan yapmak istediğimiz şeyi yüceltiriz, aslında her zihinsel iş diğer bütün işler gibi ölçüsüz derecede yüceltilir ve dünyada hiçbir zihinsel iş yoktur ki bu her şeyiyle yüceltilen dünya onsuz yapamasın, aynen bu dünyanın onsuz yapamayacağı hiçbir insan ve dolayısıyla hiçbir şeyin olmayışı gibi, tıpkı cesaretimiz ve gücümüz olsaydı her şeyden vazgeçilebileceği gibi. Herhalde bende bu olağandışı konsantrasyon eksik diye düşündüm ve aşağıdaki, ablamın düşünebildiğim zamanlardan bu yana *salon* diye adlandırdığı büyük odaya oturdum, ne büyük bir zevksizliktir böyle demesi, çünkü bir çiftlik evinde salonun işi yoktur. Ama aşağıdaki odaya bu adı vermesi de tam ona uygun bir şey, salon sözcüğü çok sık duyulur ağızından, gerçekten de doğal olarak Viyana'da onun salonu var ve bu salon salon olarak kullanılıyor, bu salonu *nasıl* kullandığı hakkında büyük bir araştırma yazabilirdim, canım isteseydi. Ablamın salon diye andığı ve beni her zaman nerdeyse kusturan alt kattaki odada ayaklarımı uzattım, olabildiğince ileriye uzattım ve kendimi Mendelssohn Bartholdy'ye yoğunlaştı-

dım. Ama doğal olarak böyle bir çalışmaya üç Şubat bin sekiz yüz dokuzda vesaire diye başlamak tamamen yanlış. Bir doğum tarihiyle başlayan kitap ve yazılardan nefret ederim. Genel olarak kronolojik biyografik yazılan kitaplardan ya da yazılardan nefret ederim, bu bana en zevksiz, aynı zamanda da en düşüncesiz bir yöntem olarak görünür. Nasıl başlayacağım? En basit olan bu ama bu en basit olanı şimdiye kadar başaramamıştım. Belki de çok fazla not aldım? Mendelssohn Bartholdy hakkında çok fazla şey yazdım masamın üzerinde yığılı duran bu yüzlerce ve binlerce ufak notlara, acaba en sevdiğim besteci olan Mendelssohn Bartholdy ile gereğinden fazla mı ilgilendim? Çok sık olarak Mendelssohn Bartholdy hakkında yaptığım araştırmaları zorladığımı düşündüm, bu yüzden de şimdi Mendelssohn Bartholdy hakkındaki çalışmama başlamayı beceremiyorum. Çok zorlanan konu artık kâğıt üzerinde gerçekleşemez, dedim kendi kendime, birçok kanıtım vardı bunun için. Kafamda iyice zorladığım kaç konunun yazılamadığını saymak istemiyorum. Öte yandan da özellikle Mendelssohn Bartholdy için onlarca yıl değilse de yıllarca süren araştırma yapmak gerekiyordu. Bir yazı ya da bir yapıt için gereken her şey kafamın içinde diyorsam, doğal olarak bunu kâğıt üzerinde gerçekleştiremem artık. İşte böyle. Mendelssohn Bartholdy'yle de böyle mi? Konuyu olasılıkla haddinden fazla zorlayıp zorlamadığım düşüncesi beni nerdeyse delirtecteki, hatta çıldırtıyordu, o zaman kurtarıcı melek olarak ablamı telgrafla buraya çağırmamın hiçbir anlamı yoktu, öte yandan onu evden dışarı atmanın da vesaire. İki hafta Hamburg'daydım, iki hafta Londra'da, garip bir biçimde de Venedik'te Mendelssohn Bartholdy hakkında en ilginç belgeleri buldum. En iyi bir biçimde korunmak için kendimi hemen Bauer-Grünwald'a geri çektim, kiremit damlar üzerinden Markus kilisesine bakan bir odaya ve piskoposluk sarayından ödünç aldığım belgeleri inceledim. Turin'de Mendelssohn Bartholdy'nin kendi eliyle Carl Friedrich Zelter hakkında yazdığı yazıları buldum, Floransa'daysa Mendelssohn'un Cecile'ine yazdığı yığınla mektubu. Bütün bu yazı ve belgelerden kendime kopyalar yapmış ya da yaptırmıştım ve bunları Peiskam'a yollamıştım. Mendelssohn Bartholdy üzerine yaptığım bu araştırma gezileri uzun yıllar önceydi, bazıları ise

on yıldan önce. Mendelssohn Bartholdy hakkındaki bu yazı ve belgeler için özel olarak hazırlanmış olan bir odada bunları katalogladım ve bu odada (birinci kattaki yeşil odanın üstündeydi) haftalar geçirdim. Ablamın bu odaya Mendelssohn odası adını vermesi uzun sürmedi. Önceleri diye düşünüyorum bu Mendelssohn odasından gerçekten saygı ve hürmetle söz etti, ama sonunda alayla ve beni kırarak. Ancak yıllar geçtikten sonra ben Mendelssohn odasından çeşitli ve bana önemli görünen yazıları yazı masama taşımaya başladım, hep de çalışmama başlamamın artık uzak olmadığına inandığım ve umutlandığım anda. Ama yanılmıştım. Hazırlıklarım yıllardır sürmekte, yani on yıldan fazla bir zamandır. Belki de diye düşünüyorum hazırlıklarımı hiçbir şeyle kesintiye uğratmamalıydım, Schönberg hakkında hiçbir şeye el atmamalı, Reger hakkında da, Nietzsche-taslağını asla düşünmemeliydim, bütün bu konudan sapmalar beni Mendelssohn için olgunlaştıracağına Mendelssohn'dan iyice uzaklaştırdı. Hiç değilse hepsini burada sayamayacağım bu konular bir sonuca varsaydı bari, ama bana durmadan bir düşünce çalışmasının ne kadar zor ortaya çıktığını gösterdiler, en kısası, en önem-sizi bile olsa, oysa önemsiz bir düşünce çalışması da asla yoktur benim anlayışıma göre. Temelde Schönberg, Reger vesaire ile yapılan denemeler asıl konumdan sapmaktan başka bir şey değildi, ayrıca bunlar beni iyice güçsüzleştirerek bir sonuç da vermediler. Onların hepsini yok etmiş olmam iyi oldu, sonuçta bu denemeler daha başlangıçta tıkanıp kaldı ve eğer yayınlanmalarına izin verseydim bugün bana derin bir utanç vereceklerdi. Ama her zaman neyin yayınlanacağı ve neyin yayınlanmayacağını iyi hissedebiliyordum ve yayınlamanın bütününüyle saçma, bir zihin cinayeti ya da daha doğrusu zihin sermayesinin katli olduğu düşüncesini her zaman taşımıştım. Biz şöhret hırslımızı tatmin etmek için yayınlarız, başka nedenle değil, eğer daha da alçaltıcı bir neden olan para kazanma hırslıyla yayınlamıyorsak, ama bu neden benim içine doğduğum koşullarda Tanrıya şükür ki gereksiz kaldı! Schönberg hakkındaki yazımı yayınlasaydım sokağa çıkmaya cesaret bile edemezdim, Nietzsche hakkındaki yazımı da, oysa o *bütününüyle* başarısız *değildi*. Her türlü yayınlama aptallıktır ve kötü bir karakteri gösterir. Düşünceyi duyurmak

suçların en zararlısıdır ve ben bu en zararlı suçu birçok kez işlemekten kaçınmadım. Kaba bir duyurma güdüsü bile değildi, çünkü ben kimseye bir şey duyurmak niyetinde değildim, bununla ilişkim yoktu, sırf şöhret hırsıydı bu, başkaca bir şey değil. Nietzsche ve Schönberg'i, hele hele Reger'i yayınlamamış olmam ne kadar iyiydi, kendimi affetmezdim. Zaten yüzlerce ve binlerce yayından midem bulanıyor, bu yüzden de kendiminkilerden daha da beter bulanıyor. Ama kendini beğenmişlikten kurtulamıyoruz, şöhret hırsından da, gerektiğinde başımız yukarda bunlara kaptırıyoruz kendimizi, oysa davranışımızın affedilemez ve sapıkça olduğunun farkındayız. Mendelssohn Bartholdy yazımın durumu ne?, onu sırf kendim için yazıp sonra bittiğinde öylece bırakmak için yazmıyorum ki. Doğal olarak onu yayınlama niyetim var, bütün sonuçlarıyla. Gerçekten de bu çalışmamın en başarılısı olacağına inanıyorum ya da daha doğrusu en az başarısız olduğuna. Mutlaka yayınlanmasını düşünüyorumdur! Ama onu yayınlamadan önce yazmalıyım diye düşündüm ve bu düşünceyle bir kahkaha attım, benim kendi kendine kahkaha atma dediğim kahkahaya, yıllar içinde aralıksız süren yalnızlık içinde bunu huy edinmiştim. Evet, yazıyı önce yazman gerekir, sonra yayınlatabilmek için! diye bağırdım ve bu bağırma beni neşelendirdi. Gerçekten de bu birdenbire ortaya çıkan kendime gülme içinde kasılmamdan kurtulmuş ve koltuktan fırlayarak pencerenin yanına gitmiştim. Ama bir şey görmedim. Yoğun bir sis camlara yapışmıştı. Pencerenin çerçevesine dayandım ve sürekli bir dikkat kesilmeyle avlunun diğer yanındaki duvarı görmeye çalıştım, ama son derece dikkat kesilerek bile duvarı görmeyi başaramadım. Sadece yirmi metre var arada ve ben duvarı göremiyorum! Böylesi bir siste tek başına var olmak bile çılgınlık! Böylesi, her şeyi ve her şeyi bin kez daha güçleştiren bir iklimde! Her zaman bu mevsimde olduğu üzere kasvetliydi. Sağ işaretparmağımla pencereyi tıklattım, belki dışarıda bir kuşu ürkütüp kaçırırım diye, ama hiçbir şey kıpırdamadı. Sağ işaretparmağımla pencereyi tıklattığım gibi şimdi de kafamı tıklattım ve sonra gene koltuğa bıraktım kendimi. On yılda *bir tek başarılımış çalışma bile yok!* diye düşündüm. Doğal olarak bu yüzden inandırıcı olmadım. Ablam bütün Viyana'da, özellikle de benim için en

yıpratıcı etkisi olan yerde benim başarısız biri olduğumu yayıyordu. Aralıksız, olası her türlü insana: *benim küçük erkek kardeşim ve onun Mendelssohn Bartholdy'si*, dediğini duyuyorum. Hiç utanmadan beni herkesin önünde deli diye anıyor. Artık kafası tam yerinde olmayan biri olarak, benim için böyle konuştuğunu biliyorum ve hakkımda son derece zararlı söylentiye yaymakta olduğunu. Para kazanmak için hiçbir şeyden kaçınmaz, işini yürütmek için de ve çevresini tedirgin etmemek için hakkımda her şeyi söyleyebilir. İnsafsızdır. Hain de olabilir. Öte yandan ben onu her türlü korkunçluğu ile her zaman sevdim. Sevdim ve nefret ettim ve bazen ondan nefret ettiğimden daha fazla sevdim onu, tersi de oldu, ama ondan çoğu zaman nefret ettim, hep benim karşımda yer aldığı için, tamamen bilinçli biçimde, yani zihni açıkken, böyle olduğu asla inkâr edilemezdi zaten. O her zaman gerçekçi bir insan oldu, bense hayalci. *Seni bu kadar hayalci olduğun için seviyorum!* der sık sık, ama bu sözlerde daha çok alay vardır, zıddı olacağı yerde. Onun gibi bir insanın seni seviyorum demesi yalnızca sahtekârlıktır. Yoksa *ben miyim* ürkütücü olan? Kocasına adam dayanamayıp kayboluncaya kadar *seni seviyorum*, dedi. Peru'ya, gerçekten de buradan bakıldığında dünyanın öteki ucuna, bir daha da geri dönmedi. Aldatılan ve kendilerine yalan söylenen ve deli yerine konan kocalar yüzyıllardan beri Güney Amerika'ya kaçıyorlar bir daha geri dönmek için, bu gerçeğin geleneği var. *Ben sevgililer için yaratılmış biriyim*, der ablam. Hiçbir zaman evliliğe uygun biri değildim. Bir ömür boyu kocayı sırtında taşıma düşüncesi bile beni tiksindiriyordu diyor. Buna rağmen gene de neden evlendiğimi bilemiyorum. Belki de anne babamın hatırı içindir? dedi. Evliliğinden ona kalan işi, ki bu iş Avusturya'nın milyonlar değerindeki en büyük ve en seçkin mülkleri demek oluyor, kocası onu terk ettikten sonra ciddi insanların iğrenç, diğerlerinin ise inanılmaz başarılı buldukları duruma soktu. Ben kesinlikle birinci gruba dahilim, doğru ya da yanlış, ablamın şimdi sürdüğü hayat benim için utanç verici, gerçekten de sırf çıkar ilişkileri üzerine kurulu bir yaşam. Yıl sonunda Caritas'a milyon bağışı, bunu büyük bir zevkle gazetelerde okur ve haftalarca ölesiye güler, beni itiyor bu durum der kendisi de. Bir zamanlar Roma'da tanıdığı ve birdenbire böbrek yet-

mezliğinden ölen Kont Ruspoli'den kalan, ki onunla birlikte onlarca yıl sadece kutlamalar yapmakla kalmamış mektuplaşmıştı da, onun akrabası olduğunu da iddia etmişti, Siena yakınlarındaki, onlarca yıl, içinde sadece farelerin cirit attığı bir malikâneyi, yaşlılar yurdu yapılması için iki yıl önce kiliseye armağan etti ve restorasyona da iki milyon şilin katkıda bulundu. İtalya'ya gidip yapımı tamamlanan malikâneyi görüp görmeyeceğini ona sorduğumda, hemen hayır, dedi, onu ilgilendirmiyormuş. Eski binalar hiç de ilgisini çekmezmiş. Yaşlılar evet, dedi alayla, ama eski binalar asla. Kiliseyle aramın iyi olması gerekir küçük erkek kardeşim benim, dedi, bu durumu ve bununla ilgili olarak söylediklerini son derece iğrenç buldum. Ama böyle o. Her zaman yalnızca Nagy'den el yapımı, bizim demir pençeli dediğimiz ayakkabılar giyen ve sırf bu yüzden itici, doğal olmayan bir yürüyüşe sahip birtakım züppelerle birlikte olur ve bu insanların kendisinin akrabaları olduğunu söylerdi. Benim akrabalarım yok derdim durmadan ona, benim yalnızca zihinsel akrabalıklarım var, ölmüş filozoflar benim akrabalarım. Bunun üzerine, her zamanki gibi o sinsi gülüşü belirirdi yüzünde. Ama felsefeyle yatağa giremezsin küçük erkek kardeşim, derdi çoğu zaman, bunun üzerine ben aynı biçimde, tabii ki girerim, hiç değilse o zaman kendimi kirletmiş olmam, diye cevap verirdim. Bu cevap bir keresinde benim yanımda, beni hiç durmadan ikna ederek sürüklediği Mürzzuschlag'da bir topluluğun önünde hakkımda: küçük erkek kardeşim Schopenhauer'le yatıyor demesine neden oldu. Bir Schopenhauer'le, bir Nietzsche'yle, bunun üzerine beklediği başarıyı da elde etti benim sırtımdan. Temelde, ablamın bir sohbete başlamada gösterdiği hafifliğe her zaman hayran olmuştumdur, bugün bile ya da kesinlikle bugün de, daha da büyük bir hâkimiyetle en zor toplumsal engelleri aşıyor, eğer onun için bu tarz toplumsal engeller varsa. Bu yeteneğe nereden sahip olduğunu bilmiyorum, çünkü babamız toplumla hiç ilgili değildi ve annemiz de toplumsal yapmacıkları, her zaman dile getirdiği üzere sevmezdi. Ablamın en önemli özelliği olan tüccar kafası, ki onu benim gibi iyi tanımayan kimse bunun farkına varamazdı, baba tarafından büyükbabamızdan geliyor, oydu bizim servetimizi yapan. En garip koşullarla, ama gene de nasıl ve hangi yolla

olursa olsun o kadar büyük bir servet edinmişti ki biz, ablam ve ben, yani üçüncü kuşak yeterince paraya sahibiz var olmak için ve her ikimiz de, nereden bakarsak bakalım hiç de alçakgönüllü bir yaşam sürmemekteyiz. Ben Peiskam'da yalnız yaşıyor olsam da, başka büyük ailelerin bir ayda harcadıklarından daha az para harcamıyorum, çünkü, bir örnek vermek gerekecek olursa, kim dokuz odadan daha büyük bir evi bütün kış ısıtır, hem bu odalar küçük de değil, sırf kendisi için vesaire. Gerçekten de benim para işleri denen işlerde en beceriksiz kişi olduğum göz önünde tutulacak olursa, bir kuruş bile kazanmak zorunda kalmadan daha yirmi yıl yaşarım, ardından da bana sırasıyla birer parsel satma olanağı doğar, araziyi büyük zarara uğratmadan, değerini azaltmadan, satmadan, buna hiç gereksinimim olmazdı ve bundan sonra bitmeyen ve durmadan ilerleyen hastalığım yüzünden kısa yaşacağım göz önüne alınırsa, bir ya da iki yıl, daha fazla ve daha uzun değil, ki o zaman geldiğinde bu dünyadaki yaşam ve varoluş gereksinimim tamamen kullanılmış olacaktır, işte bu yüzden satışları düşünmem saçmadır. Ben istersem eğer kendimi zengin diye adlandırabilirim ablamın karşıtı olarak, o gerçekten zengin olmasına rağmen, çünkü onun ortada görünen zenginliği bütün zenginliği asla değil, ama ben ondan daha önce de belirttiğim bir konuda tamamen ayrılıyorum: o cennete gitmek ve kendini eğlendirmek için, kiliseye ya da benzer kuşkulu kurumlara milyonlar değerinde bağışta bulunuyor, milyarlar içinde yüzen ve yardımın en olanaksız olduğu bir dünyada Caritas'cılık taslamak için hiçbir bağışta bulunmuyorum. Örneğin Caritas'a bağışta bulunarak haftalarca kendimi eğlendirmek, bonkörlüğüm ve insanlara olan sevgim hakkında gazetelerde çıkan haberlerden zevk almak gibi bir niyetim yok, çünkü ne bonkörlüğe ne de insan sevgisine inanıyorum. İyi dünya denilen dünya bütünüyle ikiyüzlü, bunun tersini ilan eden ve hatta buna inananlar ise rafine bir insanteper ya da affedilemez bir ahmak. Bugün biz yüzde doksan bu insanteperler ve yüzde on affedilemez ahmaklarla uğraşmaktayız. Ne birine ne de ötekine yardım edilebilir. Kilise işine geldiği için her ikisini de sömürüyor, hangi kilise olursa olsun, ama ben Katolik olanı iyi tanıyorum, bu yüzden de ona akla gelebilecek hiçbir şey bırakmam, bu kilise hepsinden daha rafine

ve fırsat bulduğu her yerde sömürüyor, en büyük parayı da yoksullardan ve en yoksullardan topluyor. Ama bu yoksul ve en yoksullara da yardım edilemez, onlara yardım edilebileceği yalanı en yaygın ve özellikle de politikacıların ağzından düşmeyen bir konu. Yoksulluk yok edilemez ve onu yok etmeyi düşünen biri özellikle insanları ve dolayısıyla da doğayı yok etmekten başka bir niyete sahip değildir. Tıpkı benim kurnaz ablamın dağıttığı gibi bağışlar daha büyük ve daha çok miktarda olduğu sürece, bununla alay edişler de o derece büyük ve cehennemsi, onun bağışlarıyla ilgili bir şey duyanlar, dünyanın nasıl döndüğünün farkında. Ben bunu o kadar çok duydum ki, artık duymak istemiyorum. İnsanlar durmadan diğerlerine, yanlış duyguların bütün alçaklığıyla kendilerini bulmak için diğerlerine yardım ettiklerini söylerler, oysa sırf kendilerine yardım söz konusudur, herkes önce kendini düşünür ve bugüne kadar kimse kendini bulmamıştır ki, milyarlarca bahtsızdan birinin bir başkasına yardım edebilmesi düşünülemez, oysa kendi kendilerini iyice aldatarak bir başkasını bulduklarını söyleyip dururlar. Dünya her şeyi karşılayacak kadar zengindir gerçekten, ama bunu dünyayı yöneten politikacılar tamamen bilinçli olarak engelliyorlar. Yardım çığlıkları atıyorlar ve her gün milyarları silah için harcıyorlar ve utanmıyorlar. Yok, bu dünyaya bir kuruş bile vermeme-ye kararlıyım, ayrıca ablam gibi sahte minnettarlık düşkünü değilim. Durmadan her türlü fedakârlığa hazır olduklarını söyleyen ve durmadan fedakârlık yapan, sonunda kendi yaşamlarını bile feda eden o azizlerden, fedakârlıkları için ve tıpkı domuzların yalaklara koşuşmaları gibi fedakârlıklarına her zaman hazır olduklarını söyleyen dünyanın her ülkesinde ve her bir yerinde bulunan insanlardan, hangi adı taşıyor olsalar da, ister Albert Schweizer ister Teresa Ana olsun adları, her zaman iğrendim. Bu insanların güya baktıkları ve onlardan ellerini açarak yardım bekleyen insanlardan yararlanarak kendilerini övünç beratları ve madalyalarla süslemekten başka bir şey geçmez akıllarından. Bu tehlikeli, kimseye benzemeyen biçimde hırslı ve kendini beğenmişlerden, temelde ruhsal ben-merkezlerinde güç hırsı taşıyan insanlardan, Aziz Assisi'li Franz'dan Teresa Ana'ya kadar milyonlarcası bulunan ve sayısız dini ve politik kurumlarda bü-

tün dünyada her gün kendi şöhret hırsları içinde tepinip duran insanlardan derinlemesine iğreniyorum. Yüzyıllardan beri durmadan sosyal ilke denilen şeyden bıktırıncaya kadar konuşulması en büyük yalan. Yanlış anlaşılma tehlikesine karşın, ki bana her zaman vız geldi, karşı çıkıyorum buna. Ablam yüksek sosyetenin diğer bayanlarıyla birlikte bir kermes hazırlıyor ve bu kermesten elde edilen paraya beş yüz bin şilin daha ilave ediyor, bu kermeslere üstelik de İsa çocuğun korkunç bir hoparlörden çıkan sesi eşlik ediyor, kendisi bir de bana en yoksulları ve fakirleri düşündüğünü söyleyecek kadar da aptallık ediyor. Ama ben kısa sürede onun bu sahte davranışı hakkında ağzımı bile açmayarak niyetini anladığımı belli ettim. Buna karşılık kendisi eski bir parti tilkisi olmaktan başka bir şey olmayan Caritas başkanı ve kardinalin kibarca elini öpmesinden zevk alıyor. Bense bu beyin elinden ancak ürperirdim. Daha on beş ya da on altı yıl önce, benim de bu beyle ister istemez bir ilişkim olduğunda, ablamın sanat ve ince zevkinden yararlanarak, ona sekiz yüz bin şilin vererek Schottenring'de bir daireyi döşemesini rica etmişti, kız kardeşim de bunu yerine getirdi, Floransa'dan gelen bir yığın Rönesans mobilyası ve düşürdüğü iki Marchfeld şatosundan gelme Josefin çağı kıymetli eşyalarla kardinale ev döşedi. Bu işleri bitirdiğinde, adamın şerefine seçkin elli kişiden oluşan bir parti verdi, konukların en önemsizi İrlandalı bir konttu, onu kardinalin davetine sırf adamın Aşağı Avusturya ve Burgenland sınırında bir iplik fabrikası olduğu, kendisinin de bu mülkü mutlaka ele geçirmek istemesi yüzünden çağırmıştı, bildiğim üzere ele geçirdi de, ablam bu alanda istediği her şeyi elde eder. Kaynağı mutlaka kilise için toplanan paralar olan sekiz yüz bin şilinle ablam kardinale Schottenring'de, o en iyi adreste ev döşemişti, ben gerçekten de ablamın yüzüne karşı kardinale kilise paralarıyla ev döşediğini, sekiz yüz bin şilin harcandığını, bunun bugün altı ya da yedi milyon ettiğini söylemiştim. Düşünün bir kere: kardinal kendisine sekiz yüz şiline ev döşetiyor ve aynı zamanda da radyoda, ağlamaklı bir sesle, en ufak ayrıntısına kadar sahtekârlık olan bir dille, Caritas dilenciliğini yapıp yoksulların en yoksulları için para istiyor. Utanıp utanmadığını öğrenmek istemiştim, ama ablam utanmıyordu, bu iş için, kendi deyişiyle çok akıllıydı,

yalnızca: dört yüz bini benden, dedi. Kardinal yalnızca dört yüz bin ödedi. Bu durum midemi bulandırdı. Ama yüksek tabaka denen sınıf için tipikti, bu sınıfa her zaman ve sonsuza kadar ait olmak ablam için ömür boyu yaşam amaçlarının en önemlisi olmuştu. Bir kontun çok çekici ve sınırsız parası olması gerekiyordu kendisinin onunla uzunca bir sohbete girmesi için, ondaki normalleşme ancak prenslerde başlıyordu, bu korkunç deliliğinin nereden geldiğini bilmiyorum. Böyle bir insanın doğa ile en ufak bir ilişkisi olup olmadığını sık sık kendime sordum. Öte yandan benim ona yönelik gözlemlerim bir an geliyor ve birdenbire hayranlığa dönüşüyor. Küçük erkek kardeş kendisinin de kendisi hakkında söylediği üzere böylesine parıltılı bir insan karşısında güçsüz. Onun girdiği her mekân değişiyor, her şey, nerede ve ne zaman olursa olsun, her şey değişiyor, aynı zamanda da bir tek ona bağlı oluveriyor. Oysa aslında güzel de değil, kendi kendime güzel olup olmadığını sıkça sordum, güzel mi, değil mi, o herkesten değişik ve çevresindeki herkesi söndürmek değilse de arka plana itmek, gölgede bırakmak gibi bir yeteneği var. Yani o benim tam tersim, ben hep arka planda kaldım. Alçakgönüllü değilim, bu yanlış sözcük olurdu, ama arka planda ve temelde hep çekingendim. Bu yüzden kendi kendimi zamanla tasfiye ettim diyebilirdim, diyorum, çünkü doğru. Senin kendini hep arka planda tutman kendi trajedin küçük erkek kardeşim, der sık sık. Öte yandan bir seferinde kendi trajedisinin hep ön planda olmak olduğunu söyledi, istese de istemese de o ön plana itiliyordu, nerede olursa olsun, hangi durumda olursa olsun. Söylediği şeyler hiçbir zaman aptalca değil, çünkü her durumda başkalarının söylediği şeylerden daha akıllıca, gene de söylediği şeylerin çoğu yanlış. Bazen, hiç de bazen değil, her zaman, yarattığı saçmalıklarla her yerde ona karşı gösterilen hayranlık karşısında ağlayasım gelir. Doğal olarak operaya gider, hiçbir Wagner operasını, *Uçan Hollandalı* hariç kaçırmaz, ona göre *Uçan Hollandalı* Wagner operası değildir. Birçok kişi gibi o da bu konuda haklıdır. Bu vesileyle giydiği giysiler en basitleridir, en basitten de daha basittirler, gene de en büyük ilgiyi çekenlerdir. Biliyor musun opera benim işlerim için en önemli yer der hep. Hiç anlamadıkları halde müziğe deli olurlar benim dükkânın mallarını alanlar.

“Benim dükkânın malları” ile kastettiği mallar bin hektardan daha az olmayan mülklerdir. Ya da onun *Birinci Mahalle malları* diye adlandırdığı ve en çok da kısa sürede para kazandıran mallardır. Gerçekten de onu yemek yerken izlemek büyük bir zevktir. Çevresindeki herkes birdenbire bayağı olmasa da, onun her durumda hor gördüğü cinstendir, örneğin onun çorba içmesi ya da salata yemesi vesaire. Geçkin, kendini dışa kapatmış bir hanımefendi ancak onunla yarışabilir. Ama hep merkezde olup kimsenin gözünü ondan ayırmaması korkunç olmalı, hissedebiliyorum, mutlaka benim hissedebildiğimden daha da korkunç olmalı. Ben her zaman epey silik biri olma yeteneğine sahiptim, büyük topluluklar içinde de tek başıyım neredeyse, bu yüzden de kendi davranışlarıma, kendi fantezilerime ve düşüncelerime istediğim gibi hükmedebilme avantajına sahiptim. Yani benim durumum benim için gerçekten yararlı oldu, toplum içinde hep bana yararlı oldu, ablama uyanıkinin tersine tam da bana uygun oldu. Ve hep, ne zaman ve nerede olursa olsun çekim noktası olması, sanki düşünülebilecek en doğal şeydi, gerçekten de onun her şeyi doğal, yaptığı her şey, söylediği her şey, tıpkı söylemediği ve sakladığı her şey gibi, insan ablamdan daha doğal bir varlığın asla olmadığını sanır. Sanki hiçbir şeyi, ama hiçbir şeyi dert edinmiyormuş gibidir. Ama bu aynı derecede bir yanılgı, biliyorum, uğraştığı her şeyin hileli, sonunda bütün bu insanlara sunduklarının bir kandırmaca olması gibi. Elbette doğru olmadığı halde, bütün bu insanlara durmaksızın, her şeyi değilse bile birçoğunu okuduğunu, her şeyi değilse bile birçoğunu gördüğünü, hepsini değilse bile en önemli ve ünlü kişilerin çoğuyla tanıştığını ve onları iyi tanıdığını en büyük doğallıkla gösterir. Bu konularla ilgili bir söz söylemeden gösterir üstelik de. Müzikten hiç anlamadığı halde, yüzeysel bir müzik anlayışı bile olmadığı halde, herkes onun müzikten iyi anladığını sanır, edebiyatla ilgili olarak da böyledir, hatta felsefe ile bile. Başkalarının uyum sağlamak için durmadan çaba harcamak zorunda kaldığı yerde, o hiçbir şeyle ilgilenmek zorunda değildir, her şey kendiliğinden onun istediği gibi gelişir. Eğitimlidir mutlaka diyebiliriz, ama hepsi sadece yüzeyseldir, doğal olarak da görüştüğü kişilerden daha çok şey bilir, ama en yüzeysel olanı, oysa kimse bunun far-

kına varmaz. Diğçerlerinin batmamak, gülünç duruma d   me-
mek ve    kmemek için sürekli inandırıcı olmak zorunda olduk-
ları yerde, o susar ve zafer kazanır, ya da en doğru anda en doğru
olanı söyleyerek bunun sonucunda ortama egemen olur. Ben ab-
lamın yenildiğini hiç görmedim. Tersine o benim gerçekten g  -
l  n   herhangi bir noktada nasıl bozguna uğradığını sık sık ya  a-
dı. Biz düşülebilecek en zıt karakterleriz. Belki de aramızdaki
gerilimin nedeni budur. Ben paradan hiç söz etmem ve paraya
sahibim, sen de felsefeden hiç söz etmiyorsun ve ona sahipsin,
 demişti bir seferinde. Bu cümle ikimizin nerede durduğunu ka-
nıtı ve herhalde, korkarım ki, durakladığımız yerin. Evin her ya-
nında hâlâ ablamın izleri var, nereye bakarsam bakayım orada,
  u onu delirtti,   unu unuttu, pencereyi kapatılması gerektiğı gibi
kapatmadı,   u etrafta duran ve sadece yarısı i  ilmi   bardakları
  ylece bıraktı. Ve ben onun darmadağın ettiğ   şeylerin hepsini
yeniden düzenlemeyi d      m  yorum. Yatağının üzerinde,   f-
keyle fırlatılmış halde Proust'un Combray'ını buldum, fazla iler-
lemediğ  ine eminim. Öte yandan onun hiçbir şey okumadığını ya
da ucuz kitapları okuduğunu söyleyemem, onun yaşındaki, onun
sınıfında ve özellikle de onun konumunda ve yeteneğindeki bir
kadın için, okuduklarının her zaman şaşırtıcı bir seviyesi oluyor.
Bu   iziktirdiklerimi bir gün okuyan biri çıkacak olursa, ablamla
ilgili olarak bu sürekli iğnelemenin ne anlama geldiğini soracak-
tır. Evet,        ablam çocukluktan beri bana doğrudan doğruya
hükmediyor, o gittikten sonra ben onu hazmedebilmek için gün-
lerce uğraşıyorum, cismen gitmiş oluyor, ama gene de her yerde
en belirgin ve benim için gerçekten de en korkunç biçimde varlı-
ğını sürdürüyor, en çok da bu son akşam böyleydi, en acı veren
biçimde hissettim bunu, gerçekten hâlâ burada olan akıl almaz
varlığı ile, hem de artık gittiğ   için, ama asıl gidişinden birkaç
saat sonra bile onu evden uzakla  tıramamamın gittikçe kesinlik-
le  mesiyle hissettim, o kendini uzaklaştırmaz, istediğı kadar bu-
rada kalır, o akşam da akıl almaz bir kuvvetle istiyordu bunu,
       ben evden gitmesini istiyordum,        ertesi sabah
Mendelssohn Bartholdy çalışmama başlamak niyetindeydim. O
gittikten birkaç saat sonra bu çalışmaya birdenbire ba  layabilece-
ğini sanan o çılgın gerçekten de bendim. Gidi  inin ardından ab-

lamdan kendimi kurtarmam için her zaman birkaç gün gerekti. Bu defalığına özel bir şansım olur diye umdum. Ama yoktu. Bu tür bir şansım hiç olmadı. Mendelssohn Bartholdy hakkındaki çalışmamın saçma yaşam tarzımı haklı göstermek için yalnızca bir bahane olduğunu söylediğinde acaba haklı değil mi, yazıp tamamladığı bir şey dışında başka bir savunması yok diyor. Kendimi haklı çıkarmak için Schönberg'e, Reger'e, Joachim'e, hatta Bach'a saldırdığım, tıpkı şimdi aynı amaçla Mendelssohn'a saldırdığım gibi. Aslında benim sürdürdüğüm, gerçekten de benzersiz olduğu kadar pahalı, bir o kadar da korkunç bu yaşam tarzına hiç hakkım yok. Öte yandan kendim dışında kime hesap vermek zorundayım ki? Hiç değilse önümüzdeki günlerde Mendelssohn-Bartholdy-çalışmama başlamayı becerebilseydim. En iyi donanıma *sahip miyim?* Hem sahibim hem değilim, dedim kendi kendime. Ablam gelmemiş olsaydı, dedim kendi kendime, öte yandan, sırf Peiskam'a geldiği için, dedim. Her şeye yüzde yüz sahip çıkmalıyız derdi babam hep, herkese bunu söylerdi, anneme, kız kardeşlerime, bana, yüzde yüz sahip çıkmazsak daha hiç başlamadan kaybederiz. Ama bu durumda yüzde yüz olan ne? Ben bu çalışmaya yüzde yüz çaba sarf etmedim mi? Belki de yüzde iki yüz çaba sarf etmişimdir, hatta belki de yüzde üç yüz, o zaman felaket olurdu. Ama bu düşünce saçmaydı doğal olarak. Senin hatan demişti ablam, bu evde tamamen izole olman, artık hiçbir dostunu aramaman, oysa ne çok dostumuz var. Gerçeği söylüyordu. Ama dostlar ne demek oluyordu! Birçok insan tanıyoruz, belki de yığınla, henüz ölmemiş olan birkaçını ya da temelli taşınmamış olan, çocukluktan beri, her yıl sık sık gittik onlara, onlar da evimize geldiler, ama asla bu yüzden dost sayılamazlar. Ablam herkese hemen dost der, hesabına uyuyorlarsa hiç tanımadıklarına bile. İyi düşündüğüm zaman hiçbir dostum olmadığını biliyorum, çocukluğum bittiğinden beri bir daha hiç dostum olmadı. Dostluk, ne gereksiz bir sözcük! İnsanlar ağızlarında bu sözcüğü bıktırıcaya kadar geveliyorlar, hiçbirinin değeri kalmamış, tıpkı sevgi sözcüğünün öldürülünceye kadar gevelenerek değerini kaybettiği gibi. Senin en büyük hatan artık gezintiye çıkmaman, eskiden saatlerce evden çıkar, ormanlarda, tarlalarda, göl kıyısında gezerdin ve hiç değilse kendi ara-

zinin tadını çıkarırdın. Bugün artık evden dışarı çıkmıyorsun, bu en zararlı şey, dedi, bunu söyleyen de her yerde ve herkes tarafından yürüme tembeli olarak bilinen kendisi, burada kaldığı üç hafta içinde bir kez bile gezintiye çıkmadı. Ama onda *bende* olan hastalık da yok diye düşünüyorum. *Benim* gezintiye çıkmam zorunlu. Ama bundan daha çok canımı sıkan bir şey daha yok. Gezintiye çıkmak kadar kalbime ve akciğere acı veren, sıkın bir şey daha yok. *Doğa insanı değilim ben*, hiçbir zaman da doğa insanı olmadım, kendimi doğa insanı olmaya zorlamadım. O zaman akciğerlerin genişler, dedi alaylı ve ardından bir dolu bardak sherry içti, *Agustin Blasquez* tabii, onun için yeterince pahalı olanı. İspanya'daki sevgililerine yollattırıyor bunu onlarca yıldır, Viyana'da bulunmuyor, hele burada, bu ürkütücü yerde hiç bulunmaz. Katolik olmadığın için artık kiliseye de gitmiyorsun, dedi gülerek. Artık temiz havaya da hiç çıkmaz oldun. Bu yüzden mahvoluyor ve ölüyorsun. Son zamanlarda bana hep sevgi dolu: *ölüyorsun* diyordu. Bu söz her seferinde beni delip geçiyordu, oysa kendi kendime ölümüne karşı olmadığımı söylüyor ya da hiç değilse telkin ediyordum. Bunu ona da sıkça söyledim, o ise bunu çocuksu bir şımarıklık diye adlandırıyordu. Tabii ki temiz hava almak akıllıca olurdu, ama artık burada temiz hava diye bir şey kalmadı ki, sırf şeytansı, koyu, pis kokan, ayrıca yakındaki kâğıt fabrikasının kimyası yüzünden tamamen zehirli bir hava var. Ve zaman zaman kâğıt fabrikasından çıkan havanın zamanla benim için *öldürücü* olacak kadar zehirli olduğunu düşünüyorum, bu kâğıt fabrikasının zehirlediği havayı onlarca yıldır içime çekmem birdenbire beni düşündürdü ve ablamın ayrıldığı bu akşam da çalışmama başlayamama yeteneksizliğim, üstelik de hastalığımın ve de görünürdeki ölümümün bu kâğıt fabrikasının zehirlediği havaya bağlı olup olmadığını düşündürdü. İnsan anne babasından bir mülke miras yoluyla konuyor ve ömür boyu bu mülkte oturup kalması gerektiğini sanıyor, ölünceye kadar ve yakındaki kâğıt fabrikasının gece gündüz onun aldığı havayı zehirlediğinin farkına varmıyor. Ama bu spekülasyona kendimi kaptırmadım ve gene evin önüne çıktım. Biz çocukken köpeğimizin durduğu köşeye bakarken hiç değilse bir köpek alsaydım diye düşündüm. Ama büyüdüğümünden beri kö-

peklerden nefret ettim. Kim besleyecekti böyle bir köpeği, köpeğin görünümü nasıl olmalıydı, ne cins bir köpek olmalıydı? Hem ben böyle bir köpek yüzünden eve birini almak zorunda kalacaktım köpeğe bakması için, ama kimseye tahammülüm yoktu, ne bir köpeğe ne de bir insana. Böyle birine tahammül edecek olsaydım çoktan evimde böyle biri olurdu, ama kimseye tahammülüm yok, dolayısıyla hiçbir köpeğe de tahammülüm yok. Köpek benim için söz konusu değil, dedim kendi kendime, köpek benim için söz konusu da olmayacak, gebereceğim ama köpek söz konusu olmayacak benim için. Şu köşede, çiftliğin giriş kapısının hemen yanında duruyordu köpek ve biz de onu seviyorduk, ama bugün sürekli pusuya yatmış bir hayvandan nefret ederdim. Ve gerçek şu ki yalnızlığımı seviyorum, tek başıma da değilim, ablamın bana durmadan bunu telkin etmeye çalışması da bana acı vermiyor, ben yalnızlığımınla mutluyum, bunun bana olan faydasını biliyorum, böylesi bir yalnızlığa sahip olmayan, ömür boyu bunu arzulayan ama beceremeyen insanlarda gözlemliyorum bunu. İnsanların bir köpeği var, bu köpek onlara hükmediyor, Schopenhauer bile sonuçta kendi kafasının değil ama bir köpeğin hükmü altındaydı gerçekte. Bu gerçek diğer bütün gerçeklerden daha iç karartıcı. Temelde Schopenhauer'in düşüncesini kafası değil, Schopenhauer'in köpeği belirliyordu, Schopenhauer'in dünyasından nefret eden kafa değil, Schopenhauer'in köpeğiydi. Schopenhauer'in kafası yerine bir köpeği vardı savını ileri sürerken çılgın değilim. İnsanlar hayvanları seviyor, çünkü kendileri sevmekten bile âcizler. Ruhlarının derinliğinde hain olanlar köpek alıyor ve bu köpeğin kendilerine işkence edip sonunda mahvetmesine izin veriyorlar. Sonuç olarak kamu için son derece tehlikeli olan sahtekârlıklarının birinci ve en üst noktasına köpeği oturtuyorlar. Voltaire yerine köpeklerini giyotinden kurtarmayı tercih ederlerdi. Kitle köpekten yana, çünkü kendileriyle yalnız kalma çabasını göstermek istemiyor, bunun için yüce ruhluluk gerekir gerçekten de, ben kitleden yana değilim, ömrüm boyunca kitleye karşı oldum, köpekten yana da değilim. Hayvan sevgisi denen şey o kadar çok uğursuzluk getirdi ki, gerçekten de mümkün olan en büyük hassasiyetle düşünecek olursak bir anda korkudan yok olmamız gerekirdi. Dünya en

korkunç savaşları onlara hükmedenlerin hayvan sevgisine borçludur, dediğim zaman bu önce görüldüğü gibi saçma bir şey değildir. Bunların hepsi belgelendi, insanlar bu gerçeğı artık anlamalı. Bu insanların, politikacıların, diktatörlerin hepsine bir köpek hükmetti ve bu yüzden milyonlarca insanı felakete ve mahvoluşa sürüklediler, bir köpeğı *seviyor* ve sırf bu köpek yüzünden milyonlarca insanın öldüğü bir dünya savaşı başlatıyorlar. Bu hayvan sevgisi denen şeyin insan sevgisi uğruna, ki o da doğal olarak sözümonadır, hiç değilse gülünç birkaç yüzde azaltıldığı düşünülecek olsa bari. Soru, bir köpek beslesem mi yoksa bir köpek beslemesem mi olamaz, kafam bir köpek beslememe izin vermiyor, bildiğim üzere onun en yoğun biçimde bakılması ve dikkat edilmesi gerekir, tıpkı benim istediğimden daha iyi bakılması ve dikkat edilmesi gereken bir insan gibi, ama insanlık, dünyanın her yerinde birlikte yaşadıkları insanlardan çok köpeklere daha iyi bakmak ve onlara daha dikkatli davranmakta bir sakınca görmüyor ve milyarlarca köpek olayında onlara kendilerinden daha iyi bakıyor ve daha dikkatli davranıyor. Böylesi bir dünyayı gerçekten de sapık ve son derece insan düşmanı ve deli diye adlandırma hakkını kendimde görüyorum. Buradaysam köpek de burada, oradaysam köpek de orada. Köpek dışarıya mı çıkacak, ben de köpekle birlikte dışarı çıkmalıyım vs vs. Gözümüzü açar açmaz ve henüz gündelik körlükle alışmadan gördüğümüz köpek komedisine dayanamıyorum. Bu köpek komedisinde bir insana işkence eden, onu kullanan ve onu birçok ya da birkaç harekette zararsız insanlığından uzaklaştıran bir köpek ortaya çıkıyor. Tarihte dikilmiş en yüksek ve en pahalı ve gerçekten de en kıymetli mezar taşı bir köpek için dikilmiş. Hayır, Amerika'da değil sanılacağı gibi, Londra'da. Bu gerçeğı yeniden anımsamak insanın köpek hakkında doğru düşünmesine yetecektir. Soru bu dünyada çoktandır birinin ne kadar insansı olduğı değil, ne kadar köpeksi olduğıdur, bugüne kadar temelde, gerçek onurlandırılmak isteniyorsa insanın ne kadar köpeksi olduğunun söylenmesi gereken yerde, ne kadar insancıl olduğu söyleniyor. İğrenç olan da bu. Köpek söz konusu olmuyor. Ablam ayrılmadan önce, hiç değilse bir köpek besleseydin, dedi pat diye. İlk kez de söylemiyor bunu, bu onun yıllardır önüme sürdüğü

gerekçelerden biri. Hiç değilse bir köpek! Benim köpeğe gereksinimim yok, sevgililerim var, dedi. Bir seferinde, sanırım kendini beğenmişlikten sevgililerden vazgeçip bir köpek almıştı, bu köpek öyle küçüktü ki, hayallerimde herhalde, topuklu ayakkabılarının altındaki aralıktan sürünerek geçebilirdi. Bu durumdaki groteskliği seviyordu ve köpeğe, ki bu hayvana köpek demek bile fazlaydı, altın bordürlü hırka yaptırdı. Sacher'de herkes köpeğe şaşıp kaldı, bu da onun sinirine dokundu, hayvanı hizmetçisine hediye etti, o da başkasına verdi doğal olarak. Ablam her türlü acayıplıktan her zaman hoşlanır, ama sonra, geçerli nedenlerden ötürü ve de her şeye rağmen kavrayışı yüksek olduğundan bu acayıplığı gerçekten komik görünecek kadar abartmaz. Ya da bir yolculuk, dedi. Yolculuğa çık. Bir an önce yolculuğa çıkmazsan mahvolacaksın, çökeceksin. Senin o kendine ait bir kıyıda köşede nasıl delirdiğini ve sonra da mahvolduğunu görüyorum. Yolculuk! Eskiden en sevdiğim şey, en büyük tutkumdu. Ama şimdi her türlü yolculuk için çok güçsüzüm, dedim kendi kendime, bir yolculuğa çıkmayı düşünemem bile. Gidecek olsam nereye giderim ki? Herhalde deniz benim kurtuluşumdur. Bu düşünce içime iyice yerleşti, bu düşünceden artık kurtulamaz oldum. Kafamı tutup: *deniz!* dedim. Sihirli sözcüğümü bulmuştum. Ne kadar ölmüş olsak da yolculuğa çıktığımızda gene canlanırlar. Ama ben yolculuğa çıkacak durumda mıyım, nereye olursa olsun? Şimdiye kadar yaptığım her yolculuk mucize etkisi yaptı. Anne babamız çok önceden biz çocukları beraberlerinde yolculuklarına götürdüler ve biz henüz on iki on üç yaşımızda bile değilken bu yolla çok şey gördük. İtalya'ya, Fransa'ya, İngiltere'ye ve Hollanda'ya gittik, Polonya'yı tanıdık ve Bohemya'yı ve Maehren'i, gerçekten de on üç yaşındayken Kuzey Amerika'yı bile görmüştük. Daha sonraları, kendi çabamla ve imkân bulduğum her seferinde büyük yolculuklar yaptım, İran'a, Mısır'a, İsrail'e, Lübnan'a gittim. Ablamla Sicilya'yı dolaştım, haftalarca Taormina'da kaldık, Yunan tiyatrosunun altındaki ünlü otel Timeo'da, bir süre Palermo'da kalmıştım, Agrigent'te Pirandello'nun yaşayıp yapıtlarını yazdığı evin çok yakınında. Birçok kez Kalabriya'ya ve doğal olarak da her İtalya yolculuğunda Roma ve Napoli'ye gittim ve her ilkbaharda anne babam ve ab-

lamla birlikte Trieste ve Abbazia'ya gittik. Her yerde akrabalarımız vardı, ama onlara hep kısa ziyaretler yapardık, çünkü tıpkı benim gibi anne babam da otelde kalmaktan çok hoşlanırlardı, onlar, annem de tıpkı babam gibi, tutkulu otel müdavimleri idi, en iyi ve en güzel otellerde tıpkı benim gibi kendilerini evlerinden daha rahat hissederdiler. Konakladığımız o olağanüstü güzel sarayları aklıma getirmek bile istemiyorum. Savaş bile yolculuk yapmamızı ve *en güzel otellerde kalmamızı* engelleyemedi, dedi babam sık sık. Bütün bu otellerden Sintra'daki Seteais ve elbette Timeo en hoş anıları bıraktı bende. Kısa süre önce dahiliyeciye yolculuk yapmayı düşünebilir miyim diye sorduğumda *tabii, her zaman* demişti, ama bu *tabii* sözcüğünü *nasıl* söylediği beni düşündürmüştü. Öte yandan durumumuz ne olursa olsun yapmak istediğimiz şeyi yapmalıyız, yolculuk yapmak istiyorsak yolculuk yapmalıyız, en kötü durumda bile olsak aldırmamalıyız, hele ki en kötü durumdaysak hiç aldırmamalıyız, çünkü o zaman yolculuk yapsak da yapmasak da kaybolmuşuz demektir, istenen ve hiçbir şeyin özlenmediği gibi özlenen yolculuğu yapıp ölmek bu istek ve bu özlem içinde boğulup kalmaktan daha iyidir. Bir buçuk yıldır yolculuk yapmamıştım, son olarak benim için en ideal yer olan Palma'ya gitmiştim. Kasım ayıydı, sis en korkunç biçimde bize baskı yaparken ben yaka bağır açık Palma'da dolaşmış ve her gün ünlü Borne'de palmiyeler altında kahvemi içmişim; ve işte Palma'da Reger hakkındaki en önemli notlarımı tutabilmişim, ama sonradan bunları kaybetmişim, bugüne kadar nerede kaybettiğimi söyleyecek durumda değilim, iki aylık bir zihinsel çabayı kendi dikkatsizliğim yüzünden mahvetmişim, affedilir gibi değil. Nixe Palas'ın terasında zeytinlerimi yiyip bir bardak suyum içerken bu terastaki benim gibi istek ve fikirlerine bağlı diğer insanları gözlemlerkenki halimi düşündüğümde dalıp gitmek yerine deli divane oluyorum. Çoğunlukla, sıkıca yapıştığımız noktadan, varolmayı sürdürmek için bütün gücümüzle bir anda başka bir noktaya kopmamız gerektiğinin farkına varmıyoruz. Ablam benim yanımda yolculuk sözcüğünü ağzından düşürmemekte haklı, hiç durmadan bana yolculuk sözcüğünü kamçılıyıp duruyor, diyorum kendi kendime, her an yolculuk sözcüğünü öylesine söyleyip durmuyor sadece, benim

varolma kurtuluşumun bu belirgin amacını izliyor. Gözlemci gözlemlediği insanı doğal olarak gözlemlenen kişinin kendisinden daha tarafsız ve daha özgün biçimde anlıyor, dedim kendi kendime. Dünyada yaşamım boyunca gördüğüm ne çok olağanüstü kent, manzara, sahil var, ama bunların hiçbirisi benim için Palma gibi ideal olmadı. Ama Palma'da korkunç krizlerimden biri tutarsa, *gerçekten* doktor yardımı olmadan ölüm korkusu içinde oteldeki yatağında yatarsam ne olur? En korkunç krizleri de göze almalı ve bu yolculuğa *buna rağmen* çıkmalıyız, dedim kendi kendime. Bütün not yığınımı yanımda götüremem ki, dedim aynı anda kendime, bunlar iki bavula zor sığar, Palma'ya iki bavuldan fazlasını götürmekse çılgınlıktır. İki, hele de üç bavulla istasyona ve trene ve trenden havaalanına, orada bir uçağa binmeyi vesaire düşünmek bile beni nerdeyse delirtiyordu. Ama Mediterraneo'nun yıllardır devamlı kapalı kalışından sonra da Palma ve Meliá fikrinden vazgeçmedim. Bu düşünceye sımsıkı tutunmuştum, ve tersi, bu düşünce de bende yer etmişti. Evde oradan oraya gittim, bir aşağı bir yukarı, üst kata ve sonra gene alt kata ve Peiskam'ı geride bırakma düşüncesinden bir türlü kurtulamadım; ama gerçekte kendimi bu Palma düşüncesinden kurtarmak için en ufak bir çaba sarf etmedim, tersine onu körükledim durmadan ve sonunda onu zirveye ulaştırıp, evin sahanlığındaki sandıktan iki büyük bavulumu çıkardım ve onları gerçekten yolculuğa çıkıyormuşum gibi sandığın yanına koydum. Öte yandan, dedim kendi kendime, böyle birdenbire ortaya çıkan bir düşünceye kendimizi kaptırmamalıyız, yoksa bu yolla nereye varırız. Ama düşünce buradaydı ve ben bavulları sandıkla kapının arasına koydum ve seyretmek için uygun bir köşeden onlara baktım. Bu bavulları ne kadar zamandır sandıktan çıkarmadım! dedim kendi kendime. Çok zaman geçmedi. Gerçekten de bavullar, benim son yolculuğumdan bu yana, yani Palma'ya yaptığım son yolculuktan bu yana sandığın içinde tozlanmışlardı ve ben bir toz bezi alıp onların tozunu aldım. Ama bu hemen midemin bulanmasına neden oldu. Henüz *bir* bavulun bile tozunu tam almamışken, sandığa yaslanmak zorunda kaldım, korkunç bir nefes darlığı çöktü üzerime. Ve böylesi bir durumda Palma'ya gitmeyi düşünüyorsun, böyle bir yolculuğun yarataca-

ğı bütün bu korkunç güçlüklere rağmen, sağlıklı biri için söz konusu bile olmayan, ama hasta biri için g  , belki de ölümlle sonuçlanacak bir yolculuğa. Ama bir süre sonra daha dikkatlice ikinci bavulu sildim, sonra en sevdiğim iskemleye, demir sahanlık-iskemlesine oturdum. Bavulun birine Mendelssohn Bartholdy hakkındaki yazıları, dedim kendi kendime, ötekine giysi ve çamaşırları koyarım. Bu şık yolculuk bavullarına neden sahibim, dedim kendi kendime, bunlar en az altmış yıllık ve anne tarafımdan anneannemden kalma, zevkli biriydi, bu bavullar da ispat ediyor bunu zaten. Toscana'lıların zevkleri iyidir, dedim kendi kendime, tekrar tekrar ispatlanıyor bu, gidersem, dedim kendime demir iskemlede otururken, kesin anlamsızlığı ile beni her gün bunaltan bir ülkeyi terk etmiş olacağım. Onun dar kafalılığı yüzünden her gün boğulacak gibi oluyorum, onun budalalığı yüzünden hastalığım olmasa da er geç mahvolacağım. Son zamanlarda iyice karmaşıya sürüklenen onun siyasal ve kültürel ilişkileri yüzünden erkenden uyandıığımızda, daha yataktan bile çıkmadan her seferinde midemiz bulanıyor. Gerçeği söyleyecek olursam, onun akla gereksinim duymaması yüzünden benim gibi bir insan çoktandır umutsuzluk duymamakla kalmıyor, artık sadece kusuyor. Öyle bir ülkeden gidiyorum ki, dedim kendi kendime demir sandalyenin üzerinde, orada düşünce insanı denilen insana zevk veren her şey, zevk vermese bile, hiç değilse varoluşundan haz duymasını sağlayan her şey uzaklaştırılıyor, atılıyor, s nd r l yor, orada artık yalnız bütün ayakta kalma dürtülerinin en ilkeli hüküm s r yora benzer ve orada düşünce insanı denen insanın en ufak bir isteği henüz filizlenirken boğulur. Orada yiyici devlet ve aynen onun gibi yiyici olan kilise birlikte sonsuz bir ipi  ekerler, bu ipi yüzyıllardır en büyük ahlak-sızlıkla ve aynı zamanda en büyük vurdumduymazlıkla bu k r olmuş ve kendisine hükmedenler tarafından gerçekten de budalalığına hapsedilmiş ve gerçekten aptal olan halkın boynuna dolamışlardır. Burada hakikat, ayaklar altına alınır ve yalan bütün resmi kurumlar tarafından bütün amaçların tek aracı olarak kut-sallaştırılır. Öyle bir ülkeyi terk ediyorum ki, dedim kendi kendime demir sandalyede otururken, orada hakikat anlaşılmaz ya da kabul görmez ve hakikatin karşıtı her şey için tek geçer akçedir.

Öyle bir ülkeyi terk ediyorum ki orada kilise sahtekârlık yapıyor ve iktidara gelen sosyalizm sömürüyor ve sanat bu ikisinin ağzıyla konuşuyor. Öyle bir ülkeyi terk ediyorum ki orada budala olarak eğitilen halk kiliseye kulaklarını ve devlete ağzını kapattırıyor ve orada benim için kutsal olan her şey yüzyıllardan beri hükmedenlerinin çöp tenekesine tıkılıyor. Gidersem, dedim kendi kendime demir sandalyede otururken, temelde artık hiç ilgim olmayan ve orada asla mutluluk bulamadığım bir ülkeden gideceğim. Gidersem, kentleri pis kokan ve bu kentlerde yaşayanların kabalaştığı bir ülkeden gideceğim. Öyle bir ülkeden gideceğim ki dili bayağılaşmış ve bu bayağı dili konuşanların akıllarının bütünüyle hesaba katılamayacağı bir ülkeden gideceğim. Öyle bir ülkeden gideceğim ki, dedim kendi kendime demir sandalyede otururken, orada vahşi hayvan denilen hayvanlar tek örnek oldular. Öyle bir ülkeden gideceğim ki, orada en aydınlık günde bile karanlık gece hüküm sürüyor ve orada esasen sadece bağırıp çağıran cahiller iktidarda. Gidersem, dedim demir sandalyede otururken, Avrupa'nın iğrenç, feci ve uygunsuz biçimde kirli durumda bulunan helasından gideceğim, dedim kendi kendime. Gidiyorum demek, dedim kendime demir sandalyede otururken, uzun yıllardan bu yana beni en zararlı biçimde boğan ve her fırsatta, nerede olursa olsun sinsice ve kötü niyetle başımı ağrıtan bir ülkeyi artık ardımda bırakmak demek. Ama bu durumda ve evin dışında iki yüz adım bile atmama izin vermeyen gövdemle Palma yolculuğu yapmayı düşünmek delilik değil mi? diye sordum kendi kendime demir sandalyede otururken. Ve demir sandalyede otururken sırasıyla Taormina ve Timeo'yu, Christina ve Fiat'ıyla ve Palma ve Meliá'yı ve üç katlı sarayı ve Mercedes'leriyle Cañellas'ları düşündüm ve demir sandalyede otururken kendimi birden Palma'nın dar sokaklarında gezinirken gördüm. *Gezinirken!* diye seslendim demir sandalyede ve başımı tuttum, oysa Palma'da gezinmeyi bırakın evimin çevresinde bile gezinmekten acizdim; benim gibi hasta birinin bu tip bir düşüncesi kendini beğenmişlik sınırına varmakla kalmaz, bu sınırı aşar da, deliliğe varır, öyle bir delilik ki artık kafamdan çıkıp uzaklaşmak istemez; demir sandalye üzerinde bu deliliği daha fazla durduramadım ve bunu denemedim de, tersine demir san-

dalye üzerinde onu öylesine kıskırttım ki kendiliğinden ağzımdan *deli* sözcüğü çıktı, Meliá ya da Timeo, Christina ya da Cañellas, Fiat ya da Mercedes diye hep düşünmek ve spekülasyon yapmak zorunda kaldım demir sandalye üzerinde ve bu gülünç spekülasyonla dirildim de, pencerenin önündeki yüzlerce ve binlerce yatıyla Meliá, Palma'nın büyük kentli yanı, Timeo'nun pencere önlerinde çiçek açan begonvilleri, Meliá'nın akıl almaz deniz meltemi, Timeo'daki çok eski banyo, Christina ya da Cañellas, begonviller ya da meltem, katedraller ya da Yunan tiyatrosu diye düşündüm demir sandalyede, Mallorca'lılar ya da Sicilyalılar, Etna ya da Pollensa, Ramón Llull ve Ruben Darío ya da Pirandello. Sonunda kendi kendime, şu anda ve özellikle de Mendelssohn Bartholdy'ne başlamak istediğimden *büyük kent atmosferine* gereksinmem var, daha çok insana, daha çok olaya, daha çok hava akımına diye düşündüm demir sandalyede, bir tek *yokuşlu* olduğu için *yorucu* olan sokağa değil, bir tek kahvehaneye değil, birçok canlı cadde (ve alanlara!) ve birçok böyle kahve ve gerçekten çevremde mümkün olduğunca çok insana, çünkü şu sırada çevremde insandan başka bir şeye gereksinimim yok; onlarla ilişki kuracağımdan değil, onlarla konuşmak bile istemem diye düşündüm demir sandalyede, ama çevremde olmaları ve anlaşılır olan bütün bu nedenlerden ötürü Taormina'da değil, Palma'da karar kıldım, ayrıca Christina'ya karşı Cañellas'da ve sonuçta benim durumum için en uygun iklimde, Palma'da Şubat'ta bile hüküm süren yazdan kalma havada, Taormina'dan vazgeçtim, orada Şubat'ta hâlâ kış hüküm sürer, üstelik de çoğu zaman yağmur yağar ve Etna diye düşündüm demir sandalyede, Şubat ayında çok ender seçilebilir, görülecek olursa tepeden tırnağa karla kaplıdır ve bana durmadan en zarar verici biçimde Alpleri ve dolayısıyla da Avusturya'yı ve evi anımsatır, bu da sonuçta mide bulandırmaktan başka bir işe yaramaz. Ama bütün bunlar birden bana heyecanlı bir hastanın demir sandalyede kurduğu saçma bir spekülasyon gibi göründü, ki beni daha da hüzünlendirdi ve gerçekten de yıkımla son buldu. Ama artık kaçış yoktu, oysa demir sandalyede oturarak hâlâ kendi kendime herhangi bir komşuyu ziyaret etmenin yeterli olup olmayacağını sordum. Böylece kalktım, giysimi değiştirdim ve çok yakındaki

Niederkreut'a gittim, bu acıklı durumumda bile oraya ulaşılabilirdi, orası dört yüz yıllık bir harabe, rutubetli ve bakımsız, Birinci Dünya Savaşı'ndan kalma kendine baronum diyen eski bir süvarinin, yani yaşlı bir garibin oturduğu bir yerdi. Oraya, adam özellikle ilgimi çektiği için gitmedim, orası benim en çabuk ve en kolay biçimde ulaşacağım yer olduğu için gittim, tamamen bir insani merak, onu ziyaret ettiğimde bir fincan çay içerim ve Birinci Dünya Savaşı'yla ilgili öykülerini dinlerim, *Monte Cimone'de nasıl yaralanmış ve Trieste'de hastanede nasıl üç ay yatmış* ve sonra da *altın cesaret madalyasını nasıl almış*. Aslında hep aynı hikâyeyi anlatır ve bu aynı hikâyeyi yalnız bana değil, onu ara sıra ziyaret eden herkese anlatır. Adamın çok yaşlı olmasına rağmen nefis çay pişirme gibi bir ayrıcalığı var, seksen beşine geliyor, ağzı kötü kokmuyor, çünkü ben yaşlı erkekleri ziyaretimde en çok korktuğum şey kötü ağız kokularıdır. Ama adam dediğim gibi seksen beşine yaklaşmış olmasına rağmen kendini salıvermiyor, tamamen iç açıcı bir görünümü var. Kendisine bakan, Muxi dediği bir bakıcı kadını var, kimse bunun ne anlama geldiğini bilmiyor, ona ziyarete gidildiğinde kadın mutfağa çekiliyor. Hemen hemen her yarım saatte bir kapıdan başını uzatıp yaşlı adamın bir şey isteyip istemediğini soruyor. Her seferinde yaşlı adam, hayır Muxi, diyor ve kadın kapıyı tekrar kapattığında o size doğru eğilip: *Öyle aptal ki* diyor. Her zaman aynı şey oluyor. Düş kırıklığı ile demek zorundayım ve sırf yolculuğa çıkma düşüncesinin saçmalığından, hele Palma'ya gitme düşüncesinden ki en saçma düşünceydi benim durumumda, bundan kurtulmak için yaşlı adamın yanına Niederkreut'a gittim, içinde bulunduğum korkunç durumda resmen onu kullandım, kısacası, Palma'dan beni uzaklaştırması için biçilmiş kaftandı. Çanın ipini çektiğimde bakıcı kadının ayak seslerini duydum, bana kapıyı açtı. Bey evdeydi. İçeriye girdim. Bakıcısı tarafından rahat, son derece hoş bir hale getirilmiş ve ısıtılmış odasına girdiğim anda *umarım rahatsız etmiyorumdur*, dedim ve daha bu sözleri söylerken bu sözleri söylediğime sinirlendim, bunlar ablam tarafından durmadan bana söylenen sözlerdi, ayrıca bu sözler mevcutsözler içinde en sahte olanları. Bey ayağa kalkmış, elimi sıkmış ve benimle beraber yeniden oturmuştu. Tam şu anda kendime çay

yapmak üzereydin, dedi. Elinde bir kitap tutuyordu. Şimdi okuma zamanı, dedi, anlamsız bir kitap, Marie-Louise hakkında bir şeyler, kız kardeşim yolladı bana, ama bençe çok tatsız. İnsanlar neler de yazıyorlar, gerçeklerle hiç ilgilenmiyorlar, ayrıca bu yetkiyi nereden alıyorlar! Bu doğrultuda bir konuşmaya niyetim yoktu yaşlı adamla, ama daha oturur oturmaz, bir fincan çay beklerken yolculuk planımdan şimdiden uzaklaştığımı fark ettim. Burası da zaten o kadar dayanılmaz bir yer değil, dedim kendi kendime ve duvardaki resimlere baktım. Bu büyükbabam, mareşal ve bütün Adriyatik'in güney cephesi kumandanı, dedi yaşlı adam, ama herhalde bunu yüzlerce kez söylemişimdir, dedi bakıcı kadın suyu içeriye getirip sonra gene kaybolduğunda. Bugün savaşlar bambaşka yerlerde oluyor, dedi. Hepten farklı. Bugün her şey başka türlü. Çaydanlığın kapağını kaldırıp karıştırdı ve: her şey her açıdan değişti, dedi. Bu deyişi her zaman kullanırdı, onun yanına gelir gelmez hemen *her şey her açıdan değişti* deyişini kullanacak bir bahane bulurdu. İmparatorun elinden altın cesaret madalyası alan on üç kişi kaldı hayatta. Yalnız on üç kişi, düşünsenize. Önceleri mülkünü İngiltere'de yaşayan kızına bırakmayı düşünmüş, ama bunun saçma olduğu kanısına varmış. Sonra mülkünü kiliseye bağışlamayı düşünmüş. Ama kilise onu düş kırıklığına uğratmış, bunun üzerine devlet yardım kurumuna bırakmak istemiş. Ama devlet yardım kurumu da hainlik yuvası, dedi şimdi. Bir şey bırakmak istediğim hiçbir kurum yok. Ama tanıdığım birine de değil. Böylece kendime Londra'dan bir telefon rehberi getirttim. Ne amaçla dersiniz? Bir an durdu, bana ve kendine birer fincan çay koydu ve: herhangi bir sayfayı açtım, dedi, sonradan bunun iki yüz üç numaralı sayfa olduğunu saptadım ve gözlerim kapalı olarak sağ elimin işaret-parmağını bir noktaya koydum. Gözlerimi açtığımda ve o noktaya iyice baktığımda parmak ucumun *Sarah Slother* adlı bir ismin üzerinde olduğunu gördüm. Bu Sarah Slother'in kim olduğu umurumda bile değil, adresi Knightsbridge 128. Bu adrese, orada kim ya da ne olursa olsun, sahip olduğum her şeyi hemen miras bıraktım. Sevgili komşum, bu bana en büyük memnuniyeti verdi. Ayrıca bu tuhaf meselenin hukuki yanını da çoktan hallettim. İyice düşündüğümüz zaman, *tanıdığımız bir tek insana* miras bira-

kamayız, dedi. Hiç değilse ben yapamam bunu. Yaşlı adama hayran kalmıştım, ondan böyle bir davranış beklemiyordum. Ama doğruyu söylemişti. Bu öğleden sonranın, geceye kadar uzayıp gitmesi, yaşlı adamın bilinen gevezeliği, verdiği bu haber yanında anlamsız kaldı. Ama bunu kimseye söylemeyin, dedi bana, ben kimseye bu konuyu açmadım. Ve gerçekten de şaka değil. Siz, size söyleneni yalnız kendine saklayacak olan bildiğim tek insansınız. Çok rahatladım. Gene de, siz bu Slother'in başına gelecekleri biliyorsunuz. Aman Tanrım, sinsiyim, dedi bir de ve herhalde bu sinsilikten zevk alıyordu. Eve döndüğümde yolculuk planımdan uzaklaşmamakla kalmamış, bana hiç de saçma olmayan bir şey gibi görünmüştü, tersine, kendim için, bir an önce yolculuğa çıkmaktan, doğal olarak da Palma'ya gitmekten daha iyi bir şey yapamayacağım duygusuna sahiptim. Son dakikada mağaramdan dışarı çıkmakla birdenbire diriltici bir düşünceye sahip olmuştum, ne kadar söversem söveyim ablamın düşüncesi bir kez daha doğruydu. Yolculuk planım bir anda beni içine aldı. Niederkreut'taki yaşlı adam çoktandır kapalı olan gözümü birden açmıştı. Beni yolculuk planımdan uzaklaştırsın diye onu ziyaret etmiştim, o ise tersine bu plana ilişkin nerdeyse beni delirtmişti. Bütün bu yöreden çekip gitmelisin, durmadan yakındaki mümkün olan ve mümkün olmayan insanlarla kendini nasıl oyalayacağını vesaire düşünmemelisin, yolculuğa çıkmalısin, uzaklaşmalısin, hem de hemen. Kahrolası ablam gene iyi koku almıştı. Ama benim her zaman bir süre için Viyana'ya gitme olanağım vardı, ablamın evine gitmek zorunda da değildim, *Elisabeth'e* ya da *Macar Kralı'na* gidebilirdim, ama Viyana'yı sık sık düşünmeme rağmen Palma beni avcunun içine aldı. Viyana'da ne var ki diye sordum kendi kendime ve Viyana'daki tanıdıklarımın tümünün adlarını gözümün önüne getirdiğimde tüylerim ürperdi, birkaç istisna dışında, bu istisnalar da hastalık yüzünden söz konusu değillerdi ya da çoktan ölmüşlerdi. Yıllarca Paul Wittgenstein'im vardı, filozofun yeğeni, ama sonunda öldü demek zorundayım, yıllarca çektiği acılı hastalığın sonunda ve tam da uygun zamanda, çünkü artık Viyana onun için anlamsızdı. Onlarca yıl Viyana'da dolaşmıştı, artık yapacak bir şeyi yoktu orada. Kimse onun kadar zeki değildi, kimse onun kadar poetik

değildi, her açıdan onun kadar dürüst değildi. Şimdi onu kaybetmişim için benim de Viyana'da kaybedecek bir şeyim kalmamıştı. Yirmi yıl kesintisiz Viyana'da yaşadım, herhalde en iyi, aynı zamanda da en güzel yıllarımı, ama bu yıllar geri getirilemez, bugünkü her şey o yılların yanında artık sadece sürüklemeye utandığım zavallı bir tortu. Viyana bugün tamamen proleterleşmiş bir kent, dürüst bir insan onu sadece sarakaya alır ve ona en derin horgörüyle bakar. Dünyanın diğer yanılla karşılaştırıldığında onu büyük ya da dikkate değer kılan her şey çoktan yitip gitti, hainlik ve budalalık ve bu ikisiyle işbirliği yapan şarlatanlık bugün ortama hâkim. Benim Viyanam zevksiz ve gözünü para hırısı bürümüş politikacılar tarafından temelden yıkıldı, artık tanınmayacak halde. Bazı günler hâlâ o eski hava esmekte, ama çok kısa bir süre için, ardından son yıllarda bu kentte yayılmış olan pis köpük her şeyin üzerine örtüyor yeniden. Sanat bu kentte artık mide bulandıran bir maskaralık, müzik tekdüze bir laterna, edebiyat bir sanrı, felsefeden ise hiç söz etmesem daha iyi, çünkü bu konuda benim gibi hiç de hayalgücünden yoksun olmayan biri bile sözcükler bulmakta zorlanıyor. Uzun süre Viyana'nın benim kentim olduğunu düşünmüştüm, hatta vatanım demiştim, ama şimdi söylemek zorundayım ki sahte sosyalistlerin ağzına kadar pislikleriyle doldurdukları lağım benim kentim olamaz. Müzik dinleme pratiğim de eskisi gibi değil, buna ilgim azaldı, daha çok kendi kendime partiturlarımı okuyorum, çok daha pahalı bir zevk olsa da. Ama bugün Müzik Derneği ve konser salonundaki konserler ne sunuyor ki? Eskinin olağanüstü şefleri beceriksiz, sansasyonel hayvan terbiyecilerine dönüştüler ve orkestralar da bu hayvan terbiyecilerinin idaresinde eblehleştiriler. Müzelerin hepsini gördüm, tiyatro ise bütün Avrupa'nın en tozlu tiyatrosu. Burg tiyatrosu bugün bütünüyle tiyatronun ister istemez zevksiz bir parodisi, orada akılla ilişkisi olan her şey eksik; taşralılık, maskaralık. Hele öteki tiyatrolardan hiç söz edilmese daha iyi, onların her gün sergiledikleri acemilikler yeni, tamamen zevksiz topluma uygun. Ve doğal olarak da ahlâkla aynı çatı altında yaşamak benim için çekilmez olurdu, zaten bu daha şimdi onun Peiskam'da olduğu süre içinde ortaya çıktı. O bana, ben de ona cehennemi yaşatır, birimizden biri ötekini kısa

sürede öldürürdük. Biz hiçbir zaman aynı çatı altında yaşayamadık. Ama gene de ablamın beni evine davet ederken, ilerlemem için hakkımda en iyi şeyleri düşündüğü olasıdır, gene de buna inanasım gelmiyor çünkü onu tanıyorum. Öte yandan kendi kendime sırf onun yeni evini teftiş etmek için yeterince meraklı değilim, dedim, herhalde yan yana dizilmiş bir yığın kıymetli eşya ile doludur, bunlar zevksiz de değildir üstelik, tam tersine, ama işte asıl bu beni deli edecektir. Bak küçük kardeşim, bu vazoyu Yukarı Mısır'dan dediğini duyuyorum, bunu söyleme biçimi ve benim ne yanıt vereceğimi bildiği halde bunu beklemesi. Biz akıllı kardeşleriz, aklımızı kırk beş yıl içinde çok ileri bir düzeye ve epey iyice geliştirebildik, her birimiz bugüne kadar kendi tarzında, kendi yönünde, ben kendi yönümde, o kendi yönünde. Viyana'ya giderken yolculuk çantamı almam yeterli, çünkü Viyana'da çalışmak düşünülemez. Hele ablamın evinde. Ama otelde kalsam da, çünkü Viyana benim çalışmama karşı bir yer, her zaman benim çalışmalarım karşı oldu, Viyana'da hiçbir çalışmamda başarılı olamadım, Viyana'da birçok çalışmaya başladım, ama hiçbirini bitiremedim, bu da her seferinde bende korkunç bir utanma duygusu yarattı. Bir seferinde Viyana'da, yirmi beş yıl önce Webern üzerine çalışmamı bitirebildim, ama biter bitmez yaktım, çünkü kötü olmuştu. Viyana benim üzerimde hem felç edici bir etki yaptı, hiçbir zaman bunu kavramak istemesem de, beni her zaman her alanda felç etti. Ve Viyana'da tanıdığım insanlar da beni felç ettiler, bir ikisi hariç. Ama Paul Wittgenstein'ım, dikkatinizi çekerim deliliği yüzünden öldü, ressam arkadaşım Joana da kendini astı. Viyana'ya giden ve Viyana'da kalan ve Viyana'dan çıkması gereken ânı yakalayamayan herkes, insandan her şeyi alıp götürün ve ona asla hiçbir şey vermeyen bir kentin anlamsız kurbanı olur; kentler vardır, örneğin Madrid ve Londra, onlar da alıp götürür ama fazlasıyla değil ve hemen hemen her şeyi verir, Viyana her şeyi alıp götürür ve hiçbir şey vermez, aradaki fark bu. Kent onun kapanına düşen herkesi sömürür, onlar ölüp düşünceye kadar sömürür. Ben bunun erken farkına vardım ve Viyana'dan mümkün olduğunca uzak durdum. Yalnızca, içten sevdiğim birkaç insanı zaman zaman ziyaret etmek için, o kesintisiz Viyana yıllarından sonra Viyana'ya

gittim. Viyana'ya çok geç olmadan sırtını dönme gücünü çok az kişi gösterebiliyor, o tehlikeli, hatta zehirli kentte yapışıp kalıyorlar ve sonunda yorgun düşerek ona kendilerini tıpkı bir yılanı boğdurur gibi boğduruyorlar. Bu kent ne kadar çok dâhiyi boğdu, sayamayız bile. Doğru anda ona sırtını dönmeyi başaranlar her şeyi ya da hemen hemen her şeyi başardılar, tarih bize bunu göstermekte, bunu mutlaka yazıya dökmek zorunda da değiliz. Şimdi Viyana'ya gidecek olsam kendimden öğreninceye kadar sıkılırdım diye düşündüm. Elimde kalan az miktardaki son şeyleri de kaybederdim kısa sürede. Böylece Viyana'dan çekildim. Kısa bir süre Venedik'i de düşündüm, ama aylarca, aslında cazip ama gene de tamamen sapık taş yığnında oturmak zorunda kalmak, en ideal yerde de olsa içimi ürpertti. Venedik birkaç gün içindir, tıpkı *her seferinde son kez* ziyaret edilen yaşlı bir hanımefendi gibi birkaç gün için, ama daha fazla değil. Şimdi yalnızca Palma'ya takılıp kaldım ve Niederkreut'tan döndüğüm, yaşlı adamın hayranlıkla karşıladığım ve aslında kafamı sürekli meşgul eden son arzusunu bana söylediği aynı akşam o arada yukarıya birinci kata çıkardığım, her ikisini de açıp yatak odamdaki komodinin üzerine koyduğum bavullarıma neler koyacağımı düşünmeye başladım. Önce en gerekli olanları yanıma alma düşüncesiyle eski prensibime uyarak giysi, çamaşır ve ayakkabıları koydum. Yalnızca iki ceket, yalnızca iki pantolon, yalnızca iki ayakkabı, dedim kendi kendime ve uygun olanları yan yana getirdim, bu arada hepsinin yazlık ceket ve pantolon olması gerektiğini düşündüm, yazlık ayakkabılar, çünkü Palma'da Ocak ayı yazdır, hemen hemen yaz gibidir diye düzelttim kendimi. Herkes yolculuğa çıkarken çok giysi alma hatasını yapar ve deli gibi yük taşır, sonuçta biraz akıllı iseler o yerde hep aynı şeyi giyerler. Ama ben otuz yıldan fazla bir zamandır yolculuk yapıyorum kendi çabamla, dedim kendi kendime, gene de son dakikada çok şey alıyorum yanıma, bu yolculuk, herhalde ve olasılık sınırında bir kesinlikle, son yolculuğum olacak diye düşünüyordum, çok şey almayacağım, hiç değilse bu niyete sahiptim. Ama daha ilk soru olan, koyu gri pantolonun yanında koyu kahverengiyi mi siyahı mı alsam, sorusu karşısında kararsızlığa düştüm. Sonunda gene de koyu gri ve koyu kahverengi ve bir de siyah pantolonu bavula

yerleştirdim. Buna karşılık ceketlerin sadece bir gri ve bir kahve-
rengi olacağında tereddüdüm yoktu. Palma'da koyu renk bir ce-
kete gereksinimim olduğu takdirde böyle bir ceket alabilirim, şık
bir ceket yani, oysa böylesi şık bir cekete gereksinimim olmaya-
cağından emindim. Böylesi koyu renk, şık bir ceketin istendiği
bir yere gitmezdim zaten. Hele Cañellas'lara içinde bulunduğum
durumda gidip gitmeyeceğim bilinmez diye düşündüm. Palma
ve çevresindeki, bu adadaki toplumsal doğanın olanaklarını ve
olanaksızlıklarını bilirim. Belki de ben adayı sırf yaşlılar ve has-
talarla dolu olduğu için seviyorumdur! Zamanın çoğunu otelde
geçireceğim ve çalışmamı yazacağım. İkinci bavulu yerleştirmek
birinciye yerleştirmek kadar kolay değildi elbette, çünkü işim
için mutlaka gerekli gördüğüm her şeyi sığdırabilmem için iki
katı büyüklükte bir bavul gerekmekteydi. Sonunda pencerenin
önündeki masada, Mendelssohn Bartholdy hakkında yazılmış
kitap ve yazılardan oluşan iki kule diktim önüme: kulelerden
biri mutlaka gerekli kitap ve yazılardan ve diğer kâğıtlardan siv-
riliyordu, öteki ise mutlaka gerekli *olmayanlardan*, şurası muhak-
kak ki ben bu kitap ve yazıların ve diğer kâğıtların hangisinin
işim için bana diğerlerinden daha gerekli olduğunu biliyordum
ve sonunda önümde, masanın üzerinde aynı büyüklükte yan
yana duran iki yığın oluştu. Mutlaka gerekli kitap ve yazıları ve
diğer kâğıtları ikinci bavula yerleştirdim, sonra da bir yığın mut-
laka gerekli olmayanlara da yer kaldığını görerek onları da ba-
vula koydum, bunlarla bavulu öyle bir doldurmuştum ki nerdeye-
se kapanmayacaktı. Sonunda, tuvalet malzemelerimi de içine
koyduktan sonra, Mendelssohn Bartholdy hakkındaki üç kitabı
daha giysi bavulumu tikiştirdim. Bunların hepsi, ablamın ayrıl-
dığı ve gerçekten de artık geri dönmediği günün ertesi günü
oldu. Bavulları hazırladıktan sonra tamamen güçten düştüm. Bu
arada birkaç saat önce kendisine telefon ettiğim ve uçakta yer
olup olmadığını sorduğum seyahat acentesindeki adam telefon
edip her şeyin yolunda olduğunu söyledi. Mesai sonunda seya-
hat evraklarımı Peiskam'a yollayacağını bildirdi. Uçak biletim
ertesi günün akşamı Münih'ten Palma'ya gidiş olarak ayarlan-
mıştı, yani görece rahat bir yolculuk akışı ümit edebilirdim. Her
zaman olduğu gibi birdenbire böyle bir yolculuğa karar vermiş-

tim. Bayan Kienesberger'e ben yokken neler yapılacağını söylemek üzere sabah erkenden gelmesini tembih etmişim, ardından da Wels'e dahiliyecimi görmeye gitmek istiyordum. Onun düşüncesi şimdi ne olursa olsun, ben gene de yolculuğu yapacağım, dedim kendi kendime. Yolculuğa karar verdiğim için artık bir gün önceki ve sabahki gibi kötü durumda değildim. Akşam ise, epey sakinleşmiş, sıkıca kapanmış iki bavuluma bakarak yatağımın yanındaki koltukta oturduğumda ve Palma'nın görüntüsü gözümün önünden geçerken, seyahat şirketi telefon edip, ancak iki gün sonra yolculuğa çıkabileceğimi, durumun bunu gösterdiğini bildirdi. Bir an bunu uygunsuz bulmadım. Hayal kırıklığına uğramışım gibi yaptım, ama aslında bu ertelemekten memnun kaldım. Senin öldürücü aceleciliğin frenlendi, iyi bu, diye düşündüm. Ama umarım, diye düşündüm, bu arada, iki güne kadar, şimdi bu kadar içten arzuladığım planımdan caymam ve ona bağlı kalacağımı umarım. Ne kadar sabırsız olabileceğimi bilecek kadar kendimi çok iyi tanırım ve iki gün içinde her şey değişebilir ve üç yüz altmış derece dönebilir ve herhalde iki gün içinde birkaç kez *her şey her açıdan değişebilir*. Ama Palma'nın en doğrusu olduğuna emindim. Artık rahatça dahiliyecine gidebilir, rahatça bankana uğrayabilir, rahatça buradaki işleri bitirebilirsin. Sanki bir sanrı sona ermiş gibiydi. Ablam telefon ettiğinde ona: Öbür gün Palma'dayım, yıldırım hızıyla aldım bu kararı, dediğimde, bana: işte gördün mü küçük erkek kardeşim, dedi. Palma'ya gitmen en akıllıca iş. Söylediği bu son cümle beni gene kızdırdı, çünkü bu cümle beni alaya alan bir sesle söylenmişti, ama bunun üzerinde durmadım, ablama kısaca veda ettim, Palma'ya varır varmaz otelden onu arayacağımı da söylemeden edemedim. Senin Mendelssohn Bartholdy'nin ne olacağını merak ediyorum, dedi ayrıca ve doğal olarak da benden cevap almadı. Öte yandan kendime dikkat etmemi söylediği basit bir sözle bana veda etti, ki bu da beni gene duygulandırdı. Oysa ben hiçbir duygusallığa kaptırmak istemiyordum kendimi ve ahizeyi kapattığımda birden ortaya çıkıverecek bir ağlama krizini bastırdım. Ne kadar da kırılmanız diye düşündüm, ağzımızda büyük sözler geveler dururuz, her gün ve durmadan sağlamlığımızı ve aklımızı överiz ve bir anda devrilir ve ağlamamızı bastırmak zo-

runda kalırız. Doğal olarak yurtdışındayken her hafta ablama telefon edeceğim her zamanki gibi, öte yandan onun da bana her hafta telefon edeceğinden eminim. Her zaman böyle davrandık. Sen Meliá'dayken, orayı bilirsin, dedi ayrıca. Tabii, diye cevap verdim. İki gün sonra Palma'da olmayı düşünmek ne kadar olağanüstü ise, gerçekte beni Palma'da neyin beklediğini bilmemenin yarattığı korku içimdeki en büyük korkuydu. Yok, yolculuğa çıkan, hep aynı yere de gitse ve oradaki her şeyi iyi biliyor ve tanıyor olsa da, hiçbir şekilde emin olamaz, şansım varsa her zamanki odamı alabilirim. Şansım varsa hastalığım için tehlikeli olan ilk günleri atlatırım. Şansım varsa birkaç gün içinde çalışmama başlayabilirim. Yolculuktan önce bavulumu hazırladıktan sonra ve her şey kapalı bir durum aldığı anda ve artık geri dönmeyeceğim sırada, böylesi bir yolculukla ilgili doğacak korkunç sonuçlardan korkarım. En çok da her şeyden vazgeçmeyi yeğlerim. O zaman Peiskam'ın aylardır düşündüğüm gibi hiç de ürkütücü olmadığını görürüm, olağanüstü, düşünülebilecek her türlü avantaja sahip rahat bir ev olduğunu, hiç de mezarlık izi taşımadığını. O zaman her bir mekânı, her odayı, her bir mobilya parçasını içtenlikle severim ve bütün evi dolaşır her bir şeye sevgiyle dokunurum. Sonra yorgun argın yatak odamdaki koltuğuma oturur ve kendi kendime, bütün bu akıl almaz stresi yüklenmemin doğru olup olmadığını sorarım. Ama gitmek zorundayım, dedim kendi kendime. Hem de belki son kez olacağı için gitmeliyim. Artık vazgeçmemeliyim, kendimi de gülünç duruma düşürmemeliyim, özellikle de kendime karşı, kendimi kendi önümde deli durumuna düşürmemeliyim. Kienesberger'le her şeyi konuşur, dahiliyeciye gider bütün gerekli ilaçları alırsın, bunları da bavula koyar defolursun. Eve ve içindeki, çok iyi bildiğin gibi son aylarda seni bunaltan ve boğmaya niyetlenen her şeye sırtını dönersin. Seni gaddarca varoluşunun kıyısına getiren şeyi geride bırakırsın, duygusallığa kapılmadan. Bir anda, kafamdan geçen evim hakkındaki düşüncelerimden utanç duydum, ama hemen ardından onların şeytanca olduğuna karar verdim. Kendi kendime duygusallık yaratmam gene midemi bulandırdı. Her konuda bildiğim üzere ömrüm boyunca hızlı karar veren biri olmasaydım, gene kesinlikle bildiğim üzere başından

beri felçli gibi aynı yerde oturur kalır ve mahvolurdum, böylece kendime her zaman baskın yaptım, ister yolculuklar ister çalışmalar ya da mümkün olan her konuda, her zaman bu baskıncı etkiyi kullanmak zorunda kaldım. Niederkreut'ta yaşlı adamı ziyaret ederken Palma yolculuğunu *yapmamayı* düşünmüştüm, belki de birkaç gün arayla düzenli olarak Niederkreut'taki yaşlı adamı ve diğer yaşlıları ya da gençleri de ziyaret etmek beni öylesi bir disipline sokardı ki, yolculuğa *çıkmadan da* Mendelssohn Bartholdy hakkındaki çalışmama başlayabilirdim. Ama yaşlı adam Londra telefon rehberi öyküsünü ve onunla ilgili vasiyetnameyi anlattığında, yolculuğu yapmam gerektiğini kavramıştım. *Sarah Slother* kuşkusuz iz bırakıyor. Ama bu Sarah Slother öyküsü, bitmek bilmeyen Avusturya kışının kesinlikle doruk noktasını oluştururdu ve ben bundan sonraki ziyaretlerimde düş kırıklığına uğrardım. Öteki komşuların sunacakları şeylere gelince, bunların beni ayağa kaldırmaya ve çalışmama yardımcı olmayacağını biliyorum. İhtiyarın anlattığı Slother öyküsü Palma'ya yolculuk yapma kararını almamda ateşleyici oldu, bu yolculuk herhalde ablam tarafından önceden planlanmıştır diye düşündüm şu anda. O gerçekten Peiskam'a beni önce bu düşünceye, sonra da Palma'ya gitme gerçeğine inandırmak için gelmiştir, kesinlikle demek zorunda kaldım şimdi kendi kendime, durmadan düşündüğüm gibi sırf beni eğlendirmek ve bana baskı yapmak için gelmemiş, beni kurtarmak için gelmiştir. Amacına ulaşmıştı. Büyük, koruyucu ablam. O anda kendimi küçük gördüm. Bir kez daha zayıf olan bendim. Karşı koysam da durmadan gene rolümü oynuyordum. Tıpkı onun da kendi rolünü oynadığı gibi. O çoktan Viyana sahnesine çıkmışken ben Palma sahnesine çıkmayı bekliyordum. Gerçekten de bizim her şeyimiz tiyatrogibiydi, korkunç gerçektir, ama tiyatrogibiydi. Koltuğumda oturarak ve odamdaki mobilyanın durdurulamaz çöküşünü seyrederken tüylerim ürpererek, bildiğim üzere Mayıs ayına kadar sonsuzluğa uzanır gibi uzayacak olan burada, Peiskam'da geçirmek zorunda kalmayı, komşuluk yardımı diye adlandırdığım Niederkreut'lu ihtiyarı örneğin ve de bakanı ve benzerlerini düşündüm. Yıllardır bozulmuş ve körleşmiş ve de gerçekten de yıllardır çekilmez olan insanlarla, burada dediğimiz gibi, nemli ve

soğuk sis aylarında görüşmek zorunda kalmak. Bu düşünce birden kafama dank etti. Bu insanların hepsine teslim etmek zorunda kalacaktım kendimi, ve aynı zamanda da kendimle ve en son köşesine kadar sinsi Peiskam'ımla birden tekrar yalnız kalacaktım. Kendi hazırladığım bir kahvaltıdan diğerine, kendi hazırladığım akşam yemeğinden bir diğerine, havanın hayal kırıklığı yaratmasından bir diğer hava yüzünden hayal kırıklığına iğrenmeyi sürdürecektim. Gazeteleri ve onların yerel politikayla ilgili pisliklerini her gün okumak zorunda kalacaktım, onların dar kafalı politika ve ekonomi ve sanat sayfası yazarlarının pisliklerini. Bu gazetelerden ve onların iğrenç ürünlerinden kendimi kurtaramıyordum, çünkü öte yandan bu gazete pisliğini her gün ıstahla yutmak zorunda kalıyordum, sanki sapıkça bir gazete pisboğazlığına yakalanmış gibiydim. İstediğim halde, gerçekten de *hayatta kalma* isteğim olduğu halde, bu kamusal ve yayımlanmış pisliklerden, bu pisboğazlık yüzünden kendimi kurtaramıyordum, halkın selametini tehlikeye düşüren bir başbakanın budala bakanlarına aynı biçimde halkın selameti için tehlikeli emirler verdiği bütün bu sapık balo salonu masalının ürperticiliğinden. Her gün kulaklarımı tırmalayan ve aklımı kirleten ve içine Hristiyan riyakârlılığının sarmalandığı bütün bu tüyler ürpertici meclis haberlerinden kurtulamıyordum. Mümkün olduğunca çabuk bavulları toplayıp bu kaosa sırtımızı çevirmeliyiz, dedim kendi kendime ve duvarlardaki ve mobilyalardaki çatlaklara baktım ve pencerelerin dışarıyı göremeyeceğim kadar kirli olduklarını fark ettim. Ne yapıyor bu Kienesberger? diye sordum kendi kendime. Aynı anda da kendime, biz daima her konuda büyük taleplerde bulunuyoruz, dedim, her şey bizim için nadiren itinayla yapılmış, hiçbir şey bizim için eksiksiz değil, her şey bir deneme, hiçbir şey bütünlük içinde değil. Benim hastalık derecesindeki mükemmeliyetçiliğim yine öne çıkmıştı. Her zaman en tepedekini, en itinalıyı, en esaslıyı, en olağandışı olanı, hem de daima sadece en aşağılığın ve en yüzeyselin ve en bayağının fark edildiği yerde talep etmemiz gerçekten de hasta ediyor insanı. İnsanı ileriye götürmüyor, öldürüyor onu. Yükselişi beklediğimiz yerde çöküşü görüyoruz, umudumuz olduğu yerde umutsuzluğu görüyoruz, kendi hatamız bu, kendi şanssızlığımız.

Doğal olarak çok azın talep edileceği yerden biz daima her şeyi talep ediyoruz, bizi umutsuzluğa düşürüyor bu durum. Biz bu insanı tepelerde görmek istiyoruz, ama o daha aşağılardayken başarısızlığa uğruyor, gerçekten de her şeyi elde etmek istiyoruz ve gerçekten de hiçbir şey elde edemiyoruz. Doğal olarak da biz-zat kendimizden yüksek ve en yüksek taleplerde bulunuyor ve bu arada yüksek ve en yüksek talepler için yaratılmamış insan doğasının tümünü bir yana bırakıyoruz. Dünya akli, insani olanı gözünde büyütüyor. Çıtayı olması gerekenden birkaç yüz kat daha yükseğe koyduğumuz için de zaten hep başarısız oluyoruz. Görüyorsak eğer, bakışımızı her yere ve her şeye yönelttiğimizde çıtayı hep çok yükseğe koyup başarısız olanları görüyoruz. Ama öte yandan diye düşünüyorum, çıtayı sürekli aşağıda tutarsak nereye varırız? Oturduğum koltuktan bavulumu baktım, dendiği gibi, tinsel olana ve tinsel olmayana, ve o anda eğer gücüm olsaydı kendime kahkahayla güler ya da tam tersine gözyaşlarına boğulurdum. Bir kez daha kendi gülünçlüğüme yakalanmış-tım. Dümen kırmıştım ve gene duruma göre ya gülünecek ya ağlanacaktı, ama ben ne gülmek ne de ağlamak istediğim için kalkıp doğru ilaçları alıp almadığımı kontrol ettim, onları kırmızı benekli ilaç torbama koymuştum, yeterince Prednisolon ve Sandolanid ve Aldactone saltucin koymuş muydum, ilaç torbasını açtım, içine baktım ve pencere önündeki masaya boşalttım. Hesabıma göre bunlar bana dört ay yetecek, dedim kendi kendime ve ilaçları gene torbaya koydum. Kimyadan iğreniyoruz, dedim kendi kendime, yalnız yaşamam yüzünden alışkanlık edindiğim kısık sesle, dünyada her şeyden fazla bu hor gördüğümüz kimyaya borçluyuz yaşamımızı, varoluşumuzu, bu kahrolası kimya olmasaydı onlarca yıl önce mezarlığı boylamış ya da herhangi bir yere atılmıştık, asla dünyada olmayacaktık. Cerrahların gövdemde kesecekleri bir yer kalmadığında bütünüyle bu ilaçlara muhtaç oldum ve her gün İsviçre'ye ve Cenevre Gölü kıyısındaki sanayiine teşekkür ediyorum, var oldukları ve beni, bugün Vevey ve Montreux civarındaki cam kafeslerinde herkes tarafından hiç kimsenin yerin dibine batırılmadığı gibi yerin dibine batırılan bu sanayiye, tıpkı belki de milyonlarca insanın her gün varoluşlarına ve ne kadar perişan da olsa hayatta oluşlarına şük-

ranlık duydukları gibi. Bugün hemen hemen bütün insanlık hasta ve ilaç almaya mahkûm olduğuna göre, bunu düşünmeliler, insanlık sırf, lanetlediği bu kimya ile en yüksek ölçüde varlığını sürdürmekte. En az otuz yıldır artık dünyada olmayacaktım ve bu otuz yıl içinde gördüklerimi ve yaşadıklarımı görmeyecek ve yaşamayacaktım ve esasında bu gördüklerime ve yaşadıklarımaya bütün kalbim ve ruhumla bağlıyım. Ama insan kendisini ayakta ve hayatta tutan şeylere en çok lanet okumaya meyilli. Kendisini kurtaran ilaçları yutuyor ve her an budala bir lanetleme dürtüsüyle bugün artık çökmüş büyük kentlerde tam da bu kurtarıcı ilaçlara karşı yürüyüş yapıyor, son derece budala olduğu için, sürekli ve doğal olarak sürekli politikacılar ve onların basını tarafından kışkırtılarak, palavracılıkla ve en ufak bir düşünme izi olmadan, kendini kurtaranlara karşı çıkıyor. Bir tek cümle ile söyleyecek olursam her şeyi kimyaya borçluyum, otuz yıldan bu yana her şeyi. Bu saptama ile ilaç torbamı, zihin bavulu dediğim bavula yerleştirdim, giysi bavuluna değil. Yeniden koltuğumda otururken üç gün önce Peiskam'ı terk etmeyi hiç düşünmedim diye düşündüm, ondan nefret ediyordum, boğazımı sıkmak ve beni boğmakla tehdit ediyordu, ama hemen ondan ayrılma düşüncesi hiç tartışılmamıştı, herhalde ablam durmadan bu yönde, yani Peiskam'ı mümkün olduğunca çabuk terk etmem konusunda imalarda bulunduğu için. Durmadan kent isimleri saymıştı, şimdi anlıyorum, beni kışkırtmak için *Adria* sözcüğü, *Akdeniz* sözcüğü, sıkça *Roma* sözcüğü ve *Sicilya* sözcüğü ve sonunda defalarca *Palma* sözcüğü anılmıştı, ama bunlar bana Peiskam'da kalıp çalışmama başlamamı daha yoğun biçimde düşündüren sözcükler olmuştu, durmadan konuşur, diye düşündüm ve gitmez, o Tanrı bilir nereye giderse gitsin, isterse Güney Denizi'ne, ama mümkün olduğunca çabuk ve uzun bir süre için, çünkü artık sınıma dokunmuştu ve, hâlâ kendisinin de her an küçümsediği ve durmadan *mezar çukuru* diye andığı, kendisinin ve benim yaşamımızdaki şanssızlık diye nitelendirdiği, daha çok satıp savmak istediği Peiskam'da ne arıyor, diye sormuştum kendi kendime; ebeveyn evleri ölümcüldür, demişti, her türlü ebeveyn mirası ölümü getirir ve gücü olan bu ebeveyn mirasından kalan evleri ve ebeveyn miraslarını en kısa zamanda itip atmalı ve kendini

onlardan kurtarmalı, çünkü bunlar yalnızca insanın boynuna dolanır ve mutlaka gelişimini engeller. Peiskam'dan da kâra geçmek senin işine gelir demiştim ve o da beni şaşırtan biçimde hiç gücenmemişti. Şimdi, her fırsatta, her zaman korkunç diye adlandırdığım ablamın belki de gerçekten tamamen beni düşünerek, bana yardım etmek istediğini düşünüyorum. Bir buçuk yıl oldu sen Peiskam'dan dışarı çıkmayalı demişti birkaç kez. Beni Peiskam'dan çıkarmak için durmadan ısrar edişine kızmıştım. Kimse senin gibi severek yolculuğa çıkmaz ve sen bir buçuk yıldır burada oturup duruyor ve mahvoluyorsun! Bunu son derece sakın söylemişti, tıpkı bir doktor gibi diye düşündüm şimdi. Sen burada Mendelssohn Bartholdy'ne asla başlayamayacaksın, sana garanti ederim bunu. Sen üretimsizliğe çakılıp kaldın. Peiskam bir yandan mezar çukuru, öte yandan da yaşamı tehdit eden bir zindan, dedi. Ve gerçekten de ardından birdenbire uzunca bir süre Timeo'ya övgüler yağdırdı, bir kezinde benimle birlikte orada bulunmuştu, on beş yıl önce, *begonvilleri görmüyor musun?* demişti. Ama söylediği her şey bana çekilmez geliyordu. Durmadan bana telkinlerde bulunuyor ve gitmek bilmiyordu. Sonunda beni kurtarmak için Peiskam'dan ayrılmaya ikna edemeyeceğini anlayıp söylediklerinin aptalca olduğunu görünce ayrıldı. Oysa şimdi zafer kazanmıştı, şimdi onun düşüncelerine uyup birden bütün gücümle sarılmıştım, gerçekten de yola çıkıyorum diye düşündüm. Ama bu karara ve bu sonuca gelebilmek için, yani Palma'ya gitme düşüncesine, önce *onun* buradan gitmesi gerekti. Şimdi ona karşı, Palma'ya gitmek benim karar verdiğim bir şeymiş gibi davranıyordum. Bununla yalnız onu kandırmıyordum, haliyle olanaksızdı bu, çünkü o benim içimi okuyordu, ama en çok da kendi kendimi kandırıyordum. Sen delisin ve deli kalacaksın, diye düşündüm. Yolculuğa çıkacağım gün sabah saat sekizde eksi on iki dereceydi hava. Bir gün önce Kienesberger eve gelmişti ve gerekli her şeyi onunla konuşmuştum, her şeyden önce evi soğutmaması gerektiğini, haftada üç gün, aşırıya kaçmamak koşuluyla evi düzenli ısıtmasını söyledim ona, çünkü tamamen eski, soğuk bir eve geri dönmek kadar korkunç bir şey daha olamaz, ne zaman döneceğimi de bilmediğimi söyledim, üç ay, iki ay, dört ay içinde diye düşünüyordum ve Kienesberger'e üç

ya da dört hafta sonra, dedim ve ona artık, soğuk geçer geçmez pencereleri silmesi, mobilyayı cilalaması, çamaşırları yıkaması vs görevini verdim, en çok da avluyu düzenlemesini ve kar yağdığında, karı mümkün olan en kısa zamanda temizlemesini rica ettim, insanların böylece benim burada olduğumu, bir yere gitmediğimi sanacaklarını söyledim, bu nedenle de en yukarıdaki batı kanadı odasına akşamları ve sabahları birkaç saat yanacak saat ayarlı bir lamba taktım, yolculuğa çıktığım zaman bunu hep deniyorum, Kienesberger'e o kadar çok şey tembih etmişim ki birden kendimden iğrendim, çünkü söylediklerime gerçekten son vermiş olmama rağmen kendi korkunç lakırdı tufanım kulaklarımda çınlamaktaydı, gömleklerin nasıl ütüleneceği ve üst üste dizileceği, doğu kanadındaki, üzüm sıkma odası diye anılan odanın her zaman açık olan penceresinden postacının attığı postanın nasıl biriktirileceği, merdivenleri nasıl cilalayacağı, halıları nasıl döverek temizleyeceği, perdelerin arkasındaki her yeri ve iyice kuytularda biriken örümcek ağlarını nasıl temizleyeceği vs. Komşulara nereye gittiğimi söylememesi gerektiğini, bunun kimseyi ilgilendirmediğini, belki de yarın geri döneceğimi, hiç değilse geri dönüşümün her an mümkün olduğunu, yatak çarşafalarını çıkartmasını ve şilteleri havalandırmasını, sonra hepsine temiz çarşaf geçirmesini vs. Asla ve hiçbir biçimde yazı masama dokunmamasını, ama bunu da bin kere söylemişim, o da benim bu talimatıma her zaman sıkı sıkıya uymuştu. Aslında Kienesberger yıllardır konuştuğum tek kişiydi, diyorum kendi kendime, gerçekten de son derece abartılı ve hemen aksi söylenecek bir durum olsa da, ama onun, benim uzun süre, evet en uzun süre, hiç abartısız aylarca konuşma ilişkim olan kişi olduğu duygusunu taşımaktayım. Sağır dilsiz (!) kocasıyla orman kenarındaki küçük, tek katlı bir evde oturuyor, yerleşim yerinden pek uzakta değil, bana on dakikada yürüyerek geliyor. Kendisi de konuşma özürlü ve bu da çene çalmamasının garantisi, ama doğuştan çenesi düşüklerden değil, on dört yıldır bana geliyor ve bu on dört yıl içinde onunla benim aramda hiçbir uyuşmazlık olmadı, herkes bunun ne demek olduğunu bilir. Ve çoğu zaman bir tek bu güvenilir insana sahip olduğumu, başka da hiç kimseye sahip olmadığımı düşünürüm. Ve o da belki bunu hissediyor

ya da biliyordur. Zaten ona her zaman talimatlar vermem, davranış kuralları koymam, tam tersine çok ender bir istegim olur ve çoğu zaman onu rahat bırakırım ve işini yaparken, başka türlü olanaksız olduğundan, gürültü çıkardığında saatlerce evi terk ederim ya da bu zaman içinde av evi diye anılan eve çekilirim. Günün birinde Kienesberger'in gelmemesi felaket olur diye düşünüyorum, hangi nedenle olursa olsun her an böylesi bir neden ortaya çıkabilir; ama o da tıpkı benim gibi, benden memnundur ve herkes kendi gereksinimini karşısındakinden aynı biçimde alabiliyorsa bu yararlı bir ilişkidir. Üç çocuğu var ve zaman zaman evin girişinde ayakta durarak onların yaşamöykülerini anlatır, çocuklarının nasıl bir gelişim gösterdiklerini, ne tür hastalıklar geçirdiklerini, okulda nasıl işkencelere maruz kaldıklarını, kızakla kayarken ne giydiklerini ve ne zaman uyuyup, ne zaman kalktıklarını ve salı günü ve cumartesi günü ne yediklerini ve her konuda nasıl tepkiler gösterdiklerini, bu fırsatta ben her zaman, annelerin, eğer Kienesberger gibi bir anneyseler, çocuklarını nasıl derinlemesine gözlemlediklerini söylerim kendime, onları ne çok şımartırlar ne de az, çocuklarının yetiştirilmesi hakkında hiç ama hiç düşünmeden çocuklarını yetiştirir, başkalarının spekülasyon fanatizmi içinde ilk önce düşünüp bulmaları gereken en ideal biçimde çocuklarını yetiştirir ve bunda başarısız olmazlar, hem de başkalarının başarısız olmaları gereken yerde. Hepsi de beceriksiz gürültücüler olan eski bakıcı kadınların yanında onun tarzı en dikkatli olanıdır. Nerede bulunur böylesi artık? diye soruyorum kendime. Pencereden bakarken, yolculuk sırasında kürkümü, sıcak iç çamaşırimi ve uzun yün çoraplarımı giyme kararı alıyorum, çünkü kimse benim kadar kolay üşütüp ardından böylesine ağır hastalanmaz. *Morbus boeck* ortaya çıktığından bu yana asla üşütmemem gerekiyor, oysa yılda üç ya da dört kez kötü üşütürüm ve bu yüzden nerdeyse ölecek gibi olurum. Prednisolon yüzünden direncim sifıra yakın. Bir kez üşütüğümde, böylesi bir üşütmeden kurtulmam haftalar sürer. Böylece hiçbir şeyden, üşütmekten korktuğum gibi korkmam. Ufacık bir cereyan haftalarca yatağa çakılmama yeter, bu yüzden Peiskam'da da hep kendimi üşüteceğim korkusuyla yaşarım ve bu çıldırma sınırına dayanan üşütme korkusu belki de uzun süre

bir zihinsel çalışmaya başlayamamamın nedenidir; bir insanda birden bu kadar çok korku yoğunlaşmışsa, bu insanın her şeyi sürekli kırılma noktasındadır demektir. Kürkü giyerim ve en sıcak iç çamaşırlarını ve en sıcak çorapları, çünkü trene bineceğim ve Münih'te trenden havaalanına geçeceğim ve kim bilebilir ki, dedim kendi kendime Palma'da havanın nasıl olduğunu; bir buçuk yıl önce ben Palma'dan Kasım ayında ayrılırken kar fırtınası olmuştu ve iliklerime kadar donmuştum ve dönüşümde Peiskam'da iki ay yatakta kalmıştım, Palma'ya gidip dinlenmemin etkisi bu üşütme yüzünden bir anda sıfıra inmiş ve yok olmuştu, arzu edilen ve benim de benimsediğim gibi daha dinç ve daha kuvvetli döneceğime, ölümcül hasta olarak Peiskam'a dönmüş-tüm ve o sırada beni gören birçok kişi için tanınmayacak durum-daydım, ne yazık ki en acıklı biçimde tanınmayacak haldeydim, Palma'ya gidişim sırasında olduğumdan çok daha iyi göründüğüm ve dört başı mamur durumda olduğum anlamında değil. Kürk ve kürk kalpağı ve sıcak İngiliz şalı, dedim kendi kendime. Eksi on iki derece! Dehşete kapıldım. Ama istenildiği gibi karşıtı gerçekleşirse, dedim kendi kendime, Palma'da sıcaklık buradaki gibi eksi on iki derece değil de artı on iki derece ya da daha yüksekse, belki de on sekiz ya da hatta yirmi dereceyse, Palma'da bu mevsimde, Ocak sonunda mümkün olduğu üzere, o zaman daha çok faydalanacağım, özellikle sevineceğim demedim bu gibi durumlarda mutut olduğu üzere, istek duygumu biraz olsun frenlemek için fayda, dedim. O zaman on sekiz ya da yirmi derecede Palma'da faydalanırım, dedim, hatta tam da ablamın ses tonunda söyledim bunu, o bu fayda sözcüğünü benzersiz biçimde kullanır, kendi ses tonumu onunkine iyice yaklaştırdım, fayda sözcüğünü Palma'daki hava sıcaklığı ile ilişkili söylediğimde, sanki o bunu işleriyle ilgili söylemiş gibi geldi bana. Evet, bu yine kayda değer bir fayda getirecek! derdi sık sık ve bu faydanın gerçek boyutu ve türü hakkında bir şey söylemezdi. Ve Palma'da hava birden fazla ısınır, dedim kendi kendime kürkü koluma alırım, tasarladığım gibi bir tek Loden paltoyla yola çıkmak artık söz konusu değildi. Bir gün önce dolaptan çıkarttığım Loden paltoyu yine dolaba koydum ve kürkümü dışarı çıkardım. Ne kadar çok kürküm vardı, diye düşündüm bu fırsatta, ama bütün bu kürkle-

ri sırayla armağan etmiştim, zor kullanarak uzaklaştırmıştım, diyorum, çünkü bu kürklerin her biriyle gittiğim bir kentin ilişkisi vardı, birini Varşova'da, bir diğerini Krakau'da, bir üçüncüsünü Split'te, bir dördüncüsünü Trieste'de, hep havanın birden daha önce görülmemiş biçimde soğuduğu yerde ve hastalanacağımı ya da kürksüz donacağımı düşünerek satın almıştım. Bu kürklerin büyük çoğunluğunu Kienesberger'e hediye etmiştim. Geriye yirmi iki yıl önce Fiume'de aldığım kürkü bırakmıştım, en sevdiğim kürktü. Onu silkeledim ve komodinin üzerine koydum. Ne kadar zamandır bu kürkü giymedim diye düşündüm. Hediye ettiğim ötekiler gibi kıymetli değildi, ağır, ama benim en sevdiğim kürktü. Yıllardır dolapta durmakta, öyle de kokuyor, dedim kendime. Belli giysileri severiz, ne kadar üzerimizden düşüyor, eskimiş de olsalar bu giysiler bize belli bir yolculuğu ve son derece güzel bir yolculuğu anımsattığı için onlardan zor ayrılırız. Giysilerimin çoğunu attım, hediye ettim, yaktım, hâlâ bende olan giysilerin hepsi hakkında her zamanki gibi bir öykü anlatabilirim, aslında hep güzel bir öyküdür bu. Hüzünlü ve korkunç bir yaşantıyla ilgili olan giysilerin hiçbirisi yok artık bende, çünkü dolabı açıp hem de pahalı bir şal yüzünden korkunç bir olayı hatırlamaya dayanamadığım için onlardan hemen ayrıldım. Uzun süreden bu yana yalnızca bana iç açıcı şeyleri anımsatan giysileri tutuyorum, hiç değilse bir hoşluğu anımsatanları, gene de bana son derece büyük bir mutluluk duygusunu anımsatan giysim az değil ve onlara baktığımda gerçekten de yıllar, evet yıllar sonra demek zorundayım kendi kendime, büyük mutluluk anlamı taşımaktalar. Ama bu konuda koca bir kitap yazılabilir. Sevdiğimiz bir insanı kaybettiğimizde, hiç değilse ona ait bir giysiyi, kaybettiğimiz kişinin kokusunu giyside aldığımız sürece tutarız ve gerçekten de kendi ölümümüze kadar tutarız, çünkü onun kokusunu bu giysinin bugüne taşıdığına inanırız her ne kadar çoktandır artık yalnızca bir hayal olsa da. Böylece annemden kalan bir paltoyu hep sakladım, ama bu sırrı hiçbir zaman ele vermedim, kimseye, ablama bile. O bu gerçeği yalnızca alaya alırdı. Annemin paltosu onun dışında boş olan ve benim sıkıca kilitlediğim bir dolapta asılı. Bir hafta bile geçmiyor ki dolabı açmayayım ve paltoyu koklamayayım. Kürkü geçirdim sırtıma ve

bedenime uyduğunu fark ettim. *Hâlâ* uyduğunu demek zorunda kaldım kendi kendime onu giyerek aynanın karşısına geçtiğimde, çünkü son yıllarda, öyle sanıyorum ki, hiç değilse yarı yarıya zayıflamıştım. Yeniden nükseden *morbus boeck*, her yıl yeniden tekrarlayan üşütmeler, bunun sonucu ortaya çıkan genel ve sürekli zayıflık durumu ve sonra da fazlasıyla alınan Prednisolon'un şişirdiği aynı ritim ve hep gerekli olan Prednisolon'u azaltmanın yarattığı zayıflama, evet azletme. Şimdi zayıflamıştım ve gene şişmeyi beklemekteydim, çünkü iki hafta önce gene fazla miktarda Prednisolon'a başlamıştım, şimdi artık günde sekiz tane alıyordum. Bu hayatta kalma yöntemine daha uzun bir süre dayanılamayacak olduğunu şimdi kavramıştım. Ama bu düşüncüyü bastırdım, bastırdım onu, oysa hep buradaydı, ben onu hep bastırıyordum, çünkü hep buradaydı. Alıştım buna. Doğal olarak kürkün modası geçmişti diye düşündüm aynanın önünde, ama tam da onun modasının geçmiş oluşu hoşuma giden şeydi, öte yandan hiçbir zaman moda giysiler giymedim, onlardan başlangıçtan beri nefret ettim ve bugün de nefret etmekteyim. Beni ısıtmalı, dedim kendi kendime, nasıl görüldüğü aslında hiç önemli değil, amacını yerine getirmeli her şey gibi, bunun dışındaki her şey önemsiz. Hayır, asla moda olan bir şey geçirmemiştim gövdeme, tıpkı kafamda da hiçbir zaman moda bir şey olmadığı gibi. İnsanlar bana modaya uygun ya da o iğrenç sözcük *modern* yerine eski moda diyedursunlar. İnsanların ne düşündüğüne son derece az değer verdim, çünkü en sert biçimde kendi düşüncemle ilgili oldum hep ve bu yüzden insanların ne düşündüğüne ayıracak zamanım olmadı, bunlara aldırmadım, bugün de aldırmiyorum ve hiçbir zaman da aldırmayacağım. İnsanların ne söylediği beni ilgilendiriyor, ama her şeyden önce asla ciddiye alınamaz. Böyle olunca en iyi biçimde ilerliyorum. Artık kendimi Palma'da uçaktan inerken görüyorum ve sıcak Afrika rüzgârı yüzüme vuruyor, dedim kendi kendime. Ve kürkü omzuma atıyorum ve birden ayaklarım hafifliyor, zihnim açılıyor vesaire, artık kafamda ve bütün gövdemde bu sarsıcı umutsuzluk kalmıyor. Doğal olarak her şeyin alçakça bir aldatmaca gibi görülmesi de olasıdır. Ne kadar çok geldi bu benim başıma! Aylarca kalmak için yolculuğa çıktım ve iki gün sonra yine geri döndüm, ne ka-

dar çok eşya aldım sa yanıma o kadar çabuk yine eve döndüm, iki ay için eşya aldım sa iki gün sonra eve döndüm vesaire. En çok da Kienesberger'in önünde kendimi gülünç duruma düşürdüm, ona aylarca gideceğimi söylemiştim ama sonra bu iki gün olmuştu, ona yarım yıl demiştim ve bu yalnızca üç hafta olmuştu. O zaman utanmış ve günlerce başım öne eğik, Peiskam'da dolaşmışım oradan oraya ama bir tek Kienesberger'den utanmıştım, başkasından değil, çünkü diğerlerinin hepsi bu arada bana daha da ehemmiyetsiz gelir olmuştu. Sonra bir açıklamam da yoktu, çünkü *hayal kırıklığı* sözcüğü *deli* sözcüğü kadar gülünç kaçardı. Kienesberger gibi bir insana bu sözlerle yaklaşamazdım, bu sözcüklerle insan kendisini bile inandıramıyor, ki Kienesberger gibi basit olma dışında her şey olan zor bir insanı inandırсын; insanlar durmadan basit insan sözcüğünü ağızlarında geveleyip duruyorlar, bu basit insan denilen insanlar kadar hiç kimse daha zor ve gerçekte daha karmaşık olamaz. Onlara *hayal kırıklığı* ve *deli* sözcükleriyle yaklaşılabilir. Basit insanlar denilen insanlar gerçekte en karmaşık olanlardır ve benim için onlarla anlaşmak hep zor olmuştur, son zamanlarda onlarla ilişkimi nerdeyse tamamen kestim, basit insanlarla ilişki artık çoktandır benim için mümkün değil, gücümü aşıyor, basit insanlarla artık anlaşamam. Gerçekten de basit insanlarla ilişkiyi, ki dediğim gibi bunlar en zor olanlardır, tamamen kestim, çünkü beni yoruyor ve ben yalan dolan yoluyla kendimi anlatmaya çalışıyorum. En basit insanların en iddialılar olduğu da kafama dank etti. Hiç kimse basit insanlar kadar iddialı değildir ve artık öyle bir yere geldim ki bunlarla uğraşamam. Kendi kendimle bile nerdeyse artık uğraşacak durumda değilim. Ablamı, birkaç hafta ya da birkaç ay için yolculuğa çıkıp ardından, birkaç saat sonra yeniden ortaya çıkıyor diye suçluyorum, ben de aynı biçimde uzun süreliğine yolculuğa çıkıyor ve iki gün sonra yine burada oluyorum. Bütün sonuçlarıyla, ki yalnızca korkunç şeyler olabilir bunlar. İkimiz de böyleyiz, birbirimizi akıl almaz dediğimiz şeylerle onyıllarca karşılıklı suçluyoruz ama bu akıl almaz şeylerden, bu tutarsızlıklardan, bu kaprislerden, bu kararsızlıklardan da vazgeçemiyoruz, ablam ve ben, biz bunlardan oluşuyoruz ve hep bunlarla var olduk, herkesin sinirine dokundu bunlar, ama bu başkalarını

da hayran bıraktı ve işte bu yüzden hep bizimle görüşmek istediler, aslında bizim kaprislerimiz, tutarsızlıklarımız, kararsızlıklarımız, güvenilir olmamamız yüzünden, ikimiz de bunlarla herkesi kendimize çektik. İnsanlar heyecan verenleri, sinirlendirenleri, oynakları, her an değişen ve çoğunlukla da her an tamamen tersi davrananları arıyor. Ve bütün yaşamımız boyunca ablam ve ben kendi kendimize ne istediğimizi sorduk ve bunu söyleyemedik, bir şeyimiz mi var, sonunda mümkün olan her şeyi aradık ve bulamadık, her zaman her şeyi zorlamak istedik ama ele geçiremedik ya da ele geçirdik ve aynı anda yine yitirdik. Düşündüğüm üzere bu çok eski bir miras, anne babadan geçen değil, çok çok daha eski. Üç dört aylığına diye yolculuğa çıkıp iki gün sonra evde eşyalarımı boşaltırken geri döndüğümde beni evde gören Kienesberger şaşırmaz bile. Benimle ilgili hiçbir şeye artık şaşırmaz, böylesi basit bir insan ve böylesi sonsuz derecede uyanık bir sismograf! diye düşünüyorum. Ama birden her şey yalnızca Palma'ya yapılacak bu yolculuğa ve çalışmama odaklandı: dışarı, Peiskam'dan dışarı, gerçekten, kendi kendime itiraf etmeye bile çekiniyorum, *bu çalışmayı bitirinceye kadar, belki de bitirdiğim* diye düşünmeye cesaret ediyorum. Peiskam'dan bu çıkış en nefret ettiğim şey. Odanın birinden ötekine gidiyorum, aşağıya iniyor ve sonra gene yukarıya çıkıyorum, avluyu geçiyorum, bir yığın kapıyı kurcalıyorum, pencere kilitlerini gözden geçiriyorum ve de böyle bir yolculukta gözden geçirilmesi gereken her şeyi ve pencereleri kontrol edip etmediğimi bilemiyorum, kapı kilitleri iyi durumda mı, kapı kilitlerini kontrol ettim mi bilemiyorum, pencereler kapalı mı, Peiskam'da oturduğum yerden bu ansızın ayrılış, ki Peiskam ikametinden onlarca yıldır hep ansızın ayrılmışımıdır beni çıldırtıyor ve ben bunları yaparken kimse beni görmüyor, bu tamamen dışsal ve içsel dengesizliğimin tanığı yok diye memnunum. Şimdi şu anda yazı masama oturup çalışmama başlayabilmem ne kadar ideal bir durum olurdu diye düşündüm, oturup arkasını getirecek olan o ilk cümleyi yazmam ne kadar ideal olurdu ve sonra kendimi haftalarca, belki aylarca yalnızca bu Mendelssohn Bartholdy çalışmasına yoğunlaştırmak ve onu ilerletip ve bitirebilseydim, *ne ideal, ne ideal, ne ideal*, ama yazı masası toplandı ve bu toplama işiyle bir anda çalışmaya baş-

lamanın bütün koşullarını yok ettim, belki de bu birdenbire yolculuğa çıkma sözleşmeleri ve yer ayırtmalar vs vs ile kendimi her şeyden mahrum ettim, belki de sadece Mendelssohn Bartholdy çalışmamdan değil, her şeyden, belki de hayatta kalmanın son şansından da! Çalışma odamın kapı tokmağına sıkıca sarıldım sakinleşmek için, kalp atışımı kontrol ettim, ama hiçbir ses duyamadım, sanki o anda kulaklarım sağır olmuş gibi geldi bana ve gövde mi ve kafamı kapı tokmağına öylesine sıkıca dayadım ki sancıdan bağırabilirdim. Sonunda, kafam hiç de yerinde olmadan kendi kendime gene her şeyi kontrol ettiğimi sandığım zaman, en çok da su hatlarını ve elektriği, kendimi koltuğa atıyorum, ama ardından gene zıplayarak unuttuğum sıcak su termostatını kapatıyorum, bunu Kienesberger'den bekleyemem, büyük kirli çamaşır sepetini de boşaltıyorum, haftalardır birikmiş olan dağlar kadar kirli çamaşır, benim durumumda, yani günde birkaç kez tamamen terlediğim için bu kadar çok çamaşır çıkıyor, bütün bu çamaşırlara bir de çok sayıda aldığım Aldactone saltucin'in kokusu ekleniyor, bunu drenaj ve kalbimi rahatlatmak için alıyorum, bu çamaşırları sepetten çıkarıp çamaşır masasına atarken koku beni iğrendirdi, kendi çamaşırlarım olmalarına rağmen ya da sırf bu nedenle iğrendim, belki de bir delilik işareti olduğunun farkına varmadan çamaşırları saymaya başladım, elbette bu tamamen saçmaydı, ama bu saçmalıkla aklım başıma geldiği anda yorgunluğum son haddine varmıştı ve birinci kata çıkıp yeniden koltuğuma oturma gücünü kendimde bulamadım. İnsanların en büyük şanssızlığı sonuçta hep kendi isteklerine *karşın* bir şeye karar vermeleri, şimdi koltukta otururken daha iyi gözlemllediğimde birden ortaya çıkan Peiskam'ı gerimde bırakıp Cañellas'ların Borne'de bir saraylarının olduğu Palma'ya gitme kararımın tamamen bana karşı bir karar olduğunu düşündüm, bu kararımı anlayamadım, ama bu karar, anladığım üzere şimdi, ortaya çıkmış bu koşullarda artık geriye dönüşü olmayan bir durumdu, gitmek zorundaydım, hiç değilse Palma'da çalışmaya başlamayı denemeliydim, durmadan hiç değilse denemeliyim sözcüklerini tekrarlardım durdum, hiç değilse denemeliyim. Neden sanki son haftalarda koltuğu Fransız kadifesiyle kaplattım, şimdi koltuğa oturmayacak ve onun tadını çıkartmayacak-

sam, dedim kendi kendime, yeni yazı masası lambası şimdi ne işime yarayacak ya da yeni jaluzi, yolculuğa çıktığıma göre, belki de yeni bir cehenneme doğru? Gerçekten de gerekli her şeyi, hiç değilse mutlaka gerekli olan her şeyi bavullarıma ve büyükbambandan kalan ve onsuz asla yolculuğa çıkmadığım ufak seyahat çantasına koyup koymadığımı düşünürken sakinleşmeye çalıştım, ama aynı anda da, şu anki durumumda sakinleşeceğimi nasıl düşünebilirim, dedim, gerçekten de saçma bir düşünceydi bu, koltuğa iyice gömülmüş durumda ve hatta bir daha ayağa kalkamayacağım duygusuyla. Ve böyle, yarı ölü bir adam Palma'ya gidiyor, dedim birkaç kez kendime, artık söküp atılamaz bir alışkanlık haline gelen kısık sesimle, yıllarca yalnız kalan ve artık yalnızca ölebilmeyi bekleyen yaşlı insanlar gibi, burada koltukta otururken ben de artık yaşlı bir insandım, bir bunak, daha çok öteki tarafa ait, yaşayanlardan çok ölüler tarafına, orada olmayan, ama kendimi kendi gözlemcim olarak varsaymazsam, gözlemleyenim üzerinde zavallı ve evet hem de kesinlikle acınacak durumda biri olduğum etkisi yapmışındır, oysa bu budalalıktır, çünkü ben kendi kendimin gözlemcisiyim, gerçekten de kendimi yıllardır gözlemliyordum, onyıllardır değilse bile, aralıksız, artık sadece kendi gözetimim altında yaşamaktayım ve de kendi takibim altında ve doğal olarak da bu yüzden kendimi lanetlemekle ve kendimi inkâr etmekle ve kendimle alay etmekle. Yıllardır bu kendi kendimi lanetleme, inkâr etme ve alaya alma durumunda yaşıyorum, ki bunlar benim kaçış alanlarım olmak durumunda, kendimi kurtarmak için. Ama durmadan da: neden kurtarmak diye soruyorum? Bu kadar kötü mü durmadan kendimi kurtarmak istediğim şey? Hayır, o kadar kötü değil, dedim kendi kendime ve hemen ardından kendimi gözlemlemeyi ve kendimi lanetlemeyi ve kendimle alay etmeyi sürdürdüm. Kendimi içinde bulduğum, beni doğrudan doğruya dünyanın dışına iten bu durumdan başka bir durumu hiç istemiyordum ki, diye düşündüm, ama kendi kendime bile söylemeye çekindiğim şey bunu dışarı çıkarmaktı, bu durumla oynuyorum ve bu durumla istediğim sürece oynuyorum. İstediğim gibi, dedim şimdi kendi kendime ve sonra kulak kabarttım ama bir şey duymadım. Komşular, diye düşündüm, yıllardan beri benim deli olduğumu varsayıyorlar,

bu rol, bütün bu öyle ya da böyle çekilmez tiyatrodaki benim için biçilmiş kaftan. İstedğim sürece, dedim yine kendi kendime ve birden kendimi severek konuşuyorken buldum, bu bir yenilikti o anda, çünkü yıllardan beri kendi sesimden nefret etmekteydim, konuşma organımdan öğreniyordum. Bir an bile olsa sakinleşmeyi nasıl düşünebilirim ki diye düşündüm, içimdeki her şey heyecan dolu olduğu sürece? Bir plakla denedim bunu, evim akla gelebilecek en iyi akustiğe sahip ve ben onu bir Haffner senfonisiyle doldurdum. Oturup gözlerimi kapadım. Müzik olmasaydı ne olurdu her şey, Mozart olmasaydı! dedim kendime. Her zaman müzik olmuştur beni kurtaran. Her zaman kapalı gözlerle Haffner senfonisinin matematiksel bilmesini çözdiğümde, ki bana en büyük zevki vermiş olaydır, gerçekten de sakinleştim. Tam da Mozart, Mendelssohn Bartholdy çalışmam için en önemli besteci, Mozart bana her şeyi açıklıyor diye düşünüyorum, Mozart'tan yola çıkmalıyım. Kienesberger'e hakkı olan parayı verdim mi? Evet. Bütün ilaçları koydum mu? Evet. Gerekli olan bütün kitapları ve yazıları koydum mu? Evet. Av evini kontrol ettim mi? Evet. Ablama başlangıçta ondan istediğim Peiskam'daki odasının duvar kâğıdı tutarını ödemesi gerekmediğini söyledim mi? Evet. Bahçivana Ocak ayında ağaçları nasıl budaması gerektiğini söyledim mi? Evet. Dahiliyeciye, artık geceleri göğüs kafesimin sadece sol tarafında değil, sağ tarafında da ağrılarımla olduğunu söyledim mi? Evet. Kienesberger'e doğu tarafı jaluzilerini açmamasını söyledim mi? Evet. Ben yokken evi ısıtmasını, ama fazla ısıtmamasını söyledim mi? Evet. Av evinin anahtarını çıkarttım mı? Evet. Duvar kâğıdı hesabını ödedim mi? Evet. Kendime soruyor ve kendim yanıtlıyordum. Ama zaman geçmek bilmiyordu. Ayağa kalkıp aşağıya hole indim ve bavullarımın iyice kilitlenmiş olup olmadığını bilmek istedim ve kilitleri kontrol ettim. Neden bütün bunları yapıyorum kendime? diye sordum kendime. Aşağıdaki doğu odasına oturdum ve bir zamanlar Moskova'da büyükelçi olan amcamın resmine baktım, resimden de anlaşılıyordu büyükelçiliği. Lampi yapmıştı, başlangıçta ummadığım kadar büyük sanatsal değeri de vardı. Bu resmi seviyorum, amcam bana beni anımsatıyor. Ama o benim olacağımdan daha yaşlı oldu, diye düşündüm. Artık yolculuk ayakkabıla-

rımı da giymiştim, üzerimdeki her şey fazlaydı, her şey çok dardı ve çok ağırdı. Bir de üstelik kürk diye düşündüm. Tasarladığım üzere Voltaire'e dalıp gitmek, sevgili Diderot'ya, birden kalkıp gitmekten ve temelde o kadar çok sevdiğim her şeyden ayrılmaktan daha iyi olmaz mıydı? Birçok insan beni öyle görmek istediği için, sandıkları gibi duygusuz bir insan değilim ki, çoğu zaman kendimi öyle gösterdiğim için, nasıl olduğumu çoğu zaman göstermeye cesaret edemediğim için. Ama nasıl bir insanım ben? Kendim hakkında spekülasyon yaparken kendime yakalanmıştım. Bilmiyorum nasıl, ama birdenbire yirmi beş yıl önce, yirmi yaşımı henüz geçmişken Sosyalist Parti'ye üye olduğum geldi aklıma. Gülünçtü! Üyeliğim çok uzun sürmedi. Birçok şey gibi bundan da birkaç ay sonra istifa etmiştim. Ya bir zamanlar keşiş olmak istemem! Gerçekten de bir zamanlar Katolik rahip olma düşüncem vardı! Ve bir defasında Afrika'daki açlara sekiz yüz bin şilin bağışta bulunuşum! Gerçekten de doğruydı bu! O zamanlar bunların hepsine makul ve anlaşılır diye bakmıştım. Bugünse bunlarla hiçbir ilişkim yok. Ya bir zamanlar evlenebilirim sanmam! Çocuklarımla olmasa! Belki askerlik! Bunu bile düşündüm bir zamanlar. General, mareşal, tıpkı atalarımın biri gibi! Saçma. Bir zamanlar her şeyimi vermek istediğim bir yığın şey var, dedim kendi kendime. Ama bütün bu spekülasyonlar bir hiçe varmadıysa da gülünçlük içinde eriyip gitti. Yoksulluk, zenginlik, kilise, askerlik, partiler, yardımlaşma kurumları, hepsi de gülünç. Bana sonunda kendi zavallılığım kaldı, bundan da pek bir şey çıkmaz. Ama iyi böylesi. Hiçbir ders daha fazla etkilemez, söylenen ve öğütlenen her şey gülünçlüğü batır, bunun için artık benim sarakaya almam da gerekmez, hiçbir şey, ama hiçbir şey gerekmez. Dünyayı gerçekten tanıyorsak, o da böyle yanılğılarla doludur. Ama ondan isteyerek ayrılmayız, çünkü biz her şeye rağmen saf ve çocuksu kalmışızdır diye düşündüm. Ne kadar iyi, dedim kendi kendime, göz tansiyonumu ölçtürmüş olmam. Otuz sekiz! Kendimizi kandırmayalım. Her an yığılabiliriz. Gittikçe çoğalan, insanların uçtukları rüyalar, camdan dışarı fırlayışları sonra tekrar içeri dönüşleri, daha önce hiç görmediğim güzel insanlar, bitkiler, şemsiye büyüklüğünde devasa yapraklar. Her türlü önlemi alırız, ama yaşam için değil, ölmek için.

Yeğenime dokuz yüz bin vermek de birden verilmiş bir karardı, söylediği üzere bugünün koşullarına uygun bir muayenehane açması için verdiğim gerçeğini şimdi söylemeliyim. Bugünün koşullarına uygun da ne demek? Ona bu kadar çok parayı bir hiç uğruna vermek bir yandan saçmaydı, öte yandan da parayı ne yapacaktık ki? Ablam Ruhsam'daki arsaları sattığımı öğreninceye kadar ben buradan gitmiş olacağım. Bu düşünce beni rahatlatıyor. Voltaire'i bavula koydum diye düşündüm, Dostoyevski'yi de, iyi bir karar. Eskiden basit insanlarla, ki onlara uzun zamandan beri basit insanlar demekteyim, epey iyi bir ilişkim vardı, onları nerdeyse her gün ziyaret ederdim, ama hastalık her şeyi değiştirdi, artık onları ziyaret etmiyorum, şimdi onlardan mümkün olan her yerde kaçıyorum, onlardan saklanıyorum. Bu arada yolculuğa çıkmanın hüznü yarattığını düşündüm. Basit insanlar denilenler, örneğin odun kesicilere güvenim vardı, onların da bana inancı vardı. Gece yarılarında kadar odun kesicilerin yanında kalırdım. Onlarca yıl yalnız onlara sempati duymuştum! Artık beni görmüyorlar bile. Aslında basit olan her şeye karşı mahvolmuş olan bizler bu insanların üstlerine varıyoruz, onlarla birlikte olduğumuzda yalnızca zamanlarını çalıyoruz, onlara faydalı olmuyor, yalnızca zararlı oluyoruz. Şimdi onlara bağlı oldukları her şeyin yalnızca saçma olduğunu söyledim, sosyalist partinin örneğin ya da Katolik kilisesinin, her ikisi de bugün insanları sömürmeye dayanan vicdansız kurumlardır. Ama akıllı kitlelerin sömürüldüğünü söylemek temelden yanlıştır, herkes sömürülür, bu durum öte yandan da iç açıcıdır, bir ödündür, belki bir tek böyle sürüp gidecektir. Bizde yayınlanan gazete demeye bin şahit, sadece pis kâğıt parçaları ve para hırslı olan sonradan görmelerin çıkarttığı iğrenç gazeteleri artık okumak zorunda olmamam, burada beni çevreleyen şeyleri görmek zorunda kalmayacak olmam! dedim kendi kendime. Koltuğumda otururken yola çıkana kadar bir aldatmaca bir diğerini izliyordu şimdi anladığım üzere. Tamamen harap olmuş bir ülkeyi terk ediyordum, iğrenç bir devlet sistemini, bunlar insanın midesini bulandırıyor- du her sabah. Önce tutucular denilen takım sömürdü ve fırlatıp attı, şimdi de sosyalist denilenler. Başbakan dik kafalı, ikiyüzlü bir budala, tutarsız, toplum düşmanı. Biri günler sayılı dese gü-

lünç olur. Neden acaba artık kimseye bir şey yazmadım, mektuplaşma işinden de elimi ayağımı çektim? Eskiden severek olmasa da mutlaka düzenli yazardım. Hiç farkında olmadan her şeyden vazgeçiyoruz ve her şey yok oluyor. Ablamı bu kadar uzun süre Peiskam'da kalmaya iten benim sandığım gibi Viyana'da birden sıkılması değil de benim gittikçe kötüleşen durumum muydu? Bunu ona sorsaydım o hoş yalanlarından birini kafama kakardı. Pred-ni-so-lon, bu sözcüğü birkaç kez son derece yavaş ve şimdi burada yazdığım biçimde tekrarladım kendi kendime. Doktorlar yüzeyden daha derine inmiyorlar. Her zaman her şeyi ihmal ederler, hem de bunu, ihmali durmadan hastalarının kafasına kakarlar. Doktorların vicdanı yoktur, sadece tıbbi dışkılarını fırlatırlar. Ama biz bu gerçeğe inanmak istemediğimizden hep onlara sığınırız. Bu bavulları en kısa mesafeye bile kendi başıma taşırsam bu benim sonum olabilir, dedim kendi kendime. Eski zamanlarda *hamal* çağırırız derdik, ama artık hiçbiri kalmadı. Hamalların soyu tükendi. Herkes istediği gibi kendi eşyasını taşısın. Dünya birkaç derece daha soğudu, kaç derece olduğunu tam olarak hesaplayacak değilim, insanlar çok daha merhametsiz ve saygısız oldular. Ama bunların hepsi budala olmadığımız için önceden gördüğümüz, hesaba katmamız gereken doğal bir süreç. Ama hastalar hastalarla severek birleşmezler, yaşlılar da yaşlılarla severek birleşmez. Birbirlerinden kaçarlar. Mahvolmaya doğru. Herkes yaşamak ister, hiç kimse ölmek istemez, bunun dışında her şey yalandır. Sonunda koltukta otururlar, herhangi bir berjer koltukta ve bir varoluş fantazması içine girerler, bunu var etmişlerdir, ama bunun kendi varoluşlarıyla hiçbir ilgisi yoktur. Yalnızca mutlu insanlar olmalıydı, bunun bütün koşulları mevcut, ama yalnızca mutsuz insanlar var. Bunu geç anlıyoruz. Genç olduğumuz sürece ve hiçbir şey bize acı vermezken, yalnızca yaşamın sonsuzluğuna inanıyor değiliz, ona sahibiz de. Sonra kırılma, sonra yılma, sonra da bundan yakarış ve son. Hep aynı şey. Bir defasında maliyeyi kandırmak istedi canım, artık buna bile hevesim yok, dedim kendi kendime. İsteyen herkese izimi belli ediyorum. Şu sırada böyle düşünmekteyim. Şu sırada. Asıl sorun acı çekmeden kışı nasıl geçireceğimizdir. Bir de ondan daha hain olan ilkbaharı. Yazdansa hep nefret ettik. Sonbaharsa

bize gene kaybettirir. Sonra dünyanın o güne kadar görmediği şahane göğüslerini gösterdi, Zadiğ. Neden şimdi bu cümlelerin aklıma geldiğini ve beni güldürdüğünü bilmiyorum. Gerekli de değil, ama hiç beklenmedik anda gülmem önemli. Aslında utanmam gerekemeyen bir konuda. Dönemsel heyecanlar yaşarsınız, bazen haftalarca sürebilir ve durdurulamaz, birden kaybolurlar, sonra uzun süre sükûnetle varlığımızı sürdürürüz. Bu sükûnetin ne zaman başladığını kesin olarak söyleyemeyiz. Yıllarca, odun kesicilerine gidip onlarla çalışmaları üzerine sohbet etmek yetiyordu. Şimdiyse neden artık yetmiyor? İki saat dosdoğru ve tekrar kışa geri, her gün, önemsiz bir şey, hiçbirisi bugün yapılamaz, diye düşündüm. Ucuz yöntemlerin hepsi aşıldı, ziyaretler, gazete okumak vesaire, yüksek edebiyatın okunması da artık eskisi gibi etkili değil. Birden saçma gevezelikten ürkeriz, özellikle de o tanınmış ve ünlü denen, bu yüzden de daha iğrenç olan kültür sayfası gazetecilerinin kesintisiz gevezeliklerinden. Ve bu iğrenç boş laflarla yıllarca, onyıllarca zaman harcadık. Gene de bir telgraf göndermek için Dostoyevski gibi akla karayı seçmek durumunda kalmamam belki de bir avantajdı. Görece bağımsız diyebilirdim. Gene de herkes gibi bağlı ve tutuklu. Merak dolu olarak bulantıyla itilen. Hep berrak zihinden söz ederdik, ama böyle bir zihnimiz hiç olmadı, bu cümleyi nereden bildiğimi bilmiyorum, belki de benim cümlemdir, ama bir yerde okudum onu, belki de notlarım arasında bir yerdedir. Notlar diyoruz utanç duymamak için, oysa bizim utanarak notlar diye adlandırdığımız cümlelerin daha fazla şeyler olduğuna gizliden inanırız. En çok kendimizle ilgili olan şeylerin daha önemli olduğuna inanırız. Buna dayanarak ne kadar derin olduğunu bilmediğimiz uçurumdan sakınıyoruz. Bildiğimiz üzere her durumda öldürücü olduğu için fark etmez de. Geriye bakıp düşündüğümde başkalarına hep sorular sorardım, ilk soruyu kesinlikle anneme sordum, anne babamı sorularla deliliğin sınırına getirdim ve soruma bir cevabım bulunduğu emin olduğumda, birden artık sadece kendime soru soran biri oldum. Her kişi kendi çalgısının virtüözüdür, hepsi bir arada ise çekilmez bir kakofonidir. Bu *kakofoni* sözcüğü ayrıca anne tarafından büyükbabamın en sevdiği sözcüktü. En çok ve en derinden nefret ettiği sözcükse *düşünce dürtüleri* sözcüğü idi.

En sevdiği sözcüklerden biri de *karakter* sözcüğü idi. Bunları düşünürken ilk kez koltuğumun gerçekten de ne kadar rahat olduğu geldi aklıma, daha üç hafta önce eski püskü olan bu koltuk döşemeciye gittikten sonra lüks bir nesneye dönüşmüştü. Ama yolculuğa çıkacağıma göre bana ne faydası var. Kendi içimde çok büyük bir güçle yolculuğuma karşı çıkıyordum. Ama artık onu ertelemem olanaksızdı. Ve bir kez daha o anlık duyguya, Peiskam'a bağlanıp kalmaya boyun eğmek istemiyordum, gerçekte diğer her şeyi sadece can sıkıcı, eziyetli, gereksiz bulmama karşın. Bir çift siyah ve bir çift kahverengi ayakkabı, dedim kendi kendime ve bir çift kesin kötü hava koşulları için. Her zaman hoşlandığım gibi Molo kıyısında yürürken. Koşmak elbette düşünülemezdi. Ağır ağır Molo kıyısına ineceksin ve gözlemlerini yapacaksın ve ne kadar ilerleyebileceğine bakacaksın. Böylesine radikal bir hava değişiminin ilk günleri en tehlikeli olanlardır, kendini çok zorlayamazsın, dedim kendi kendime. Dehşetle tanık olduğum üzere insanlar sabah saat dokuzda gelip düşün altına girip tenis oynamaya koşuyor, düşüp ölüyorlar ve öğleden sonra saat ikide mezarlıkta oluyorlar. Güneyde ölümler hemen gömülür. Her şeyi yavaş yap, yavaş kalk, yavaş kahvaltı et, kente yavaş git, ama en iyisi ilk gün kente inme, yalnızca Molo'ya in. Şimdi derin bir nefes aldım ve kendimi olabildiğince yukarıya kaldırıp doğrulttum sonra kendimi bitkinlikle koltuğa bıraktım. Ne kadar yaşlı olursak olalım hep bir dönüşüm bekleriz, dedim kendi kendime, hep mutlak bir dönüşüm, çünkü berrak bir zihinden çok uzaktayızdır. Bu mutlak dönüşümler onlarca yıl geride kaldı, yalnız o zamanlar bunlara mutlak dönüşümler gözüyle bakmıyorduk. Eski arkadaşlar ya öldü ya mutsuz bir yaşam sürdürdüler, delirdiler ölmeden önce ya da herhangi bir yerde yaşıyor ve artık beni ilgilendirmiyorlar. Hepsi bir düşünceye saplanıp kaldı ve bu arada yaşlandı, temelde bildiğim üzere hâlâ orada burada deli gibi dolanmaktalarsa da vazgeçtiler. Onlarla buluştuğumuzda, aradan onlarca yıl geçmiş olmasına rağmen, hiç zaman geçmemiş gibi boş laflar ediyorlar. Gerçekten de dendiği üzere dostlukları yürüttüğüm zamanlar oldu. Ama bunların hepsi bir zaman geldi koptu, bir zamanlar vazgeçilmez olarak gördüğüm birinden ya da diğerinden gazetede bir şeyler okuyo-

rum, herhangi bir budalalık, zevksizlik, artık onlardan haber almıyorum. Hemen hepsi aile kurdu, dendiği gibi, işlerini kurup evler yaptırdılar ve her yönde kendilerini garantiye almayı denediler ve zamanla ilginç olmaktan uzaklaştılar. Artık onları görmüyorum ve eğer görürsem de birbirimize söyleyecek bir şeyimiz olmuyor. Biri durmadan sanatçı olduğunu savlayıp duruyor, diğeri bilim insanı olduğunu, bir üçüncüsü başarılı bir tüccar olduğunu, oysa benim onları gördüğüm anda midem bulanıyor, onlar daha ağızlarını açmadan önce, o ağızlardan yalnızca banal ve hep kulaktan dolma şeyler çıkıyor, asla kendilerine özgü bir şey çıkmıyor. Bu evin bir zamanlar *bizzat benim* davet ettiğim insanlarla dolu olduğu ve onların burada geceler boyunca kahkahalarla yiyip içtikleri, akıl almaz bir durum. Toplulukları yalnızca sevmekle kalmayıp partiler de vermem, bu gibi topluluklar içinde eğlenebilmem. Ama bu durum o kadar gerilerde kaldı ki hiçbir izine rastlanamaz. Bu ev davetliler toplantısı! diye haykırıyor diye bağırdı ablam geçenlerde. Sen onu mezara dönüştürdün! Kendini nasıl böylesine korkunç bir yönde geliştirdiğini anlamıyorum. Heyecanla söylendiyse de ciddiydi bu sözler ve beni içimden vurdu. Bugün bu insanlar artık sadece sinirime dokunuyor. Ve gerçekten de yıllarca bu insanları eğlendiren ve onlara karşı öğretici olan bendim, ama boşuna. Sonunda insanı deli yerine koyarlar. Önce hastalık mı geldi yoksa benim birden ortaya çıkan her türlü topluluğa karşı isteksizliğim mi bilmiyorum, bu isteksizlik yüzünden mi hastalık gelişti yoksa önce hastalık vardı da bu hastalıktan mı bu topluluğa karşı isteksizliğim ve bu topluluğa ve genel olarak topluma karşı isteksizliğim gelişti bilmiyorum. Bu insanların hepsini kovalamış mıydım, yoksa onlar mı benden uzaklaşmışlardı? Bilmiyorum. Ben mi onlarla görüşmeyi kesmiştim yoksa tam tersi mi? Bilmiyorum. Bir zamanlar bu insanlar hakkında yazma düşüncem vardı, ama sonra bu düşünceyi saçma bulup vazgeçtim. Vaktiyle bu insanlar hakkında gerçekten düşünüyoruz ve birden onlardan nefret ederiz, onlardan nefret etmek dışında başka türlü davranamayız ve onları uzaklaştırırız ya da tersine bir anda biz onları tam anlamıyla gördüğümüz için, onlardan uzaklaşmak zorunda kalırız ya da tersi. Onlarca yıl hiç yalnız kalamayacağımı sandım, bütün bu insan-

lara gereksinimim olduğunu, ama aslında bütün bu insanlara gereksinimim yok, onlar olmadan da gayet iyi üstesinden geldim. Onlar sırf, kendilerini rahatlatmak ve bütün sefilliklerini ve bütün dertlerini ve bunlara bağlı pislikleri bana bulaştırmak için geliyorlar. Onları davet ettiğimizde bize bir şeyler getireceklerini, doğal olarak da neşe verici, diriltici bir şey getireceklerini sanırız, ama onlar bizden sahip olduğumuz her şeyi alırlar. Kendi evimizde bizi sonunda çıkışı olmayan bir köşeye sıkıştırırlar ve en gaddar biçimde, içimizde onlardan iğrenmekten başka bir şey kalmayınca kadar sömürürler; sonra veda ederler ve bizi bütün korkunçluklarımızla gene yalnız bırakırlar. Biz onları evimize çağırarak kendi işkencecilerimizi evimize çağırmış oluruz yalnızca, ama bizi tamamen soyan ve karşılarında sonradan çırpıplak durduğumuzda bizimle alay edenleri evimize getirmekten başkaca bir seçimimiz yoktur. Böyle düşünen biri doğal olarak zamanla tamamen kendini izole ettiğine şaşırmmalı, günün birinde yapayalnız kalacağına ve bunun da sonunda ve en sonunda varılacak sonuç demek olduğuna! Yapamayacağımızı bildiğimiz halde bütün hayatımız boyunca tekrar tekrar hesabı keseriz. Bu hastalığımız varken herkesin çok gürültücü olduğu dikkatimizi çeker. Farkına bile varmazlar bunun! Her şeyi kabalaştırırlar. Gürültüyle kalkar ve bütün gün gürültüyle dolaşır ve sonra gene gürültüyle yatarlar. Ve hiç durmadan gürültülü konuşurlar. Kendilerini o kadar beğenirler ki ötekini, hasta olanı durmadan incittiklerinin farkına bile varmazlar, yaptıkları, söyledikleri her şey bizleri incitir. Böylece hastayı, o artık kaale alınmayınca kadar adım adım arka plana iterler. Hasta da *kendi* arka planına çekilir. Ama her yaşam, her varoluş yalnızca bir kişiye aittir ve bir tek ona aittir ve başka hiç kimsenin herhangi, böylesi bir yaşamı ve böylesi bir varoluşu sıkıştırmaya, püskürtmeye, yaşamın dışına fırlatmaya hakkı yoktur. Yeniden neye hakkımız olduğuna kendiliğimizden karar veririz. Doğal olarak. Benim için olası en kritik ânı, annemle babam öldüğünde, görmezden geldim, ablam gibi Peiskam'a sırtımı çevirmeliydim, gerçekten de, burayı satmalıydim ve kendimi *böylece kurtarmalıydım*, ama buna gücüm yoktu, anne babamın ölümünden sonra yıllarca süren çöküntü durumu herhangi bir girişimde bulunmamı

olanaksız kıldı, bir öğrenime bile başlayamadım, evet, birçok öğrenime başladım, *aynı anda birçoğuna*, oysa bu öğrenimlerin hepsinde başarısız olacağımı sezmeliydim. Matematik öğrenimine inandırmıştım kendimi, felsefe öğrenimine, ama kısa süre sonra matematik, kısa süre sonra felsefe beni itmişti, hiç değilse üniversitede okutulan biçimiyle matematik, orada okutulan felsefe, hiç de okutulmayacak şeylerdi. Sonra birden müzik kelimenin tam anlamıyla hayranlık uyandırmıştı bende ve müziğe balıklama atladım. Koltuğumdan kalktım ve saate baktım sonra gene oturdum, yolculuğumdan önce başka bir şey yapacak durumda değildim, bu yüzden kendimi gene bu fantezilere bıraktım. Üniversiteler beni itmişti, birçoğuna kaydolmuştum, babam için olağandı bu durum, ama hepsine yalnızca kısa süre devam ettim. Viyana, Innsbruck, sonunda ömür boyu nefret ettiğim Graz'dakilere, bunların hepsine mutlaka bir eğitim alma ve bitirme isteği ile başladım, ama daha işin başında başaramadım. Bir yandan bu üniversitelerin yüzlerce yıl durup bozulmuş bilgi bulamaçları hemen midemi ve aynı anda da doğal olarak kafamı bozmuştu, öte yandan da bütün bu kentlere dayanamamıştım, ne Innsbruck'a, ne Graz'a, ne de uzun süreyle Viyana'ya. Doğal olarak daha önceden çok iyi olmamakla beraber tanıdığım bütün bu kentler beni sarsıcı biçimde bunaltıyordu, zaten bunlar, en çok da Graz iğrenç bir taşra kasabasıdır, bunların hepsi kendini dünyanın göbeğinde görür ve düşüncenin onların tekeline olduğunu sanır, evet, ama bu en ilkel küçük burjuva düşüncesidir; felsefe okutan ve edebiyatla uğraşan küçük bahçıvanların tatsızlıklarını bu kentlerde tanıdım, başkaca da bir şeyi değil ve bu Avusturya lağımlarındaki dar kafalı hainliğin pis kokusu daha işin başında, iştahımı uzun süre korumak bir yana orada kısa süreli kalışımı bile mahvetti. Viyana'da da gereğinden fazla kalmak istememiştim. Ama doğruyu söylemem gerekirse müziğe yönelmemi Viyana kentine borçluyum, en ideal olana demek zorundayım. Bu kenti her ne kadar küçük görüyor ve lanetliyorsam ve bana çoğu zaman iğrenç yüzünü gösterdiyse de, bestecilerimize, Beethoven'a, Mozart'a, Wagner'in kendisine ve doğal olarak Schubert'e giden yolu bana açtığı için ona borçluyum, Schubert'in adını bu saydıklarım arasında anmak bana güç geli-

yorsa da, ayrıca doğal olarak en çok da babamın utanmazlık diye söz ettiği yeni ve en yeni müziği de bu kente borçluyum. Schönberg, Berg, Webern vesaire. Nerdeyse yirmi yıl süren Viyana yıllarım sayesinde tamamen kentli bir insan oluşumu, istesem de istemesem de sonradan hep böyle kalışımı oraya borçluyum, Viyana yıllarımı önce ablamla birlikte, sonra yalnız başıma kent merkezinde, Döblinger'li amcamın evinde, Hasenauer Caddesi'nde, koca bir evin bana ait olduğu yerde geçirdim, Viyana yıllarım beni Peiskam için sonuna kadar mahvetmişti. Peiskam'ı benim için temelinde olanaksız kılmıştı. Ben hiçbir zaman Peiskam'da bir yaşam için gerekli olan doğa insanı olmamıştım. Ama hastalık beni sonunda konser salonlarından kopararak Peiskam'a geri çekilmeye zorlamıştı, akciğerlerim yüzünden Viyana'dan ve en çok da o zamanlar benim için biraz değerli olan şeyden ayrılmak zorunda kalmıştım. Bu ayrılığın üstesinden asla gelemedim. Ama Viyana'da kalsaydım varoluşumu en kısa süreye indirmek zorunda olacaktım. Peiskam anne babamın ölümünden sonra yirmi yıla yakın bir süre boştu, doğaya bırakılmıştı. Kimse günün birinde tekrar bir insanın Peiskam'a yerleşeceğini sanmamıştı, ama günün birinde ben oraya taşınmıştım, pencereleri her yöne doğru açmış ve yıllar sonra gene temiz havayı eve sokmuş ve zamanla orayı oturulabilir hale getirmiştim. Ama bana yabancı kaldı doğruyu söylemem gerekirse, bugüne kadar, diye düşündüm. O anda Viyana'dan ve benim için anlamı olan her şeyden, yani her şeyden vazgeçmek zorunda kalmıştım, ayrılmaz bir biçimde beni bu kente bağladığını sandığım her şeyden, daha o zamanlar bildiğim üzere hep nefret ettiğim, aynı zamanda da başka hiçbir kenti sevmediğim gibi sevdiğim bu kentten. Bugün ablamı sırf Viyana'da yaşayabildiği için kıskanıyorum, beni Viyana'ya karşı öfkelendiren, bu kıskançlık ablama karşı en büyük haksızlıkları yapmaya ve nihayet hainliklere bile beni iten, kıskançlığım onun Viyana'da yaşayabilmesi ve üstelik de en hoş ve mutlu biçimde, benim değil. Bir yerde yaşanacaksa o zaman bu yer Viyana olmalı, dünyanın başka hiçbir kenti değil, diye düşünürüm hep, ama ben Viyana'yı engelledim, sonuna kadar olanaksız kıldım. Ben artık bu kente layık değilim, diye düşündüm. Ve ilk kez Viyana'da Mendelssohn Bartholdy'den

bir parça dinlemitim, yani *Gezici Komedyenler'i*, Müzik Derneği salonunda, bende önemli bir etki yaratan bir parça ve bir edim. O zamanlar bu parçanın neden bu kadar etkileyici olduğunu bilmiyordum, bugün bilmekteyim. D hiyane yetkinsizliği yüzünden. Ama bir seferinde aklıma Leoben'deki madencilik yüksek okuluna gitme düşüncesi takılmıştı, yeraltı zenginlikleri beni ilgilendirdiğinden değil, Leoben'in bulunduğu mevki yüzünden, Steierm rk dağlarındaydı ve o zamanlar hiç değilse özellikle iyi olan havası yüzünden tanınıyordu, ama bugün artık her yer gibi orası da zehirlendi. Çünkü daha yirmi yaşımda bile değilken doktorlar bana mutlaka kent yaşamı yerine kır yaşamı s rmem gerektiğini kesinlikle önermişlerdi, oysa ben o zamanlar hangi biçimde olursa olsun kentte  lmeliydim kırsala geleceğime. Leoben'de okula gitme düşüncesi bir kez ortaya çıkmıştı, ben de Leoben'e gitmiştim, madencilik öğreniminin olanaklarından faydalanıp bildiklerim dışında yeni bilgiler edinmek ve deneyim kazanmak için, ama daha Leoben'de trenden iner inmez orası beni itmişti. Böylesi bir yerde sen yalnızca mahvolursun, gerekenden bir gün bile daha fazla varlığını s rd remezsin, demiştim o zamanlar kendime ve Leoben'de bir gün bile kalmam gerçekten gerekmiyordu ve aynı gün gene Viyana'ya dönmüştüm, Leoben'i oradan değerlendirmek istemiştim. Semmering üzerinde olduğum sırada beni bir sıkıntı duygusu sarmıştı, kafamda ve bütün gövdemde. Leoben gibi ufak kasabalara dayanan insanlar nasıl oluyor da varlar diye düşünmüştüm o zaman ve nihayet bizim ülkemizde bile birkaç yüz bin kişi tartışmasız bütün yaşamları boyunca Leoben gibi kasabalarda ömür geirmekteler. Leoben'de öğrenime başlama düşüncesi en önce benden değil, anne tarafından büyükbabamdan gelmişti, kendisi de bir zamanlar madencilik okumuştu, ama Leoben'de değil Padua'da, ki ikisinin arasında son derece büyük bir fark vardı. Bir seferinde de İngiltere'ye gitmeyi düşünmüştüm, mümkünse Oxford'a ya da Cambridge'e diye düşünmüştüm, bu düşünce ile kendimi önde gelen düşünce insanların sırasına koymuştum hemen, çünkü bunların en önemlileri İngiltere'de, yani Oxford ya da Cambridge'de okumuşlardı ve sonra orada ders vermişlerdi ve İngiliz dili benim için hiçbir zorluk yaratmadığından İngiltere'ye gider-

ken doğru yolda olduğuma inanmıştım. Ama İngiltere'deki iklimi, en azından Oxford ve Cambridge'dekini hesaba katmamıştım, bu iklim benim gibi hastalığı olan biri için çok daha zararlıydı ve hangi yöne giderse gitsin daha başlangıçta her türlü çabayı yok ediyordu. Yalnızca on gün İngiltere'de kalmıştım, oysa anne babamla en azından altı ay için vedalaşmıştım ve İngiltere'ye gidişimden on gün sonra Peiskam'a döndüğümde içinde bulduğum çöküntü bütün şiddetiyle bugür bile gözümün önünde. O zamanlar kendimi gerçekten de gülünç duruma düşürmüştüm, ama o zaman bile içimi kaplayan hastalık, henüz ortaya çıkmamış olsa da bunun suçlusuydu. Benim için İngiltere ve Londra denince hatalı bir imgeden başka geriye hiçbir şey bırakmayan bu yıkımdan sonra yurtdışı olanaklarından vazgeçmiş ve tamamen artakalan yurtiçi olanaklarına yoğunlaşmıştım, ama bir yanda Viyana, öte yanda Innsbruck arasındaki olanaklar asla kabul edilemezdi. Benim gibi ve benim kökenimden gelen insanlar için çoğu zaman görüldüğü üzere yozlaşmış bir öğrenci rolü oynamak istemediğimden kanımca en iyi olanak olan hiçbir öğrenim görmemekte karar kılmıştım, hiç değilse bir kamu okulunda okumaktan vazgeçmiştim ve bu yüzden, denildiği gibi, düşünsel bir dalda kendimi geliştirmek için güçlü ve karakter sahibi olduğuma inanmıştım. Ayrıca dünyada müzik dışında hiçbir şeyin beni bu derece ilgilendirmediğini ve müzik dışındaki her şeyin anlamsız olduğunu birden kavramıştım. Viyana yıllarım işte böyle açıklanır. Müziğe gelince, onu kendim için keşfettiğim andan itibaren en iyi kavradığım şey olmuştu. Bir seferinde babamla ahbap olan bir gazeteciyi tanıyarak *Presse* gazetesine girebilirdim, ama epey güçlü olan sağduyum beni böylesi bir sapıklıktan korumuştur. Stubenring denilen yerde ablamla birlikte otururken her gün mümkün olan bütün kütüphanelere gittim ve öğrenim amaçlarım için faydalı ve aynı ölçüde de müzik konusunda eğitilmiş insanlarla buluştum, bunlar hemen hemen kısa süre içinde kendiliğinden ortaya çıkmışlardı, çünkü araştırmalarım için zamanla kaçınılmaz olmuşlardı. Bu yolla sadece müzik teorisi ile ilgili en önemli kitap ve makaleleri değil, aynı zamanda bu kitap ve makaleleri yazan kişileri de tanımış oldum ve bundan en iyi biçimde yararlandım. Bunun yanında genel olarak da Viyanalı-

ların sanatsal ürünleriyle ilgilendim ve nerdeyse her gün konser ya da operaya gittim. Kısa süre içinde müzik konusunda inisiyatif ele alıp önce operaya gidişlerimi, sonra da konser ziyaretlerimi kısıbiliyordum, programlarda da bana göre aynı parçaların fazlasıyla tekrarı bulunuyordu, zaten bu durum Viyana için hep karakteristik olmuştur, yeniyi, dolayısıyla da en ilginç olanı arzulayan biri için kısa sürede hiçbir şey sunamaz olmuştur. Artık eskiden olduğu gibi her gün bütün dünyadan gelenler değil, hep aynı orkestralar çalmaktaydı benim Viyana günlerimde ve esasında çok iyiydiseler ve iyiyseler de, bende her zaman, aynı orkestraların hep aynı şeyi çaldıkları izlenimi uyanıyordu, başka bir şey çalsalar ya da çalışıyorlarsa da. Ama müzikte karar kılmış bir insanın doğal olarak bugün de Viyana'da bir yeri vardır. Yalnız bu kentin atmosferine uzun süre asla dayanılmaz, bırakalım doktorların daha ilk başta Viyana'nın havasının benim için *en tehlikeli hava* olduğunu açık açık söylemelerini. Toplam yirmi yıldan fazlasını Viyana'da geçirdim, kesinlikle sadece müzikle birlikte. Birden bıktım ve Peiskam'a geri döndüm. Bu adımı atmak doğal olarak bir çıkmaz sokağa soktu beni, bunu bu notlar da ortaya koymakta. Peiskam'da öğleyin saat ikide beni aldıklarında hâlâ sıfırın altındaydı sıcaklık, bu notları yazdığım Palma'ya varışımda termometre artı on sekiz dereceyi gösteriyordu. Ama durumum bu gerçek karşısında daha iyi olmamıştı, tam tersine. İlk gece otelde ölmekten korkuyordum. Bu hastalığı bilen biri neden söz ettiğimi anlayacaktır. Varışımın ertesi günü bütünüyle, kapalı perdeler ardında yatakta kalarak iyileştim. Bavulları boşaltmak söz konusu değildi. Doğal olarak böylesine ani iklim değişiminin ne anlama geldiğini önceden biliyordum, ama bu derece merhametsiz bir durumu beklemiyordum. Gerçekten de bütün gün yatakta kalmakla yetindim ve iki kez bir bardak su içtim, bunu da sırf ilaçlarımı almak için yaptım. Herhalde resepsiyonda ne kadar kötü durumda olduğumu hemen görmüşlerdir ve hiç sorun çıkarmadan bana aynı odayı verdiler. Bavulumu *son derece yavaş* boşaltacağım, dedim kendi kendime sırtüstü yatakta uzanmış tavana bakarken ve Peiskam'da yarıda kestiğim hayallerimi sürdürürken. Uçuş bundan önce atlattıklarım gibi korkunçların en korkuncuydu. Sanki yapmamam gerekirmiş gibi,

ama gene de ikinci gece sabah saat üçe doğru kalktım ve bavullarımı boşaltmaya başladım ve bu arada hiç de sandığım kadar zayıf olmadığımı fark ettim. Bu büyük, normal olarak iki kişilik düşünölmüş, ayrıca büyük banyosu ve hiç de daha küçük olmayan antreleriyle, sadece eski kenti değil aynı zamanda denizi de gören bu odaları seviyorum. Ve ayrıca kesinlikle sessiz. Sabahları yalnızca horozların ötüşünü duyuyorum, tersaneden gelen birkaç tok vuruşu, köpek havlamalarını ve belki bir de bir annenin terbiyesiz çocuğunu azarlayışını. Burada böylesi cömert bir odada lüks içinde yaşadığım halde yerlilerden izole olduğum duygusunu taşımıyorum, hemen altımdaki eski kentte bu lüksün tam tersine her şey beni onlardan ayırıyor. Ama hastalığım bu lüksü affettiriyor diye düşünüyorum. Ama temelinde hiç vicdan azabı duymuyorum artık, dedim kendi kendime. Yaşamın sonuna gelindiğinde vicdan azabı son derece gülünçtür. İkinci gece bavullarımı boşaltmaya başladım. Önce giysi ve çamaşır bavulumu. Tam birkaç giysi ve çamaşır çıkarmış ve dolaba yerleştirmiştim ki kendimi yatağa attım. Çoktan beri bu derece güçlü bir nefes darlığı bana bu kadar zorluk çıkarmamıştı. Bu durumu sağlıklı olanlara bile dokunan hızlı iklim değişimine bağladım, kaldı ki bana dokunmasın. Ama sonunda birinci bavulu boşaltmıştım ve Mendelssohn Bartholdy hakkında yazacağım çalışmama gerektiği için aldığım bütün kitap ve yazıların olduğu ikinci bavulumu boşaltmaya başladım. Önce kitapları ve yazıları nereye koyacağımı bilemedim, bunları nereye ve şunları nereye, bir plan yapıncaya kadar, bu kitap ve yazıların masanın üzerinde ve dolapta *nasil* yerleştirileceğine karar verinceye kadar, gerçekten de bavulu boşaltırken plana göre hareket ettim. Bunu yaparken Mendelssohn Bartholdy hakkında *hâlâ* böyle bir çalışma yapmanın bir anlamı olup olmadığını sordum kendi kendime. Bir yandan kendime böyle bir çalışma yapmanın anlamsız olduğunu söylerken, öte yandan *bu çalışmaya ne pahasına olursa olsun* başlamalısın, dedim. On yıllık bir hazırlık, çünkü bu çalışmaya bunca zamandır hazırlanıyordum, böyle bir çalışmaya koyulma benim gibi tamamen yıpranmış durumda bulunan biri için yeterli neden midir? Dönüşümlü olarak *hiçbir şey* böylesi bir çalışmayı haklı göstermez ve *her şey* böyle bir çalışmayı haklı gösterir, di-

yordum. Sorun böylesi bir çalışmanın anlamını ya da anlamsızlığını sormayı sürdürmek ya da vazgeçmekti ve ben bundan vazgeçtim ve sanki çalışmaya gerçekten mümkün olan en kısa zamanda başlamaya kararlıymışım gibi yaptım. Hem de şimdi, amaca ulaşmadan hemen önce sonuç olarak bütün varoluşumun bağlı olduğu her şeyi bir kenara mı itmeliydim, her şeyi mahvetmeli miydim, birazcık umut taşıyan ince iplikte bu çalışmayı sonuçta gerçekleştirmeli miydim? Bu çalışmayı yazacağım, ona hemen başlayamasam bile, bunu tahmin etmişim ve hiçbir zaman inanmamıştım, çünkü kesin anlamsızlığa düşecek kadar deli değildim, bugün olmasa da yarın, yarın olmasa da öbür gün vesaire. Sırf bu çalışma için bu yolculuğa çıkmıştım, dedim kendi kendime. Kendime olumlu telkinde bulundum, her şeyi yazı masasına öylesine dizdim ki her an çalışmaya başlayabileyim ve balkondaki beyaz boyalı demir koltuğa oturdum ve sonra yine yatağıma uzandım ve birkaç saat gün sona erinceye kadar balkon koltuğu ve yatak arasında ve tersine gidip geldim. Akşama doğru kente gittim. Aslında yalnızca Molo'ya kadar gitmeyi, belki de Molo'daki eskiden beri çok iyi tanıdığım ve orada her zaman iyi yemek yediğim balık lokantasında oturmayı tasarladım-sa da, sonradan gene de Lonja'dan geçip *Borne*'ye kadar gittim, orası Franco'nun hayatta olduğu zamanlarda, yani faşistlerin zaferinden yıkılışına kadar yalnızca *Paseo del Generalísimo* diye anılırdı, oturdum, sıcak olduğu için, ama gene de kendime söylediğim üzere dikkatli olmak için Cañellas'ların karşısındaki kahvenin terasına oturdum, burada yıllarca, evet nerdeyse on yıldır, gerçekten de hep aynı salam ve peynir ve zeytinden ve bir bardak sudan oluşan kendi yiyeceğimi seçmekteydim ve o iyice eski, beyaz boyalı hasır koltuklarda otururken, büyük bir espressoyu yudumlarken ve güneş henüz yapraksız çınar ağaçları arasında parıldarken gözlerim kapalı son Palma gezilerimin birinde, burada, *Borne*'de konuştuğum ve benimle şimdi gözlerim kapalı hasır koltukta oturduğum bu terasta kahve içmeye davet ettikten sonra bana korkunç öyküsünü anlatan Münihli genç kadının adını düşündüm. *Anna Härdtl*'di adı genç kadının. Ve *ben* değil-dim onunla ilk konuşan, tersine oydu benimle ilk konuşan. Her neyse. Kahvenin karşısında parfümeri dükkânları olan, Viya-

na'dan tanıdığım, orada müzik eğitimi gören (ünlü Wührer'den piyano öğrenen) Cañellas'ların kızlarından biriyle, şimdi anımsamadığım bir nedenle gülerek çınar ağaçlı yolda yürüyordum ve *Anna* adını andım, Cañellas kızları ile son yıllarda yaptığımız ve severek anımsadığımız birçok öğleden sonra gezintisinde Andraix'e yaptığımız bir ziyarette tanıdığım benden birden yüksek sesle çıkan bu *Anna* sözcüğünü kız kendi üzerine alınmıştı. Bugün neden bu kadar yüksek sesle bilmediğim biçimde *Anna* diye seslendiğimde, önümüzde yürüyen genç bir kadın birden dönmüş ve: *Evet?* demişti. Ve sonra büyük şaşkınlıkla: *benim adım Anna* demişti. Kendiliğinden dönmüştü, çünkü ona sesleniliyor sanmıştı. Genç kadını birden görmek benim ve yanımdaki kızın havasını tamamen değiştirmişti. Kadının görüntüsünden dehşete kapılmıştım. Üzerinde matem giysisi taşıdığı açıktı ve tedirgin ve zavallı bir etki yapmaktaydı. Bir yabancıyla bir anda konuşmaya girişmek benim tarzım değildir, bunu yapabilmek için her türlü koşulum eksiktir, ama genç kadının yüzünü gördüğüm anda ve gerçekten de o anda ortaya çıkan duygu acıma değil, böylesi umutsuz bir yüzden doğrudan doğruya etkilenerken genç kadına bizimle, yani Cañellas'ların kızı ve benimle terasa oturup kahve içip içmeyeceğini sordum; daveti yapar yapmaz kendimi suçladım, çünkü bunu genç kadına merhamet eden bir sesle değil, onu incitecek biçimde söylemişim ve daveti yaptığımı üzül-müştüm, ama daveti ve onu dile getirmiş olmamı o anda geri alamazdım ve böylece davetimi şimdi başka, benim algıladığıma göre daha uyumlu bir sesle yinelemişim, oysa bu ses de tamamen beceriksizce oldu diye düşündüm sonra. Kendisini *Anna Hårdtl* olarak tanıştıran genç kadının daveti hemen kabul edişine şaşırmıştım. Günler sonra tekrar insanlarla konuşmanın hoşuna gideceğini söylemişti ve bundan sonra anlattıkları tıpkı dengesi-ni tamamen kaybetmiş ve mahvolmuş bir insanın anlattıklarıydı, Santa Ponsa'da oturuyorum, demişti, sonra bir ölüm olayın-dan söz etti, sonra kapalı bir konsolosluktan, sonra pahalı bir öğle yemeğinden, soğuk bir odadan, daha biz kahveye giderken onun söylediği şeyler cinnet getirmeye yakın bir insanın söyledikleri gibi geliyordu kulağa. Üçümüz kahveye oturur oturmaz bu son derece acı verici durumu kavradım ve şimdi artık nasıl bir

tepkii göstereceğimi, hele küçük Ca ellas da beni tamamen orta-
da birakinca o andaki olayı asla anlayamadım ve ilgisizce pence-
reden dışarıya baktım,        şimdi bizimle masada oturan insa-
nın nasıl biri olduğu görüşüyordu, umutsuz biri s     konusuydu.
Yabancı biriyle, birden aynı masada oturmaya, b    n İspanyollar
gibi alışkın olmayan genç Ca ellas için b    n bu durum y    -
ler acısıydı. Ve ben bir kelime bile edemeden, s      leri araya-
rak, ama bir s       bile bulamamanın utancını taşıyordum ve
hiç istemediği halde bir insanı hem de herhalde sert bir biçimde
zorladığımı için kendime sitem ediyordum, genç kadın belki ne
benimle ne de onu hiç ilgilendirmeyen Ca ellas'la aynı masada
oturup kahve içmek istiyordu, sırf onu kaba olmasa da, hemen
hemen hiç duyarlı olmayan bir tonda bizimle terasta kahve içme-
ye davet etmem y    nden utanıyordum ve bir konuşmaya başla-
yamıyordum, bir tek s       bile edemiyordum, hele genç kadı-
nın biraz önce o b       umutsuzluğu ve çaresizliği içinde s    -
diklerini bile daha fazla a amıyordum. Kendisini zorladığımı in-
san da aynen o biçimde burada oturmakta diye düşündüm. Genç
bayan Ca ellas da bunu aynen hissediyor olmalıydı ki uzun bir
süre bana bakamadı bile. Ama utanç duyguyla kendi yarattığım
bu durumdan kurtulmak için bir şansım olamazdı. Birdenbire
genç kadına b    n sinirimle adını sordum, oysa o bana adını onu
kahveye davet ettiğim sırada zaten söylemişti. Ama severek yi-
neledi: *Anna H rdtl*. B    n bu durum bana göre değildi. Böylece
    m  z de sustuk ve herkesin kendi içinde bu durumun b    n
dehşetinin farkında olduğu apaçıktı. Birden Anna H rdtl'dan
şunları duyduk: Ağustos sonunda kocası ve üç yaşındaki oğlu
ile, Münih'in doğusundaki bir banliyö olan Trudering'de elek-
trik i dükkânı a tıktan sonra, her ikisi ve de  ocuk, özellikle de
resmi dairelerin bu dükkânın açılışı sırasında azap verici iğrenç-
liklerinden huzur bulamayıp bitkin düştükleri için iki haftalığı-
na Santa Ponsa'ya gelmişler. Benim, onların bu yıl içinde dükkân
a ılmadan önce ve dükkân a ılınca ya kadar neler çektiklerini,
bağımsız olmayı istemenin en korkunç şey, en imkânsız şey oldu-
ęunu, günümüzde bunun eskisinden daha beter hale geldiğini
anlamamın imkânsız olduğunu söylemişti. Ve kocasının da, an-
lattıklarının hemen başında belirttiği gibi, en zoru olduğunu.

Zoruydu, dedikten sonra hemen kocasının yasını tuttuğunu anlamıştım, oysa o âna kadar bunun farkına varmamıştım. Kocası yeni yirmi üç yaşına girmişmiş, Nürnbergliymiş, yoksul bir aileden geliyormuş, oysa kendisi kendi deyişile daha varlıklı bir aileden geliyormuş Rosenheim civarında doğmuş. Kocası Nürnberg civarında bir mühendislik okuluna devam etmiş ve bu mühendislik okulunu bitirmiş de, daha önceden tanışıyorlarmış ve bu yüzden onun bu okula devam etmeyi sürdürmesi en zorlu şey olmuş, ama sonunda bunu başarmış, çünkü mühendislik okuluna gitmezse babasının her ay ona ödediği paralar kesilirmiş, anlattığına göre çok az bir para doğal olarak, ama kocası bütün gücünü toparlamış ve mühendislik okulunu gerçekten de bir sömestr önce bitirebilmiş, hiç de lüzumu olmayan *olağanüstü bir başarıyla*, dedi. Ona olan sevgisiyle Trudering'de dükkân işine girmiş, bu kadının fikriymiş, çünkü kadın kocasının bir büroda mahvolup gideceğini düşünüyormuş, hem yeni kurdukları aile için kendi dükkânını işletmek bir büroya gitmekten daha iyi olurmuş, ayrıca onda *bağımsızlık* sözcüğü başka hiçbir sözcüğün uyandırmadığı gibi hayranlık uyandırarmış, ama bu sözcükle tongaya basmış. Kocası bundan böyle küçük bir işadamı olmayı banliyölerde, muhtemelen kamusal bir hizmette, ömür boyu gelirin garantilendiği bir işte itibarlı bir memur olmanın yanında seviyesinin altına düşmek olarak algılamamış, tam tersine genç karısının isteğini kavramış ve işadamı olarak sonuçta çalışma ve akılla küçük, önemsiz bir işi, şansı yaver giderse ve karısına güvenirse günün birinde büyük, hatta önemli bir işe dönüştürebileceğini düşünmüş. İkisi bu kararı verdikten sonra Trudering'deki yeri kiralayıp, düzenleyip sonunda açabileceklerini sanmışlar. Ama benim bu çabucak yazdığım ve Borne'de kapalı gözlerle akşam ılıkliğında gördüğüm işlem bir yıldan fazla sürmüş, genç kadın bu yılı iç karartıcı olarak adlandırıyor, çünkü bütün resmi makamların korkunçluğuna sonradan bir de çocuk eklenmiş ve sonra, belki de bunun sonucu olarak garip bir hastalık ortaya çıkmış, ölümcül olmasa da sinsi, ama tatsız ve gövdesinin tümünde ufak kahverengi lekeler çıkaran bir hastalık, doktorlar gövdede böylesi lekeleri daha önce hiç görmediklerini söylemişler. Ama sonunda ikisi, genç kadının anne babasının büyük yardımıyla, ki

genç kadın bu paranın ne kadar olduğunu belirtmedi, dükkânlarını açabilmişler. Ama açıldığı zaman asıl güçlükler başladı, dedi genç kadın, ben bunları Borne'de koltukta otururken yeniden bütün ayrıntısıyla duydum, ses tonunu, her şeyi. Malı gönderenler kredi ile malı göndermek istememişler ve depo mümkün olduğunca büyük olmalıymış, gönderdiklerinde ise yanlış malı göndermişler ya da eksik malı, böyle adlandırıyordu, taşıyıcılar son derece dikkatsiz olduğu için ve bugün artık kimse hiçbir şey için sorumluluk taşımadığından, çoğu zaman içinde yarı yarıya kırılmış aletin bulunduğu bir yığın sandık geliyormuş. Bir yandan bütün gününü çocukla uğraşarak geçirirken, öte yandan aynı günü kocasına dükkânda yardım ederek geçirmek zorundaymış, kocası kendisiyle karşılaştırıldığında ticari açıdan sorumsuzluk sınırına dayanacak biçimde beceriksiz çıkmış, çünkü kendisi kocasından farklı olarak herhalde orada akrabaları olduğu içindir, garip bir biçimde Erlangen'de bir zamanlar ticaret akademisine gitmişmiş. Ama bu açıdan kocasına sitem edememiş, çünkü *kendisi* onu dükkân açmaya ve asıl mesleği olan elektrik mühendisliğinden vazgeçmeye zorlamış. Belki de yanılmıştım ve en büyük hatamdı, dedi, kocamı daha önce çizilmiş olan yolundan ayırıp bu dükkânı açmaya zorlamak. En büyük güçlükleri düşünmüş olsalar da doğal olarak asıl güçlükleri öngörememişler, ayrıca üzerlerine yığılacak ne büyüklükte olursa olsun güçlükleri yenibilmek için son derece iyi niyetli ve son derece umutlu bir dönemlerindelermiş. Ama kocası, ki bunu iş işten geçtikten sonra saptamış, her türlü bağımsızlıktan uzak biriymiş. Trudering'de bir dükkân açma kararını vermeden önce uzun yıllar onunla birlikte olduğu için bunu görmesi gerektiği halde bilememiş, ama belki de, dedi, hepsini görmüş, ama görmek istememişmiş. Trudering'de, temelde büyük iddiaları olmayan bir iş kadını olmayı, kocası ve çocuklarıyla mutlu olmayı öyle güzel hayal etmiş ki. Ama hesabı boşa çıkmış. Kocasını bu hayalden uzaklaştırmış ve çocuk da kadının dükkânla uğraşması yüzünden eğitimi için gereken dikkat ve himayeden yoksun kalmış. Çocuk bizim işe nasıl saplanıp kaldığımızı hissetti, dedi. Önce veda etmek isteyen Cañellas'ların kızından kalmasını rica etmiştim, şimdi birden dikkatle genç Anna Hårdtl'in anlattıklarını dinliyordu, do-

ğal olarak hiç tepki vermiyordu, bunu beklemek de fazla olurdu zaten, ama bana hiç değilse anlayışlı göründü. Bu arada genç kadın dükkânın Trudering'in en iyi caddesinde bulunduğunu söyledi. Ağlamamak için kendini zor tutuyordu, öte yandan ben, henüz bütün ayrıntısıyla açmadığı felaketini anlatmaktan onu alıkoymak niyetinde değildim, çünkü şimdi artık bundan sonra gerçekten neler olduğunu duymak istiyordum. Genç kadın kronolojik bir anlatımı doğal olarak başaramıyordu ve ben şimdi bunları yazarken çok daha planlıyım, ona bunu söylemek pek mümkün değildi. Büyükbabam ve büyükannem çocuğumuzla ilgilenemeyecek kadar uzakta oturuyorlardı, dedi. Annem kocamdan hoşlanmazdı, annem, kızları evlenen her anne gibi, kocanın kızını ondan kopardığı, elinden çekip aldığı yönünde o deliliğe sahipti, son derece haksızdı da. Esas olarak herkes tarafından terk edilmiştik ve bir tek dükkânla ilgili sıkıntılarımız bize kalmıştı, dedi. Artık asla tahammülünün kalmadığı doruk noktada birden kocası ve çocuğu ile birkaç haftalığına Mallorca'ya uçma fikri gelmiş aklına. En ucuz yolculuğu değilse de nerdeyse en ucuzunu seçmiş, odanın deniz gören balkonu olması tek isteğiymiş ve Ağustos sonunda, yani bundan bir buçuk yıl önce Münih'ten Mallorca'ya uçmuşlar. Biliyor musunuz, ben yirmi bir yaşındayım henüz, demişti ve sözlerine devam edememişti. *Paris Oteli*, dedi, yerleştiğimiz otel. Ben her şeyin başka türlü olacağını sanmıştım. *Nasıl* başka türlü olacağını söyleyememişti, ben nasıl başka türlü diye sorduğum zaman da söyleyememişti. Varışlarından hemen sonra sabahleyin çocuğu ile denize girdiğinde bundan iğrenmişti. Çocuk da. İki şezlong kiralamışlar ve saatlerce hemen otel duvarının altında bu şezlonglarda bin ya da iki bin insanın arasında sessizce oturmuşlar. Asla sohbet edememişler, çünkü otelin yanında bir inşaat alanı varmış ve bu yüzden her türlü konuşma olanaksızlaşmış. Otelden çıkmayı denemişler, ama bu da olanaksızmış, hiçbir otelde yer bulamamışlar. Bu yüzden daha ikinci gün Münih'e geri dönmeyi düşünmüşler, ama bunu da yapamamışlar, çünkü uçakta hiç yer yokmuş. Gece gündüz kulaklarımızı tıkamak zorunda kaldık, dedi, ve son derece iğrenç bulduğumuz için denize de gitmedik ve karada içeriye doğru gittik, ama buralarda da sıcaktan ve pis kokulardan ner-

deyse ölecektik. Ve bir an bile gürültüden kurtulamamışlar, duvarları iyice ince olduğundan yandaki odada yatan birinin yataкта dönüşünü bile duydukları odada ancak baygın düşünce uykuya dalabilmişler. Dolabın kapağını açtığımda dışarıyı gördüm, dedi, çünkü dolabın arka tarafı hava yüzünden delinmiş beton duvardan başka bir şey değildi, on santimden daha kalın değildi. Gece öylesine bir cereyan oluyordu ki üçümüz de üşüttük. Çocuk da hastalandı. Gündüzleri bara sığınuyorduk, orası rutubetli olsa da dayanılırdı. Tam pansiyonumuz vardı, ama yemekleri yiyemedik. Beşinci gün oldu olay, dedi. Kendisi, gene herhalde baygın düşerek sabah saat ikiye doğru uykuya dalmış ve sonra gene sabah saat beşe doğru uyanmış. Dehşet içinde. Çok pusluydu, dedi. Kocamın yatakta olmadığını fark edince, çocuk da uyumuştur, kalktım ve balkona çıktım. Ama kocam balkonda değildi. Gene yatağa uzandım, ama hemen ardından gene kalktım ve balkona çıktım ve korkunç bir hisse kapılmıştım, dedi, ve balkondan boşluğa baktım. Balkonun altındaki betonun üzerinde bir ceset yatmaktaydı, üzerine örtü örtülmüştü. Hemen bunun kocam olduğunu anladım, dedi genç kadın. Otelin lobisinde ona cesedi daha sabah üçte bulduklarını, başının tamamen parçalandığını söylemişlerdi. Otel müdürü onu uyandırıp ürkütmek istemediğini söylemiş, onun aşağıya otel lobisine gelmesini beklemiş, bu da işte şimdi olmuşmuş. Gerçekten kocası imişse ki bunda kuşku yokmuş ve o kocasını kesinlikle teşhis ederse kendisi bundan sonraki işlemleri yoluna koyarmış. Genç kadın izahat vermeyi birden son derece sakın biçimde sürdürebildi ve izahat vermeye razı ettiğim için sakınleştğini düşündüm şimdi. Sanki dün olmuş gibi anlattıklarını gene duymaktaydım. Ağzını açmadan sekizinci kattaki çocuğunun yanına gitmişmiş, asansör bütün ucuz otellerde olduğu gibi gene çalışmamaktaymış ve sonra gene çocuğu ile birlikte lobiye inmiş. Bu arada, dedi kendisi, bir yığın meraklı toplanmış, oysa saat henüz altıya geliyormuş. Bir doktor belirmiş, bir polis, sonra kocasının cesedini Palma'dan çağırılan cenaze arabasına koymuşlar ve onunla birlikte gitmişler. Kendisi bütün bu olaylara hiç katılmadan lobide oturakalmış, yarım saat kadar ayağa kalkmamış ve çocuğunu bağrına basmış. Sonra odasına çıkmış ve iki gün odadan dışarıya çıkmamış.

İkinci gün öğleye doğru aşağıya lobiye indiğinde ona kocasının Palına mezarlığına gömüldüğünü söylemişler ve eline mezarın numarasını gösteren bir kâğıt tutuşturmuşlar. İşte hepsi buymuş. Kendisi taksi ile mezarlığa gitmiş, saatlerce süren umutsuz bir aramadan sonra mezarı bulmuş. Hava korkunç sıcakmış ve o, o anda ölmekten başka bir şey dilememiş. Ama bu dileği yerine gelmemiş. Dehşet içinde kocasının mezarda yalnız gömülmediğini, ama cesedinin, güney ülkelerinde yer darlığı yüzünden gerekli ve yaygın olduğu üzere yedi katlı bir beton mezar sandukasında, ondan bir hafta önce ölen *Isabella Fernandez*'in cesedinin yanına yatırıldığını görmüş. Böylece kendisi çocuğu ile birlikte kocasının ölümünden iki gün sonra, neden Paris Oteli'nin balkonundan düştüğü bilinmeyen kocasının ve çoktan betonlanmış ve üzerinde adı bile bulunmayan mezarının önünde durakalmış, üzerinde sadece tamamen yabancı olduğu, yetmiş bir yaşındaki bir kadının adı ve sarımsı mermer levhaya yapıştırılmış sayı, kocasının sayısı varmış. Bu izahatı, bu arada kendisine ikinci kahveyi ısmarlayan genç kadın, son derece sakın biçimde verdi. Sonra birden ayağa kalktı ve aslında mezarlığa gitmek niyetinde olduğunu söyledi, tıpkı her günkü gibi, yedi gündür Palma'daymış ve her gün artık aşına olduğu mezarlığa gidiyormuş. Burada Palma'da severek kalmak istermiş, Almanya'da sadece mutsuz oluyormuş. Bu arada halletmesi gereken acıklı hukuki işlemler için iki kez Palma'ya gelmiş. Önce Alman konsolosluğuna güvenebilir sanmış, ama bu konsolosluk onu ortada bırakmış, sonunda Anna Hårdtl tarafından uygunsuz bir talepte bulunulduğunu ve rahatsız edildiklerini hissetmişler ve genç kadın daha fazla konsolosluğa başvurmaktan vazgeçmiş, ama böylece de yırtık bir Palma'lı avukatın eline düşmüş, bu adam her şeyi halletmiş ama onun elinde avcunda kalan bütün parayı kaptığı gibi kadının bir Münih bankasından yüksek bir kredi almasına yol açmış. Bu durumun en garip yanıysa polisin Anna Hårdtl ile olay hakkında hiçbir soruşturma açmaması, kendisinin polisten hiçbir kimseyle konuşmaması, polisin bir tek cenaze işlerinin faturasını ona yollaması olmuş. Bundan çok sonraları Cañellas'ın kızı bana bir an için bir cinayetin de söz konusu olabileceğinden kuşku duyduğunu söyledi, bu düşünce tamamen saçma göründü ve

daha sonra bunu düşünmedik. Gerçek şu ki Santa Ponsa'daki Paris Otel'i'nin balkon demirleri yalnızca yetmiş santim boyundaydı ve bu durum İspanyol kanunlarına göre de yasaya aykırıydı ve genç bay Hårdtl'in bir an için balkona hava almaya ya da belki bir sigara içmek için çıkıp, belki de yarı uykuluyken, balkon demirlerinden aşağıya, doğrudan doğruya balkonun altındaki betona düşmüş olması en büyük olasılıktı. Bu arada bir soruşturma açılmışmış, böyle demişti genç bayan Hårdtl, artık mezarlığa gitmek üzere ayağa kalkmıştı, ama kendisinin *ne* gibi bir soruşturma yapıldığından haberi yokmuş. Münih'ten kocasının bir fotoğrafını getirmiş, bize göstermek istedi bu fotoğrafı ve gösterdi, koyu renk saçlı bir adam portresiydi, hiçbir özelliği olmayan milyonlarcası gibi bir genç, zayıf, hüzünlü yüz hatları olan, daha çok güneyliyi andıran bir tip diye düşündüm, Bavyeralı değil. Ve sonra genç bayan Hårdtl'a mezarlığa benim ve genç bayan Cañellas'ın onunla birlikte gelip gelemeyeceğimizi sorma düşüncesi ve akıl almazlığı bana ait değildi, Cañellas'a aitti. Bununla neyi amaçladığını bilemiyorum, olasılıkla, her şeye rağmen epey ayrıntılı olsa da umarsız belirtilerini deneyimlediğimiz bu deyim yerindeyse trajediye dair dolaysız görüşlere, kanıtlara sahip olmak istemişti. Sonra üçümüz birden Jaime III'e çıktık ve sonra mezarlığa gitmek için bir taksiye bindik. Palma'daki mezarlık son derece büyük ve hiç değilse Orta Avrupa anlayışı için önce son derece yabancı ve bu yüzden de tuhaf, daha çok Kuzey Afrika'yı ve çölü anımsatıyor ve her zaman, nerede gömüleceğim fark etmez diye düşünmüş olmama rağmen, *burada* gömülmek istemem diye düşündüm. Genç bayan Hårdtl taksinin mezarlığın hangi giriş kapısına gitmesi gerektiğini bilmiyordu ve gerçekten de taksi en ters girişte durdu. Genç kadın bu yüzden aceleyle yolunu şaşırdı, ölmüş kocasının fotoğrafını elinde tutarak bizi durmadan bir o yana bir bu yana götürdü ve mezarı bulamadı. Sonunda ondan, içinden çürüme kokuları sızan morgun önündeki insanlara kocasının mezarının nerede olduğunu sormasını rica ettim. Ama bunu asla yapamıyordu. Elinden fotoğrafı aldım ve morgun önünde gri plastik paltolar giymiş adamlardan birine mezarın numarasını sordum ve o da belirli bir yönü gösterdi, hepimiz oraya yöneldik, genç bayan Hårdtl önden, biz arkasından,

bu durum daha berbat ve daha itici olamazdı, ama biz böyle olmasını istemiştik, böylesini davet etmiştik ve sandığım kadarıyla meraktan çok acımadan, evet belki de genç bayan Cañellas'ın epey yardımcı olduğu sansasyon yaratma hırsından. Sonunda o binlerce, betonlanmış mermer dörtgenlerden birinin önünde durmuştuk, orada henüz işlenmiş *Isabella Fernandez* adını okuyabiliyorduk. Genç bayan Härdtl'in gözleri şimdi yaşla dolmuştu ve yanında getirdiği kocasının fotoğrafını mermer levhaya yapıştırmayı deniyordu, önce bunu beceremedi. Ama rastlantıyla bir yapıştırma bandının kalan kısmını cebime sokmuştum ve bununla fotoğrafı mermere yapıştırdım. Genç bayan Härdtl kurşunkalemle *Isabella Fernandez*'in adının altına kocasının adını, yani *Hans Peter Härdtl* yazmıştı, yağmur bu adı biraz silmişti, ama hâlâ okunabiliyordu. Zavallı insanlar, dedi, ya da birdenbire başlarına böyle bir talihsizlik gelenler, kendisi gibi ve doğru dürüst anlaşılamayanlar, geliyor, ölüyorlar, aynı gün böylesi bir toprak üstünde duran, çoğunlukla iki ceset için değil de üç ceset için düşünülmüş beton deliğe tıkılıyorlar. Betonlanmış mermer levhaların hepsinden aşağıya küçüklü büyüklü plastik çiçek demetleri sarkıyordu. Bütün mezarlık morg kokusu ile doluydu. Önce, genç bayan Härdtl'i şimdi yalnız bırakmalıyız, diye düşündüm, ama sonra onu taksiyle tekrar kente geri götürmemiz daha iyi olur gibi göründü, deli gibi ağladığında utandık, kafamızı çevirip aşağıdaki mezarlığın arkasındaki çöle baktık. Aşağı yukarı beş dakika sonra artık orada dikilmeye gücü kalmamıştı ve bizden onunla birlikte mezarlıktan çıkmamızı rica etti. Dışarıya çıktık ve hiçbir yönde bir taksi görülmediği için mezarlığın hemen yanındaki palmyelerle dolu bir parkın içinde bulunan akıl hastanesinin kapıcısı aracılığıyla taksi çağırttık. Kente geri döndük, ama sonra düşünülebilecek en hüznü izlenimi veren genç kadını otele götürmeyi kararlaştırdık. Kendine gene korkunç bir otel seçmişti kalmak için diye düşündüm, aynı anda da ne yapabilirdi ki, artık korkunç mutsuzluğundan başka hiçbir şeye sahip olmadığına göre, bu iğrenç *Zenith Oteli*'ne yerleşmek dışında başka şansı yok, ki burası bütün Calamayor'un en batık oteliydi ve buraya daha çok da yetmiş ila doksan yaşındaki Alman dullar Almanya'daki çocukları tarafından kendilerinden en ucuz bi-

çimde kurtulmak için atılırlardı. Böyle bir otelde on iki hafta tam pansiyon geçirmek Almanya'da doğru dürüst yarım gün geçirmekten daha ucuzdur, dedim kendi kendime. On binlerce Alman dul her yıl noelde Noel ağacının altında *kışı geçirme kuponu* denilen kuponu bulur, bu *uzun siireli kalış* anlamı taşır ve Mallorca'daki en iğrenç oteller için seyahat acenteleri tarafından yüzlercesi sunulur ve seyahat için Mallorca'ya gönderilirler, bu yolculuklardan çocuklarının ve kupon armağan edenlerin gizli isteği olan, mümkünse bir daha dönmeleri için ve eğer dönerlerse yalnızca Joschi denilen ve seyahat acentesi jargonunda soğutma torbasına konulmuş ceset olarak dönmeleri beklenir. Doğal olarak Mallorca ve Palma'nın bu yüzünü de bilirim. *Zenith'de kalmak* en bunaltıcı durumdur, kokan delinmiş plastik mobilyalar ve güç bela koltuk değnekleriyle, aslında karanlık, havasız bodrum deliği olup yemek salonu denilen yere doğru sürüklenen çoktan ölmüş bunak erkek ve kadınlarla kahvaltı etmek ve deniz manzarasının tadını çıkarmak, bunu yapabilmek için pencerenin önündeki geçit vermeyen beş ya da altı metre yükseklikte inşa edilmiş teneke evlere bakmak. *Burada mı kalıyorsunuz?* demiştim genç bayan Hårdtl'ı indirirken. Bunu söylememeliydim, çünkü benim *burada mı kalıyorsunuz?*um sonucu o gözyaşlarına boğulmuş bir ağlama krizine tutuldu. Bu umutsuz, evet gerçekten de korkunç mutsuzluğu içinde yalnız kalmış, bu ağlama krizine tutulmuş genç kadınla olan ilişkiyi tamamen kesmek olanaksızdı, genç bayan Cañellas ve ben genç bayan Hårdtl'la ertesi sabah, onun deyimiyle *olayın geçtiği sahneye!* onun felaketinin geçtiği yere ricası üzerine, hayır diyemediğimiz için, gitmeyi kararlaştırdık, oysa bunu yaparak artık asla çekilmez olan bir durumun içine daha çok çekildiğimiz bilincindeydik. Doğal olarak otelimde uyuyamamıştım, genç bayan Hårdtl'la karşılaşmak karşı konulmaz bir sanrıya dönüşmüştü. Saat tam on birde kararlaştırıldığı gibi, genç bayan Cañellas ve ben Hårdtl'ı Zenith Oteli'nden aldık. Sırf para hırsıyla inşa edilmiş olan bu tip otelleri insan anlatacak olsa, insanlar için yapılmış bir lağım çukurunu anlatmaya karar vermek zorunda kalır ki buna niyetli değilim. Şimdi genç bayan Cañellas'ın arabasındaydık, Santa Ponsa'ya ve aynı zamanda bilmediğimiz Paris Oteli'ne gidiyorduk. Birbirlerinden

yalnızca bir buçuk metre aralıkta iki beton duvar arasından geçiyorduk, herhalde iki sahip tarafından on iki ya da on üç kat yükseklğinde yapılmışlardı, aralarından geçmeye zorlanıyorduk diyebilirim ve birden genç bay Hårdtl'in tam da boşluğa düştüğü balkona doğru bakabileceğimiz yerde durduk. İşte balkon yukarda, dedi genç bayan Hårdtl ve balkonu gösterdi. Ve işte şurada aşağıda yatmaktaydı, dedi. Başkaca bir şey söylenmedi. Yeniden duvarların arasından zorlanarak geçtik ve otomobile bindik. Hiç konuşmadan Palma'ya geri döndük, önce genç kadını kaldığı *Zenith Oteli*'ne bırakacaktık. Bir daha onu görmedik. Olanaksızdı bu bizim için. Onunla başkaca randevulaşmadık da. Ayrıca kendisi ertesi gün Münih'e geri dönüyordu. Hâlâ vedalaşırkenki yüzünü görüyorum. Bu yüzü hep göreceğim. Bu arada yirmi dört yaşına! gelmesine rağmen genç bayan Cañellas, o akıllı kız, Zaragoza'da bir Chopin konseri vermiş ve Madrid'de de konser vermişti, hatta şimdiden Salzburg Festivali'ne bir davet almıştı, Inca yakınına gidip orada birlikte akşam yemeği yemeyi önerdi. Sabah saat ikiye kadar dışarda kaldığımızı anımsıyorum ve yirmi yıldan bu yana dans etmememe rağmen onunla dans etmiştim. Bu görüntü ile Borne'deki hasır koltuğumda uyandım ve Cañellas'ların pencerelerine doğru baktım. Işık yanıyordu, demek ki evdeydiler. Ama bugün, hemen bugün uğramayacağım onlara, dedim kendi kendime, ve uğrayıp uğramayacağımı kim bilir. Benim durumumdaki bir insan! Bakalım. Alacakaranlıktı, kalktım, hesabı ödedim ve otele geri döndüm, bir hastanın yapılması gerektiği gibi yavaşça. Molo'da birkaç balıkçıyla sohbet ettim. Ama kısaca, yoluma devam etmek üzere. Meliá'ya doğru giderken ne kadar çok hüznle karşılaşıyoruz, dedim kendi kendime, *eğer* görebiliyorsak, başkalarının hüznünü ve umutsuzluğunu görüyoruz, başkaları da bizimkini görüyor. Genç, felakete uğramış kadın Palma'ya taşınmak istiyor diye düşündüm, ölen genç kocasının iyice yakınında olmak için. Ama Palma'da neyle ve nasıl yaşayacak? Dediği gibi artık Almanya'da yaşayamıyorsa burada hiç yaşayamaz. Doğal olarak şimdi bu genç kadını düşünmeyi kafamdan atamıyordum ve hemen Borne'de cadde tarafındaki hasır koltuğa oturur oturmaz, gene bu trajediyle karşı karşıya gelmemin gerçekten de nedeni ne olabilir diye düşün-

düm, hangi durumla gerçekten onunla karşı karşıya geldim. Bütün enerjimi Mendelssohn Bartholdy'ye yoğunlaştırmam gerekirdi ve çalışmamla ilgili bu düşünce birdenbire bir buçuk yıl, hatta aslında iki yıl öncesinde kalmış olan Härdtl trajedisini düşünmek zorunda bırakıyordu beni, belki de trajedi beni ancak şimdi gerçekten etkiliyordu, asıl kurban olan genç bayan Härdtl ve oğlu belki de o sırada artık çoktan kanıksamışlardı bunu, evet, bu da olanaklıydı diye düşündüm ardından, belki de unutmuşlardı artık, korkunç. Gerçekten de son Palma yolculuğumdan beri artık bayan Härdtl'i ve onun felaketini düşünmemiştim, hiç aklıma gelmemişti. Ama şimdi, durum yüzünden, Borne'de hasır koltuğa kendimi sakınleştirmek ve gerçekten de dinlenmek için oturduğumda, birdenbire aklıma gelmişti ve kurcalayıp kurcalayıp duruyordu ve beni nerdeyse delirtiyordu. Otele giderken önce Cañellas'ların zilini çalayım, dedim, ama sonra kendimi tuttum ve zili çalmadım, Palma'da üç dört kere Mendelssohn Bartholdy'ye başlamak istemiş ama bir türlü başarılı olamamıştım. *Hiçbir yerde* bunu başaramadım. Sicilya'da da, Garda Gölü'nde de, Varşova'da da, Lizbon'da da ve Mondsee'de de. Bütün bu yerlerde ve daha birçok yerde durmadan Mendelssohn Bartholdy'ye başlamayı denemiştım, bütün bu yerlere aslında başlanması gereken bu çalışma yüzünden gitmişim ve oralarda gerektiği kadar kalmışım, boşuna. Bu düşünce doğal olarak otele giden yolda beni bunalıttı. Yoğun pis kokusuyla, baskı yapan bir havanın suçuydu birden ortaya çıkan ve beni yat kulübünün önündeki ufak parkta durduran nefes darlığıydı, hatta oradaki taş banklardan birine sakınleşmek için oturmak zorunda kaldım. Bu nefes darlıkları birden ortaya çıkar, hiç bilmiyorum neden, hangi birden ortaya çıkan nedenle olduğunu, o zaman nerede olursam olayım hep yanımda bulunan cam tüpçükten iki üç gliserin hapi çıkarıp yutuyorum. Ama her zaman etki yapmaları iki ya da üç dakika sürüyor. Geçen sefer burada kalışımla karşılaştırıldığında ne kadar da kötüleşti durumum diye düşündüm. Cañellas'lar beni gördüklerinde ürkecekler. Öte yandan diye düşündüm daha kötü olması mümkün olmayan *asıl durumum* görülmüyor ya da hiç değilse ben öyle zannediyorum. Her şeyi yavaş, her şeyi dikkatli yapmak, dedim kendi kendime, dikkatli, bu dahiliyecinin

en etkileyici sözüydü. Ama vazgeçmem diye düşündüm. Hele şimdi. Her şeyden önce hava nefis, baharatlı, tamamen canlanıyorum ve bir andan ötekine köpek gibi yere yıkıyor beni. Bilirim bunu. Ama bildiğim bütün iklimsel koşulların içinde Palma'nınki en iyisidir. Ve ada da Avrupa'daki en güzel adadır, yüz milyonlarca Alman'ın ve aynı korkunç biçimde çevreye yayılan İsveçli ve Hollandalının oluşu bile adayı bozmadı. Bugün eskisine göre daha da güzel. Ve hangi yer ve hangi bölgenin diye düşündüm bir de fena tarafı yoktur ki? Peiskam'dan ayrılmış olmam ve Palma'da yeniden başlamam iyi. Yeni bir başlangıç diye düşündüm ve taş banktan kalkıp yoluma devam ettim. Son derece büyük olduklarını anımsadığım palmiyeler şimdi daha da büyümüşlerdi, nerdeyse yirmi metre yükseklikteydiler, son üçte birlik bölümde hemen hepsinin hafif bir bükümünü vardı. Büyük limandaki yolcu gemilerinin ışıkları ne kadar olağanüstü biçimde parıltıyor. *Victoria Oteli* yazısını okudum, orada da bir seferinde kalmıştım, ama şimdi son yıllarda iğrenç yeni zengin denen takım buraya hücum etmişti ve oteli çekilmez kılmıştı. *Hayır, bir daha asla Victoria olamaz*, dedim kendi kendime. Nefes darlığımdan yaklaşık on beş dakika sonra son derece rahat Molo'da yürüdüm ve hiç farkında olmadan eski âdetimi tekrarlamaya başladım; burada binlercesi bağlı olan yelkenlilerin ve yatların direklerini sayıyordum, çoğunluğu teknelerini satmak isteyen İngilizlere aitti ve nerdeyse yarısında *for sale* levhası asılıydı; artık İngiltere de saltanattan vazgeçti, dedim kendi kendime, mırıltarak. Cümle beni neşelendirdi, oysa beni daha da hüzünlendirebilirdi. Otelde hemen odama çıkmadım, lobide oturdum. Tanıdık olmayan birini gördük mü, dedim kendi kendime lobi-deki en ideal yerde oturduğum sırada, hemen onun ne olduğunu ve nereden geldiğini bilmek isteriz. Bu merakımı en çok otel lobilerinde uygulamam ve her seferinde bir otelde kaldığımda bu benim en sevdiğim oyuna dönüşür. Belki bu adam mühendistir? ya da daha ayrıntılı olarak baraj yapımcısıdır? Belki şu doktordur, dahiliyeci ya da cerrah? Şu ise büyük tüccar? Ve şu müflistir. Bir prens? Üstelik mahvolmuş. Böylelikle saatlerce otel lobisinde oturup kendime onun bunun kim olduğunu sorarım, sonunda lobiye giren herkesin kim olduğunu sorarım. Yorulunca odama

çıkardım. O akşam sırf Borne'ye gidip geri dönüşüm ve daha çok da şu Hårdtl felaketinin hiç aklımdan çıkmaması yüzünden tamamen yorulmuştum. Eskiden bir bardak viski çıkarırdım odama, şimdi ise bir bardak maden suyu çıkarıyorum. Uyuyacağımı sandım ama uyuyamadım. Kürkümü sırtıma almam iyi oldu diye düşündüm, Borne'de otururken kesinlikle üşütebilirdim. Cümleler kafamızdayken, diye düşündüm, onları kâğıda geçir-memizin garantisi henüz yoktur. Cümleler bizi ürkütür, önce düşünce bizi ürkütür, sonra cümle, sonra cümlelerin yazmak istediğimize muhtemelen artık kafamızda olmayışı. Çoğunlukla bir cümleyi *çok erken* yazarız, sonra bir başkasını *çok geç*; cümleyi doğru anda yazmamız gerekir, yoksa kaybolur. Mendelssohn Bartholdy hakkındaki çalışmam aslında *edebi*, dedim kendi kendime, *müzikle ilgili* değil, oysa tamamen müzikle ilgili. Bir konuya takılırız ve yıllarca ona takılı kalırız. Onlarca yıl ve bu konunun her durumda bize baskı yapmasına izin veririz. Yeterince erken başlamadığımız için ya da yeterince erken başladığımız için. Zaman hepimizi mahvediyor, ne yaparsak yapalım. Otelden odama getirttiğim yazı masasının üzerinde çalışmam için gerekli olan yazı ve kitapları öyle bir düzenledim ki sonunda bunların düzeninin doğru olduğuna yani muntazam olduklarına kanaat getirebildim. Belki de çalışmama başlayamamamın nedeni kitap ve yazıların yazı masamın üzerinde doğru düzenlenmemiş oluş-larıydı, dedim kendi kendime. Odama çıkmadan önce herkese bolca bahşış verdiğimi sanıyorum, onların da buna benim gibi çok önem verdiklerini düşünüyorum. Her zaman her şeyi yaptılar benim için, her zamanki gibi nazikler. Otuz yıldır Palma'ya geliyorum ve on yıldan fazladır da Meliá'ya, bu insanlar Avusturyalıyı tanıyor. Her seferinde buraya vardığımda en sevdiğim besteci hakkında çalışma yapacağımı söyledim, ama bunu bugüne kadar yazmadım. Yedi yüz otuz dört numaralı odama geldiğimde bir tomar kâğıt yazı masasının üzerinde oluyor bile. Ayrıldığımda o kâğıt tomarı artık orada olmuyor, çünkü onları doldurmuş oluyorum, ama sırayla da hepsini atmış oluyorum. Belki bu sefer şansım yaver gider! dedim kendi kendime. Balkona çıktım, ama katedrali aydınlatan keskin ışık gözlerimi kamaştırdı ve akşam için odama çekildim, perdeleri kapattım ve dediğim

gibi uyuyabileceğimi sandım ve doğal olarak da uyuyamadım. Kocasının ölümünden sonra ilk kez Palma'ya geri döndüğünde dehşete kapılarak o arada Trudering'deki dükkânının birkaç değersiz eşya dışında tamamıyla soyulduğunu görmek zorunda kalmıştı. Daha kocası hayattayken yaptığı sigorta parayı ödemişti, çünkü dükkân güvenlik koşullarına uygun olarak hazırlanmamıştı, böyle demişti bayan Hårdtl. Bunun üzerine deposunda birçok gereci bulunan bir Amerikan firması da ona dava açmıştı, milyonluk bir dava, demişti genç bayan Hårdtl. Ama böyle bir insana diye düşündüm, şimdi üç saattir yatakta uyuyamadan yatıyordum, yardım edilemez. Gerçekten de mutsuzluklarından kurtarılamayan milyonlarca böyle umutsuz insan var. Yaşadıkları sürece bir felaketten bir diğerine sürüklenirler, buna karşı bir şey yapılamaz. Genç bayan Hårdtl da böyle biri diye düşündüm. Kalktım ve yazı masasının sağ tarafında duran Moscheles'in kitabını Schubring'in kitabının üzerine sol tarafa, Nadson'un kitabının altına koydum. Sonra gene yatağa uzandım. Peiskam'ı düşündüm, herhalde tamamen karlar altındaydı ve donmuştu. Nasıl olup da bu kış birkaç hafta için de olsa Peiskam'da kalabilirim sanmıştım. Oldukça inatçıyım, diye düşündüm. Peiskam'ı ve onunla ilgili her şeyi tamamen bitirdim diye düşündüm. *Johann Gustav Droysen'i unutmadım* diye düşündüm. 1874, *keman konçertosu e-moll'u bitirdi* diye düşündüm. Kalkıp bu cümleyi not ettim hemen ardından gene uzanacaktım. *Birmingham'daki Elias'ın ilk seslendirilişi 26 Ağustos 1846 geldi* aklıma, gene kalktım ve yazı masasına gittim ve ilgili notu kaydettim. Bayan Hårdtl kadar umutsuz bir insanla karşılaştığımız zaman hemen kendimizin hiç de sandığımız kadar mutsuz olmadığımıza inanırız, nihayet bizim zihinsel bir işimiz vardır. Ama bu genç kadının yirmi üç yaşında hangi biçimde olursa olsun ölen kocasından olan üç yaşındaki oğlu dışında nesi var? Gerçekten de biz bizden daha mutsuz olan bir insanın yanında hemen düzeliyoruz. Ve hastalığımız, hem de ölümcül hastalığımız bile bir anlam taşıyor. Mendelssohn'u yazacağıma bu notları yazıyorum diye düşünüyorum ve: ablam Elisabeth'e, Viyana'ya telefon etmem gerekir. Sabahın iki buçuğuna kadar uyumadım, çalışmamı düşündüm, on yıl ileriye atılmış, öteye itilmiş, diye düşündüm, ayrıca sabah na-

sıl başlayacağımı, hangi cümle ile ve birden ilk cümle denen cümlelerden çoğu aklıma düştü. Ve de genç bayan Hårdtl. Onun mutsuzluğu, dedim kendi kendime, genç bay Hårdtl'ı, kocasını mühendislik kariyerine değil de ona hiç uymayan dükkân işine zorlaması ve sonra da ona hangi nedenle olursa olsun Mallorca yolculuğunu dayatması. Korkunç bir düşünce diye düşündüm, Ağustos sonu Palma'ya gelmek! Kent ve bütün ada aslında sadece kışın güzel, o zaman dünyadaki her şeyden daha güzel. Sadece iki saat uyumuştum ve beş buçukta şu düşünceyle uyandım: şimdi kırk sekiz yaşındayım ve bıktım. Sonunda ne kendimizi ne de başkaca bir şeyi haklı çıkarmak durumundayız. Kendimizi biz yapmadık. Ve mutlaka öngördüğüm Mendelssohn'a başlamak ve sabah saat dörtte aslında başlamak için ideal koşullara sahip olduğumu sandığım halde uyanınca sadece genç bayan Hårdtl'ı düşünür olmuştum. Olay beni rahat bırakmıyordu ve belki de yaklaşmakta olan hava değişimi ile ilişkili baş ağrısıyla saat henüz yediye çeyrek varken kalktım, çünkü hiçbir koşulda gerçekten üzerime gelen yatmayı sürdürmek ve kalkmak arasında ortaya çıkacak depresyona kendimi bırakmak istemiyordum kesinlikle. Genç bayan Hårdtl bana rahat vermiyordu ve doğal olarak bu sabah Mendelssohn çalışmama başlayacak durumda değildim. Bir an önce mezarlığa gitmeliyim, dedim kendi kendime, hangi nedenle birdenbire ortaya çıktığını bilmediğim korkunç bir kararlılıkla. Saat yedi olmadan bir taksi çağırdım ve mezarlığa gittim. Genç bay Hårdtl'ın orada mezarını bulmakta hiçbir güçlükle karşılaşmadım. Birkaç dakika içinde oradaydım. Betonun içine gömülmüş mermer levhada bir buçuk yıl önceki gibi *Isabella Fernandez* ve *Hans Peter Hårdtl* adlarının değil de *Anna ve Hans Peter Hårdtl* adlarının kazılı olduğunu şaşkınlık içinde gördüm. O an acele dönüp morgda görevli mezarlık bekçisinin yanına gittim. Ona sorumu, açık seçik ve görebildiğim kadarıyla gayet anlaşılabilir biçimde İspanyolca yönelttiğimde, kapıcı sadece defalarca *suicido* sözcüğünü kullandı. Hemen akıl hastanesine koştum bir taksi çağırmak için, çünkü mezarlıktan çağırmak olanaksızdı ve hemen otele döndüm. Odamın perdelerini kapattım, diye yazıyor Rudolf, bir yığın uyku hapı aldım ve ancak yirmi altı saat sonra büyük bir korkuyla uyandım.